

ŠIAULI UNIVERSITETAS
SOCIALINIS GEROVIS IR NEGALIS STUDIJŲ FAKULTETAS
SOCIALINIS PEDAGOGIKOS IR PSICHOLOGIJOS KATEDRA

Socialinės pedagogikos (šaka – socialinio darbo organizavimas) magistrantūros studijų programa

Vaida Norgailienė

**MAŽ MIESTELIŲ GYVENTOJŲ DALYVAVIMO MOKYMOSI VIS
GYVENIMŲ PROGRAMOJE ORGANIZAVIMO IR TURINIO ASPEKTAI**

Magistro darbas

*Magistro darbo vadovė –
prof. Liuda Radzevičienė*

2010

Magistro darbo santrauka

Darbe atlikta mokslinis literatūros analizė, atskleidžianti inovatyvi mokymo metodų aspektus mokymosi vis gyvenimo kontekste, pateikta maž miestelių gyventojų dalyvavimo mokymosi vis gyvenimo programoje organizavimo ir turinio aspektų tyrimo rezultatų analizė.

Darbe naudoti mokslinis literatūros analizės, anketinis apklausos metodai, atlikta statistinė aprašomoji duomenų analizė. Tyrime dalyvavo 300 asmenų, gyvenančių Šilalės rajono Kaltinėn ir Laukuvos miesteliuose. Svarbiausios tyrimo išvados: 1) Pagrindinis priežastis, trukdantis respondentams dalyvauti variauose, renginiuose, laiko stoka ir lėšų trūkumas; 2) Mažame miestelyje suaugusiems nėra sudarytą tinkamą sąlygą mokytis, todėl pasirenkant programas, atitinkančias jų poreikius ir lėšas. Bedarbiams tokie motyvai, kaip noras persikvalifikuoti, viltis gauti darbą, sigyti specialybą nėra svarbūs; 3) Suaugusieji nori mokytis bei tobulinti užsienio kalbas, kompiuterinio raštingumo gūdžius, projektų rengimo, teisės pagrindus, ekologinio kininkavimo žinias, tačiau suaugusieji nepakankamai turi informacijos apie miestelyje rengiamas mokymo programas ir organizuojamus mokomuosius renginius, trūksta mokymų artimiausioje vietoje.

Atliktas tyrimas atskleidė, kad mokymosi vis gyvenimo procesas maž miestelių gyventojams yra susijęs su jų profesinio tobulėjimo poreikiu, tačiau maž miestelių socioedukacinė aplinka neskatina žmones mokytis.

Esminiai žodžiai: mokymasis vis gyvenimo, socioedukacinė aplinka, inovatyvūs mokymosi metodai.

Turinys

Magistrinio darbo santrauka	2
vadas	4
1 skyrius. INOVATYVI MOKYMOSI METOD ASPEKTAI	10
1.1. Mokymosi vis gyvenim samprata.....	10
1.1.1. Suaugusi j švietimo strategijos ir organizavimas.....	12
1.1.2. Motyvai, skatinantys maž miesteli žmones, mokytis vis gyvenim	19
1.1.3. Maž miesteli gyventoj dalyvavimo mokymosi vis gyvenim programoje trukdžiai	24
1. 2. Inovatyv s mokymo(si) b dai	29
1. 2.1. Inovatyvi mokymosi b d samprata.....	29
2 skyrius. MAŽ MIESTELI GYVENTOJ DALYVAVIMO MOKYMOSI VIS GYVENIM PROGRAMOJE ORGANIZAVIMO IR TURINIO ASPEKT TYRIMO REZULTAT ANALIZ	37
2.1 Tyrimo metodologija	37
2.2. Tyrimo organizavimas ir metodika	38
2.3. Tyrimo organizavimo etapai.....	38
2.4. Tiriam j charakteristika.....	39
2.5. Anketin s apklausos duomen analiz ir rezultatai	43
Išvados	60
Rekomendacijos	62
Literat ra	63
Summary	67
Priedai	68

VADAS

Spartai kintaniam XXI amžiaus visuomenei reikia lankstaus požiūrio ir nusiteikimo nepalaujamai tobulinti tiek didesni miestai, tiek mažesni miestelio gyventojams. Radikalios permainos moksle ir technikoje skatina keistis ir individai: jis turi mokytis, kad galėtų sistemiškai mąstyti, realizuoti save kaip vartotojas, pilietis, individas ir grupės narys. Tam būtina kaupti žinias ir jas taikyti, lavinti gūdžius, sistemingai tobulinti ugdytojų kvalifikaciją. Nauja mokymosi poveikio ir savybų paradigma ugdymo institucijose akcentuoja ugdytojo veiklos daugialypiškumą, nes šiuolaikinis ugdytojas turi gebėti dirbti virose mokymosi aplinkose, išmanyti bendruomenės elgesį, edukacinius procesus sieti, juos su kasdiene žmogaus veikla, skleisti visuomenėje naujas mokslo žinias, idėjas.

Tyrimo aktualumo pagrindimas. Veikiant globalizacijai ir kuriantis informacinei visuomenei, švietimas visame pasaulyje išgyvena esmines permainas. Keičiasi ugdymo tikslai, mokymo ir mokymosi būdai, mokymosi rezultatų vertinimas, svarbiausiu rodikliu tampa informacija, žinios ir profesiniai gūdžiai. Šiuo metu Lietuvoje vykstantys spartūs socialiniai – ekonominiai pokyčiai kelia naujus reikalavimus ir profesinio rengimo sistemai. Išskyla suaugusiųjų mokymosi būtinybė, nes turima profesinė kvalifikacija privalo būti atnaujinama atsižvelgiant darbo rinkos kaitą. Guskey (2004), nagrinėdamas profesinio tobulinimosi vertinimo svarbą, iškelia du svarbiausius vertinimo tikslus: a) geriau suvokti darbuotojų tobulinimosi raidą ir ją stiprinti; b) nustatyti, ar darbuotojų tobulinimosi poveikis yra toks, koks buvo planuotas. Mokymasis iš dalies yra pažintinis, o iš dalies – socialinis ir emocinis procesas. Suaugęs žmogus, kuris turi profesiją, darbą, ne visada turi motyvacijos mokytis toliau (Profesinio konsultavimo metodinės rekomendacijos profesijos konsultantams, 2008). Suaugusiųjų poreikyje mokytis išryškėja bendrųjų gebėjimų svarba ir poreikis juos ugdyti. Bendrieji gebėjimai – tai žinios, gebėjimai, gūdžiai, požiūriai ir vertybinės orientacijos, laiduojančios visapusišką individo asmenybės ugdymą, jos profesinį lankstumą, mobilumą bei sidarbinimo galimybes. Prie jų priskiriami komunikaciniai, bendradarbiavimo, problemų sprendimo, kritinio mąstymo, verslumo, informacinių technologijų, užsienio kalbų, mobilumo ir kitokie gebėjimai. Norint išlikti aktyviam šiandieniniame žiniatvarkės visuomenėje, pasak Summers (2000), būtina garantuoti vairiapusišką ir nuolatinį mokymąsi, galinant gyti arba atnaujinti žinias ir gūdžius. Pasak Jensen (1999), mokymasis yra nenutrūkstantis procesas, kurio metu gyjama žiniatvarkė, savybės, gebėjimai ir pažiūra, visa tai suprantama, pritaikoma ir pltojama toliau. Taigi išskyla poreikis mokytis vis gyvenime. Vadinasi, saviugda tampa jau nebe epizodine patirtimi, o nuolatine gyvenimo dalimi (Valekaitis, 2008).

„Mokymosi vis gyvenim memorandume“ (2002) pabr žiama b tinyb aktyviau skatinti mokym si darbo vietose mon ms bei organizacijoms tampant besimokan iomis organizacijomis. Svarbu sudaryti lygias galimybes mokytis visiems darbuotojams, atsižvelgiant j darbo, šeimos bei globotini pad t“. Šiomis aplinkyb mis mokymasis vis gyvenim kaip koncepcija, o pirminis profesinis rengimas bei t stinis profesinis mokymas kaip stambiausia mokymosi vis gyvenim sudedamoji dalis – siekia maksimizuoti didžiausio šalies turto – žmoni ištekli – vert . Š visa apimant tiksl gali išreikšti misijos teiginys, apimantis visus „Mokymosi vis gyvenim užtikrinimo strategijoje“ detalizuojamus aspektus: „Optimizuoti panaudojim vis prieinam ištekli , teikiam valstyb s, moni , savivaldybi , bendrij , nevyriausybinė organizacij ar individ , siekiant pl toti visapus , vientis ir rentabili mokymosi vis gyvenim sistem , si lan i galimybi vairov profesiniam, socialiniam ir asmeniniam vis darbingo amžiaus individ ugdymuisi ir jaunimo paruošimui profesiniam gyvenimui, atitinkan iam aukš iausius Europos standartus“ (Mokymosi vis gyvenim užtikrinimo strategija, 2004).

Vienas svarbiausi švietimo sieki – pad ti asmeniui, bendruomenei ir visuomenei atsakyti esminius dabarties išš kius, pad ti kuo pla iau pasinaudoti atsiverian iomis naujomis žini gijimo galimyb mis.

Temos aktualumas. Mažuose miesteliuose žmoni nepasiekia pakankamai informacijos apie galimybes mokytis. Iki šiol nepakankamai analizuotas maž miesteli žmoni poreikis mokytis, tod l kyla problema kaip mažuose miesteliuose realizuoti ar pritaikyti gytas žinias. Nustaus maž miesteli žmoni poreik dalyvauti mokymosi vis gyvenim programose, b t galima efektyviau išnaudoti j žmonišk j potencial , prisid ti aktyviai kuriant socialin , ekonomin gerov , tai suteikt galimybes keisti ir pa i žmoni gyvenimo kokyb . Tai, kad tema aktuali, rodo daugelis mokslo tyrim atlikt Lietuvoje, bei užsienio šalyse, ta iau dar netyrin ta, kaip maž miesteli gyventojai silieja mokymosi vis gyvenim program .

Trakšelys (2008) iškelia besimokan i j edukacinio skatinimo tr kumus: ugdytojo nepakankam tak mokymosi motyvavimui, užimtum , atstum nuo ugdymo staigos, vidini paskat nebuvim , prast ugdomosios aplinkos mikroklimat . Autorius pabr žia, kad edukacin skatinim sudaro daug veiksniai : ugdytojo asmenyb , gyvenamoji vieta, ekonomin pad tis, ugdomosios aplinkos mikroklimatas. Šie tr kumai išryšk ja ir kalbant apie maž miesteli žmoni mokymosi vis gyvenim problemas.

Temos ištirtumas. Apie mokym si vis gyvenim yra rašyta nemažai, ta iau, kaip tai gyvendinti mažuose miesteliuose, n ra išanalizuota arba atskleidžiama nepakankamai. Mokymosi vis gyvenim fenomen tyr Jucevi ien (2001), nuolatinio mokymosi sistemos tikslus, teorijas nagrin jo Beresnevi ien (1995), Želvys (1998), Jucevi ien , Lepait (2001),

Laurinavičiūtė tyrysuaugusių mokymosi samprat (2000) ir kt. Sugebėjim nenustoti mokytis nuolatini pokyčiai ir sudėtingos visuomenės aktyvumo kaip galimybė tapti esminėmis kmingo gyvavimo sąlygomis besivystančiame pasaulyje prielaidą akcentavo užsienio mokslininkai Fullan (1999), Bigum (1998), Arends (1998), Lassahn (1999), Marton, Shirley (1997), Murphy, Harrison (1993), Knowles (1980) ir kt. Glastra, Hake, Schedleris (2000) ir kiti mokymosi vis gyvenimo aprašą kaip pereinamąjį (*transitional*) mokymą, kuriam svarbu visi perėjimai tarp darbo pasaulio, asmeninio gyvenimo, visuomeninio gyvenimo (socialiniai judėjimai, bendruomenės, savanoriškos organizacijos) bei visuomeninio/valstybinio gyvenimo. Grace (2004) šiuolaikinį mokymosi vis gyvenimo diskursą apibendrina kaip kritinį praktiką, kurios pagrindinis tikslas yra padėti asmeniui tapti reaguojančiu bei atsakingu piliečiu, kuris mokosi, dirba ir gali galvoti, kalbėti bei veikti virose gyvenimo, mokymosi bei darbo situacijose. Bendrajame suaugusių mokymosi kontekste svarbi vieta skirtina tiktiniam mokymosi, jo raiškos ir motyvacijos problemoms. Jomis aktyviai domisi, jas tyriną Andriekienė, Anužienė (2006), Butkienė, Teresevičienė (1993), Beresnevičienė (1995), Žemaitaitė (1997), Linkaitė (1999), Linkaitė G. M., Žilinskaitė L. (2008), J. Laurinavičiūtė (2000), L. Žilinskienė (2000), T. Bulajeva (2001) ir kiti autoriai. Anužienė ir Liniauskienė (2003) tyrimai iš inovatyvi mokymo būdų – aktualizuojant mokymą. Aktualizuojantis mokymas pristatomas kaip žmogaus tapimo projektas, skatinantis keistis, tobulėti. Aktualizuojantis mokymas(is) numato bendras gaires visiems mokslams, nustato edukacinę logiką. Aktualizuojantis mokymas(is) iškilo kartu su mokymosi vis gyvenimo idėja. Jis daugiausia remiasi humanistine ideologija; pasižymi tokomis savybėmis, kurios kartu su jais sudaro platų žmogaus vidinio potencialo aktualizavimo galimybių spektrą. Kultūros perdavimo procesą aktualizuojantis mokymas(is) papildo priešinga edukacine veikla, kuri besimokantį išlaisvina, padaro atsakingą už savo mokymosi procesą, suteikia jam autonomiją. Knowles (1975, 1984, 1986) nagrinėjo kompetencijų tobulinimą, jį svarbų. Tyrimais suaugusiųjų problemų sprendimams, tikslingi planai profesinės karjeros gyvendinimui (Merriam, Caffarella, 1991; Hartree, 1984, Targamadzė, 2001; Želvys, 2001, 2003, Guskey, 2004; ir kt.), suaugusiųjų mokymosi charakteristika (Cross, 1981; ir kt.), viros suaugusiųjų gyvenimo situacijos (Knox, 1986; Jarvis 1987, 2001, 2003, Petty, 2006; ir kt.), socialinės ir ekonominės gyvenimo permainos ir problemų sprendimams (Mezirow, 1983; 1990; Freire, 1972, Giddens, 2005 ir kt.). Vadinasi, mokymosi vis gyvenimo tema ne tik pakankamai nauja, tačiau labai aktuali kalbant apie bent mažesnių miestelių gyventojų dalyvavimą mokymosi vis gyvenimo programoje.

Tyrimo problema: gyventojų mokymasis vis gyvenimo iš dalies sprendžia ir darbo jėgos stygiaus problemą, kiekviena visuomenė gali racionaliai naudoti šalia esančius brandžius žmonių žinias ir gebėjimus. Mokymasis vis gyvenimo yra vienas Europos Sąjungos siekinis,

užtikrinan i žmogaus gyvenimo kokybę bei jo viet konkurencija gr stoje šiuolaikin je visuomen je. Mokymasis vis gyvenim skleidžia individo k rybines galias, skatina novatorišk veikl , intelektualiai turtina asmenyb s bei visuomen s gyvenim , kyla problema, kaip mažuose miesteliuose realizuoti ar pritaikyti gytas žinias.

Probleminiai klausimai:

1. Ar mokymosi vis gyvenim procesas ir jo turinys maž miesteli gyventojams yra tik laisvalaikio forma, ar tai susij su j profesinio tobul jimo poreikiu ?
2. Ar maž miesteli socioeducacin aplinka skatina žmones mokytis ?

Tyrimo objektas. Maž miesteli gyventoj dalyvavimas mokymosi vis gyvenim programoje organizavimo ir turinio aspektai.

Tyrimo dalykas – maž miesteli gyventoj inovatyv s mokymos(si) metodai, mokymosi vis gyvenim motyvai ir galimyb s; aktualizuojantis mokymasis ir žmogaus sav s realizavimas.

Darbo tikslai: išanalizuoti maž miesteli gyventoj dalyvavimo mokymosi vis gyvenim programoje organizavimo ir turinio aspektus.

Darbo uždaviniai:

1. Atlikti mokslin s literat ros analiz , atskleidžiant inovatyvi mokymo metod aspektus mokymosi vis gyvenim kontekste.
2. Pateikti maž miesteli gyventoj dalyvavimo mokymosi vis gyvenim programoje organizavimo ir turinio aspekt tyrimo rezultat analiz .

Tyrimo hipotez s: 1) Mokymosi vis gyvenim procesas maž miesteli gyventojams yra tik laisvalaikio forma, ar tai susij su j profesinio tobul jimo poreikiu; 2) Maž miesteli socioeducacin aplinka skatina žmones mokytis.

Tyrimo metodai: mokslin s literat ros analiz , anketin apklausa.

Tyrimo imtis. Atliekant kiekybin tyrim atlikta anketin apklausa, kurios metu pasirinktas atsitiktin s imties tipas. Tyrime dalyvavo 300 asmen , gyvenan i Šilal s rajono Kaltin n ir Laukuvos miesteliuose.

Pagrindinis vokas

Aktualizuojantis mokymas (is) - tai toks mokymasis, kuris leidžia visiems kartu kurti gyvą, palanki edukacinę aplinką ir ugdyti priklausomumo pojūtį. Pirmas ir priklausymas, kaip aktualizuojančio mokymo(si) ypatumai, numato mokymo(si) aplinką, kurioje dėstytojai, studentai, administratoriai, jų pavaldiniai integruojasi kaip asmenybės ir kaip akademinės bendruomenės nariai (Teresevičienė ir kt., 2008).

Besimokanti organizacija - tokia organizacija, kuri skatina savo darbuotojus nuolat mokytis ir tobulėti, tam tikslui adekvačiai pertvarkydama savo struktūrą ir siekdama aukštesnės visuotinos darbo kokybės (Sakalas, 2000).

Formalusis mokymasis vyksta švietimo ir mokslo staigose (Stasiūnaitė, Fokienė, 2004).

Mokymas - procesas, kuris padeda veikti tarp esam ir reikalingų žinių, gūdži, sugebėjimų ar nuostatų (Bitinas, 1996).

Mokymasis vis gyvenim - tikslinga mokymosi veikla, kurios nuolat imamasi, siekiant didinti žinias, gūdžius ir kompetencijas (Kavoliūnienė, 2009).

Neformalusis mokymasis vyksta šalia pagrindinio švietimo ir mokymo sistemų. Neformalieji ugdymai galimi apibrėžti kaip asmens ir visuomenės interesus atliepiant mokymai, lavinimai ar studijos, kurias baigusiam neišduodamas valstybės pripažįstamas dokumentas, patvirtinantis išsilavinimo, tam tikros jo pakopos, ar atskiro reglamentuoto modulio baigimą arba kvalifikacijos gijimą (Jovaiša, 2003).

Neformalusis suaugusiųjų švietimas – asmens ir visuomenės interesus atliepantis mokymasis, lavinimasis ar studijos, kurias baigusiam neišduodamas valstybės pripažįstamas dokumentas, patvirtinantis išsilavinimo, tam tikros jo pakopos ar atskiro reglamentuoto modulio baigimą arba kvalifikacijos gijimą (LR neformaliojo suaugusiųjų švietimo statymas, 1998)

Nuotolinės studijos – tai studijos, teikiamos studentams, esantiems ne mokymo institucijos buvimo vietoje (Nuotolinių studijų kokybės vertinimo metodikos ir jos taikymo tvarkos sukūrimas, 2007).

Nuotolinis mokymasis – tai mokymasis per atstumą (Nuotolinių studijų kokybės vertinimo metodikos ir jos taikymo tvarkos sukūrimas, 2007).

Organizavimas – ko nors jungimas, vienijimas į darnią veiklos sistemą kuriems nors ugdymo tikslams siekti (Jovaiša, 1993).

Praksija - patirtis, nagrinėjanti numanomą, būtinas žinias, mokėjimus, gebėjimus, būtinas sukmingai žmogaus veiklai per save veikiant su kitais (Anužienė, 2003).

Savaiminis mokymasis – tai natūralus, kiekvieną dieną vykstantis mokymasis, jis nebūtinai iš anksto apgalvotas, mažiau organizuotas, mažiau struktūruotas (Jovaiša, 2003).

Saviugdą – teigiamą savo bruožų ugdymą. Saviugdą galima apibrėžti kaip savęs tobulinimą visuomeniniame auklėjimo procese. Saviugdą gali būti trumpalaikė ir ilgalaikė, daugiau ar mažiau su mokytoju, tikslinga bei organizuota (Holmes, 2002).

Suaugusiųjų švietimas – apima visą manomą kultūrinį suaugusiojo žmogaus veiklą, t. y., priemonę, sistemingai skatinančią žmonių galimybių plėtotę bei visos žmonijos raidą (Trešniūnas, 1998).

Ugdymas – asmenybės kuriantis žmonių bendravimas su veiklia aplinka bei žmonijos kultūros vertybėmis (Jovaiša, 1993).

Žiniavimuomenė – tokia bendravimo atmaina, kuri – ir genetiniu, ir morfologiniu, ir funkciniu požiūriu – lemia socialinio skaitmeninio technologijų bėgimo vyksmą, t. y. ne tik technologijų buvimas ir raida, bet jų konstitutyvinė integracija ekonominėje, kultūrinėje, politinėje ir stratifikacinėje bendravimo srityje (Augustinaitis, 1998).

1. INOVATYVI MOKYMOSI METOD ASPEKTAI

1.1. Mokymosi vis gyvenim samprata

Terminas „suaugusių mokymasis“ vartojamas vairiausiai būdais ir skirtinguose kontekstuose. Glosarijus, kur parengė Unesco, o 1999 metais išleido Paolo Federighi, teigia, kad suaugusių mokymosi tikslai toli peržengia mokyklų sistemas ir profesinio rengimo ribas. Jis aprašo mokymosi veiklos visumą, neišskiriant neformalaus ar atsitiktinio lavinimosi, kuris nuolat vyksta darbe ir kasdieniniame gyvenime (Federighi, Hamburg, 1999). Pokyčiai ekonomikoje ir darbo rinkoje su lygojo politines ir mokslines diskusijas apie mokymosi vis gyvenim bei besimokančių visuomenės poreikius: rinkos ekonomika reikalauja nuolat atnaujinti turimus bei gauti naujus gūdžius, žinias ir gebėjimus. Kaip teigia Linkaitytė ir Žilinskaitė (2008) istorini mokymosi vis gyvenim idėjose gyvendinimas siekia septintą dešimtmetį. Pati pradžia - UNESCO iniciatyva, kurios dėka mokymosi vis gyvenim idėja buvo pristatyta kaip pagrindinis principas, pagal kurį reikėtų reformuoti švietimą. Mokymosi vis gyvenim idėja, paremta humanistiniais principais, turėjo skatinti geresnės visuomenės bei kokybiškesnio gyvenimo kūrimą bei leisti žmonėms geriau prisitaikyti prie pokyčių bei juos valdyti. Buvo tikimasi, kad besimokantys individai sieks demokratinį tikslą bei tobulins save per savivada pagrįstą mokymosi. Nors šis požiūris buvo plačiai diskutuojamas, tačiau praktikoje nebuvo gyvendintas, jį pakeitė požiūris, pagrįstas „ekonomine“ pasaulžiūra, išryškėjusia devintojo dešimtmečio pabaigoje ir grindžiama neoliberalizmo idėjomis.

Vykstant ekonominiams pokyčiams buvo suvokta žinių bei informacijos svarba siekiant šiuos pokyčius sėkmingai gyvendinti ir švietimas buvo susietas su ekonomika. OECD ir Europos Sąjungos organizacijų dėka ekonominis imperatyvas paskatino ir padarė politikams mokymosi vis gyvenim idėją paversti politiniu tikslu. Būtent ekonominis sektorius vėliau vaidino pagrindinį vaidmenį kuriant mokymosi vis gyvenim gyvendinimo strategijas ir nustatant, kokias kompetencijas, gūdžius švietimo sistema turėtų orientuotis. Deklaruojant, kad individas yra dėmesio centre, pasikeitė terminologija – nuolatinė (*lifelong*) švietimo papildomas mokymasis vis gyvenim. Tai reiškia, kad ne individas turi prisitaikyti prie švietimo institucijų, bet institucijos prie individo. Bet tai kartu reiškia, kad švietimas ir socialinė gerovė yra ne tik valstybės, bet ir individo atsakomybė. Šiuos pokyčius atspindinčiuose dokumentuose buvo pradėta kalbėti ne tik apie konkurencingumą, sidarbinimą, bet taip pat apie socialinę integraciją, ir netgi apie aktyvų pilietinį veiklą bei asmeninį ugdymąsi (Linkaitytė, Žilinskaitė, 2008).

„Žmogus mokosi vis gyvenim“ – ši tezę siejama su laikotarpiu, kai suaugusio žmogaus mokymasis laikytas savaiminiu procesu, priklausomu nuo gyvenamos patirties ir

nenusprendžiamu kaip likimas. Daugiausia dėmesio buvo skiriama formaliajam profesiniam mokymuisi, kuris suteikdavo žmogui specialybę ir sudarydavo sąlygas dalyvauti darbo rinkoje. Šiandien mokymosi vis gyvenime idėja tapo kertiniais švietimo politikos idėjomis. Plečiantis suaugusiųjų mokymosi tikslams sampratai ir daugiant mokymosi būdams, ne mažiau vertingomis laikomos ir kitos mokymosi formos, kinta suaugusiųjų švietimo prioritetai ir jo organizavimo uždaviniai.

Kadangi mokymasis vis gyvenime yra labai plati sąvoka, nereikėtų stebėtis, jog egzistuoja ne vienas apibrėžimas, atspindintis varias perspektyvas bei akcentus. 2004 metais mokymasis vis gyvenime buvo apibrėžtas taip: „Visa mokymosi veikla, vykstanti vis gyvenime, siekiant tobulinti žinias, kompetencijas bei gebėjimus asmeniniame, pilietiniame, socialiniame ir/arba su darbu susijusioje perspektyvoje (Mokymosi vis gyvenime užtikrinimo strategija, 2004). Augantis tarptautinis bendradarbiavimas ir konkurencija taiko naują požiūrį mokymosi vis gyvenime, apimant tiek naujų kompetencijų gijimą, tiek anksčiau gytą tobulinimą, todėl suaugusiųjų švietimo sąvoka siūloma vartoti ir kaip sinonim kitam analogiškam reiškiniui: „nuolatinio mokymosi“, „integruoto nuolatinio mokymosi“, „tstinio ugdymo“, „permanentinio ugdymo“. Pirmosios trys sąvokos vartojamos apibrėžiant skirtingus suaugusiųjų mokymosi aspektus. Ketvirtoji – sąvoka buvo gana ilgai (o kai kurių autorių teigimu) vartojama lietuviškoje moksliniame literatūroje. Visos šios sąvokos atspindi idėją, kad išsilavinimas nėra duodamas vien kartą ir visam laikui. Ypač tai tinka šiandienos gyvenime. Besikeičianti technikos kaita skatina žmogų nuolat mokytis keliant kvalifikaciją ar net keičiant profesiją. Pats gyvenimas yra nenutrūkstantis mokymasis, kuriame žmogus gali ieškoti specifinių galimybių tikslingai ir nuosekliai mokytis toliau, neatsilikti nuo visuomenės technikos ir socialinės raidos, taikytis prie pakitusių gyvenimo aplinkybių, siekti visapusiškai išplėtoti savo potencines galimybes. Vis gyvenime trunkantis mokymasis aprėpia atsitiktinį (pasmoninį) ir sąmoningą mokymosi patyrimą (Beresnevičienė, 2000). Lietuvoje, remiantis Beresnevičiene (1992), „nuolatinio mokymosi“ sąvoka priimtinesnė negu „permanentinio mokymosi“, nes tiksliau nusako reiškinio esmę. Ji nurodo aktyvų besimokančiojo vaidmenį šiame procese, pabrėžia jo norą prasmingai mokytis. Ir „nuolatinio mokymosi“ sąvoka vartojama apibūdinant vis gyvenime trunkantį mokymąsi, pabrėžiant išorines ir vidines galimybes – psichologinį nuostatą prasmingai mokytis bei skatinamą atitinkamą aplinkos. Pakitusi švietimo tikslo ir prioritetų samprata pakeitė ir pačią švietimo koncepciją: švietimo sistemos organizaciniu principu tampa vis gyvenime trunkantis mokymosi idėja. Pagrindinis tokio požiūrio prielaida ta, kad mokymasis nuolat kintančiame pasaulyje privalo būti vis gyvenime trunkantis procesas. Todėl mokymasis pirmiausiai turėtų lavinti informacijos paieškos gebėjimus, o šviečiant suaugusius siekiama aprėpinti informacijos šaltiniais ir remti savarankiškas paieškas (Linkaitytė, 2003).

„Nuolatinis mokymasis“ tampa kiekvieno žmogaus kasdienybe, nes žmogus nuolat patenka, ar net būtų galima teigti, nuolat yra mokymosi aplinkoje, kurioje gyja nauji žiniai mokymosi ar gėdži ar tvirtina jau turimas žinias, tampa besimokančiuoju ar mokančiuoju. Mokymosi analizuojant savo patirtį ir mokymosi veikiant modeliai gali būti suaugusiųjų mokymosi praktinių inovacijų pamatas (Beresnevičienė, 1992).

Mokymosi vis gyvenime savaime apima tiek formaliojo, tiek neformaliojo ir savaiminio mokymosi apraiškas. Mokymosi, vykstantis ne mokymo institucijose, laisvalaikio ar dirbant, pasiekimai yra ne mažiau vertingi nei gytieji formaliose mokymosi institucijose. Neformalusis ir savaiminis mokymasis, orientuotas individualiai, dažniausiai darbo vietoje išskylančių mokymosi poreikių tenkinimui, yra neišvengiamas modernios visuomenės elementas, kuris, kaip teigia Bjornavold (2000), vis dar vyksta formaliojo mokymosi šešelyje ir pats savaime nėra matomas, tačiau sistemiškai išnaudotas turi potencialo atlikti svarbų vaidmenį formaliojo švietimo sistemoje. Tačiau mokymasis vis gyvenime – tikslinga mokymosi veikla, kurios nuolat imamasi, siekiant didinti žinias, gėdžius ir kompetencijas (Kavoliūnienė, 2009).

1.1.1. Suaugusiųjų švietimo strategijos ir organizavimas

Lietuvoje, kaip ir kitose Europos Sąjungos šalyse, suaugusiųjų švietimas gyvendinamas remiantis Lisabonoje 2002 m. priimtu „Mokymosi vis gyvenime memorandumu“. Europos komisija konstatavo, kad nacionalinės ir pasaulinės mokymo (si) sistemos išgyvena didelę krizę, kuri vairiu lygiu pasireiškia visose šalyse.

Vienas svarbiausių švietimo siekių – padėti asmeniui ir visuomenei atsakyti esminius dabarties iššūkius, padėti kuo plačiau pasinaudoti atsiveriančiomis naujomis žinių gijimo galimybėmis. Numatomi pagrindiniai prioritetai: išplečiamos bendrojo lavinimo, profesinio ir ypač aukštesnio mokyklų sisteminio mokymosi programos: sukuriama neformalaus švietimo programų ir modulių akreditavimo tvarka, sukuriama vairiais mokymosi būdais gytų kompetencijų formalus pripažinimo sistema (Montrimaitė, 2006). „Mokymosi vis gyvenime memorandumė“ (2002) pabrėžiama būtina aktyviau skatinti mokymosi darbo vietose monetas bei organizacijoms tampant besimokančiomis organizacijomis. Svarbu sudaryti lygias galimybes mokytis visiems darbuotojams, atsižvelgiant į darbo, šeimos bei globotinių padėtis. Tai Europos komisijos dokumentas, kuriame išskeltos 6 pagrindinės tezės:

1. Nauji pagrindiniai lkesiai – visiems (Ekonominiai ir socialiniai pokyčiai modernina pagrindinius gėdžius, kuriuos kiekvienas privalo turėti bent minimaliai, kad galėtų dalyvauti darbinėje veikloje. Nauji svarbiausieji gėdžiai yra šie: informacinės technologijos, užsienio kalbos, technologinė kultūra, verslininkystė ir socialiniai

geb jimai. Šie g džiaai reikalingi aktyviai dalyvaujant žini visuomen s ir ekonomikos gyvenime-darbo rinkoje ir darbe, spar iame, tikrame bendruomen s ir demokratijos gyvenime).

2. Daugiau resurs žmoniškuosius resursus (Lietuvoje yra verslinink , kurie iš tikt j rimtai investuoja personalo ugdym , ta iau didesn dalis mano, kad tai n ra svarbus dalykas. Tokiam poži riui palanki dirv sudaro nedarbas, palyginti silpnos profesin s s jungos ir statymai, neskatinantys darbdavi investuoti žmogiškuosius išteklius. Reikia tobulinti statymus taip, kad jie skatint darbdavius investuoti darbuotoj mokym ir mokym si ir sudaryti tam s lygas.
3. Diegti naujoves mokym ir mokym si (B tina sukurti dirban i su suaugusiaisiais mokytoj kvalifikacijos tobulinimo sistem .)
4. Vertinti mokym si (Žini ekonomikos s lygomis žmogišk j resurs pl tojimas ir naudojimas yra lemiamas veiksnys, išlaikant konkurencingum).
5. Perži r ti, pergaltoti orientavim ir konsultacijas (Gyvenant žini visuomen je vis dažniau prireikia atitinkam ir tiksli žini bei patarimo iš pašalini šaltini pasveriant galimybes ir sprendžiant, k veikti toliau. Žmon s turi asmeninio ir profesinio tobul jimo motyv . Vadinasi, sistemos pagrindin d mes turi skirti vartotoj poreikiams. Praktiko uždavinys yra pad ti individui atskleisti motyvus, suteikti reikaling žini ir palengvinti sprendim darym . Vadinasi, reikalingas iniciatyvesnis poži ris).
6. Priartinti mokym si prie nam (Situacij pagerinti daugiau reikia išnaudoti švietimo ir mokymo tikslams skirtas staigas, tradiciškai nelaikomas švietimo staigomis - muziejus, bibliotekas, kult ros centrus, klubus ir kitas vietas, kur d l vairi priežas i susirenka ir bendrauja žmon s. Ši staig darbuotojams reikia suteikti papildom pedagogini ir andragogini žini , kad jie gal t efektyviau sijungti mokymosi vis gyvenim gyvendinim . Kompiuterin s ir komunikacij technologijos leidžia nebrangiai pasiekti išsibars iusius ir izoliuotus gyventojus – ne tik mokymosi, bet ir bendravimo tikslams, kuris palaiko bendruomen s identiškum , nepaisant nuotoli . Distancinio mokymosi galimyb s Lietuvoje ple iasi).

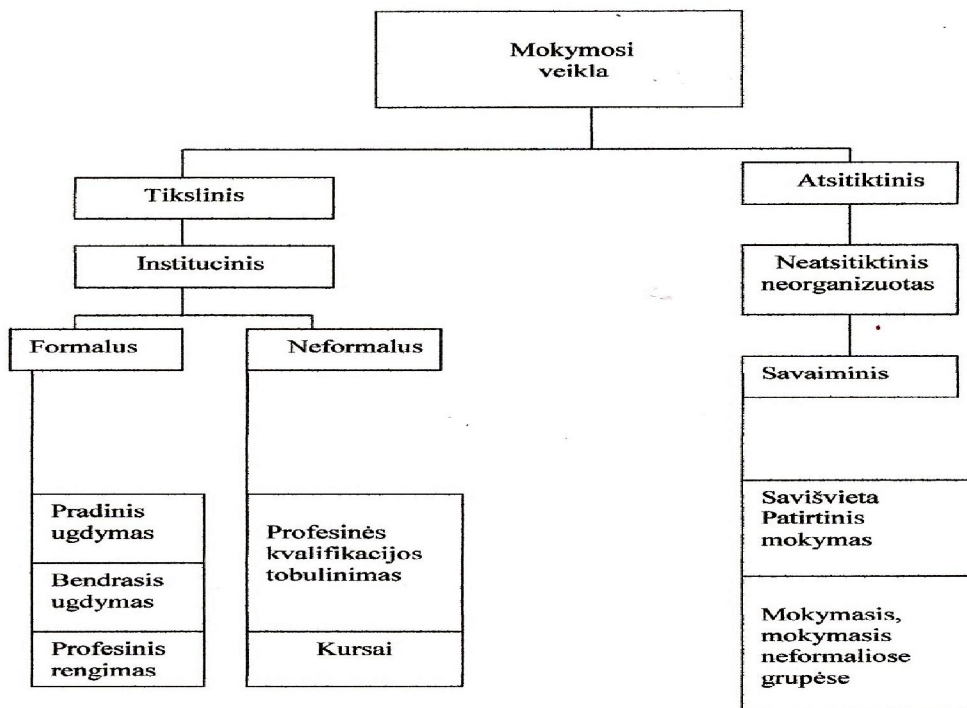
Mokymosi vis gyvenim memorandumas žymi nauj mokymosi vis gyvenim (MVG) paradigm , pagal kuri MVG gal t ne tik prisid ti prie strategini ES ir jos šali nari pl tros tiksl , bet ir prie to, kad kiekvienam žmogui MVG tapt ne retorine galimybe, o realia gyvenimo dalimi, kaip pabr žiama ir Mokymosi vis gyvenim užtikrinimo strategijoje. Uždaviniai siektini kompleksiškai. Mokymas(is) organizacijoje, darbo vietoje yra ypa svarbus šiame kontekste (Teresevi ien , Rutkauskien , Volungevi ien , Zuzevi i t , Rutkien ,

Targamadz , 2008). Prieita išvados, jog Lietuva neturi nuoseklios ir integruotos mokymosi vis gyvenim strategijos. Diskusij rezultatas - buvo numatyti trys mokymosi vis gyvenim strategijos k rimo tikslai, kurie aptarimo ataskaitoje formuluojami taip:

1. Kelti mokymosi motyvacij bei lavinti mokymosi geb jimus ikimokyklinio ir pagrindinio išsilavinimo lygiais (siekiant išvengti anksti paliekan i j formali j švietimo sistem bei mokym si vis gyvenim).
2. gyvendinti kaupiamuosius mokymosi pasiekim sertifikatus (mokymosi portfolio) neprivalomojo bei t stinio švietimo lygiais. Tai sudaryt galimyb pašalinti kli tis tarp akademinio bei profesinio išsilavinimo, formalaus bei neformalaus mokymosi, motyvuoti kiekvien asmen toliau mokytis, o darbdavius – investuoti organizacin mokym bei personalo tobulinim .
3. Kuo labiau traukti NVO bei socialinius partnerius suaugusi j švietimo pl tr .

Bet kokio mokymosi pagrindas yra išmokimas, kuris priklauso nuo individuali aplinkybi , skirtingos profesin s patirties, supan ios aplinkos ir pan. Skirtingos yra ir mokymosi formos, modeliai ir principai, kuri pagalba vyksta išmokimas. Teresevi ien (2006), apžvelgdama mokymosi vis gyvenim proces , išskiria tris mokymosi dimensijas, kurias pateiktos 1 pav.:

Mokymosi specifika

1 pav. Mokymosi specifika (Teresevi ien , 2006, p. 31)

1 paveiksle vaizduojama, kad mokymosi veikla gali būti tikslinė (institucinė) ir atsitiktinė arba savaiminė. Mokymosi vis gyvenimo užtikrinimo strategijoje (2004) išskiriamos tokios pagrindinės suaugusiųjų švietimo formos: *formalusis, neformalusis ir savaiminis mokymasis*. Formalusis mokymasis vyksta švietimo ir mokslo staigose. Mokymosi veikla yra tikslinga, apgalvota, organizuota, su fiksuota trukme ir tvarkarašiu, hierarchine vertinimo sistema, formaliais priėmimo ir registracijos reikalavimais. Toks mokymas vykdomas švietimo institucijose. Jam būdinga iš anksto numatyta tvarka, turinys, metodai ir mokymosi priemonės. Besimokantieji gauna pripažintus diplomus ir kvalifikacijas.

Neformalusis ir savaiminis (šis mokymasis ne teisingas statymuose, registruose ar studijų kokybės dokumentuose) mokymasis vyksta įvairiose mokymosi aplinkose, t.y. mokymasis, kuris vyko formaliojo švietimo sistemoje bei kitose mokymosi aplinkose; mokymasis, kuris buvo susietas su darbo rinką; mokymasis, kuris vyko savanoriškos veiklos bei socialinių paslaugų aplinkoje (Žemaitaitytė, 2001). Su formaliojo mokymosi bendra yra tai, kad šis mokymasis taip pat riboja institucinę priklausomybę. Neformalusis mokymasis priskiriamas kvalifikacijos tobulinimo sričiai. Neformalusis mokymasis gali būti teikiamas darbo vietose, juo gali rėmintis visuomeninė organizacija ir grupės, taip pat organizacijos, kurios formaliai sistemai papildyti (meno, muzikos, sporto veikla). Valstybės pripažinti dokumentai neišduodami. Pagrindinės neformaliojo suaugusiųjų švietimo formos yra šios: organizuota tikslinė savišvietė; kursai (dieniniai, vakariniai, trumpli, trumpalaikiai ir kt.), seminarai, paskaitos; neakivaizdinis (nuotolinis) švietimas; žiniasklaidos priemonės perteikiamos švietimo pobūdžio programos. Tačiau Andriekienė ir kt. suaugusiųjų mokymo srityje pastebi ir probleminius dalykus:

- Profesinės kvalifikacijos pripažinimo tvarka (baigiamieji egzaminai, baigiamieji darbai) netenkina pokyčių darbo rinkoje ir švietimo sistemoje, įskaitant (organizavimo procedūrą, turinio ir kt. aspektais);
- Nenumatytos galimybės laikyti egzaminus, gyti profesinę kvalifikaciją, profesinės kvalifikacijos laipsnį eksternu;
- Sunkumai kyla gyvendinant individualiuosius mokymosi planus;
- Lietuvoje stokojama neformaliosios ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimo aukštojoje mokykloje patirtis (Andriekienė, Anušienė, Pašilytė, Šmitienė. Prieiga per internetą: <http://www.mkc.lt/dokumentus/2.4.2/konferencija/R.M.Andriekiene.ppt>).

Visi šie mokymo/si tipai yra svarbūs mokymosi vis gyvenimo koncepcijai gyvendinti, todėl nuolat turi būti plėtojami įvairūs metodai ir priemonės, ieškoma atskirų formų integravimo galimybių, analizuojamos individualūs poreikiai atitinkančios žinių ir gebėjimų tobulinimo metodikos. Aptariant formaliojo, neformaliojo ir savaiminio mokymosi sferas pažymėtinas jų

rezultat lygiavertiškumas. Skirtumai išryšk ja kalbant apie mokymosi tikslus, turin , mokymosi aplink , proces ir kontrol (Stasi nait , Fokien , 2004).

Colley, Hodkinson, Malcom (2003) pažymi, kad apie mokymosi formalum ar neformalum s lyginai sprendžia pagal tokius pagrindinius mokym si charakterizuojan ius aspektus: skirtingose mokymosi situacijose šie aspektai dažnai persipina, o tai tik sumenkina ribas tarp formaliojo, neformaliojo ir savaiminio mokymosi bei komplikuoja viening neformaliojo ir savaiminio mokymosi reiškini suvokim . Daugelis autori link formaliojo mokymo ir mokymosi apibr žim pateikti kaip priešprieš neformaliojo ir savaiminio mokymo ir mokymosi s vokoms, ta iau, anot Colley, Hodkinson, Malcom (2003), ribos tarp išvardint trij mokymosi tip apibr ž i tampa vis mažiau matomos, nes ši dien visuomen je pastebimos dvi paradoksaliaios tendencijos: formalizuoti neformal j mokym si (apibr žiant tikslus, nustatant mokymo turinio strukt r , vertinimo procesus ir pan.), ir, tuo pa iu metu formal j mokym diegti tam tikras neformalumo apraiškas (skatinant mažiau strukt rizuot požir mokym si, labiau vertinant pagalb mokantis, kuri suteikia ne tik mokytojas, bet ir konsultantai, mentoriai ar tiesiog kolegos, dažnai net neturintys profesin s kvalifikacijos tai daryti). Šernas (2003) teigia, kad formaliosios studijos pagal pasirinkt specialyb , bei atsitiktin s studijos, reguliuojamos vidini nuostat , motyv , interes , poreiki bei išorini s lyg , sudaro visa apiman ias studijas. Formali j ir atsitiktini studij derm takoja vairiapus asmens brand . Guskey (2004) pastebi, kad mokytojų rengimas b t kokybiškesnis, jei didel jo dalis b t susieta su kasdieniniu darbu, mokytojų tarpusavio bendradarbiavimu, bendru pamok planavimu, mokini darb vertinimu ir pan. Šiame straipsnyje laikomasi nuostatos, kad n ra svarbu ar mokymosi pasiekimai buvo gyti formaliojo, neformaliojo ar savaiminio mokymosi keliu; svarbu yra tai, ar, pasirinkdamas tuos mokymosi b dus, kurie atitinka individualius mokymosi poreikius, asmuo geba s moningai suvokti savo mokymosi procesus ir pasiekimus, ir, ar geba juos taikyti savo, kaip mokytojo veikloje, neatsilikant nuo reikalavim , suformuluot profesijos standartuose. Europos S jungos „Mokymosi vis gyvenim memorandumė“ (2001) pažymima, kad neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekim vertinimas yra labai reikšmingas keliais aspektais ir lygmenimis:

1. Tai leidžia asmeniui sijungti mokymosi proces ir sustiprinti savo tinkamum darbo rinkoje (individualusis lygmuo);
2. Tai leidžia padidinti žmogišk j resurs vadybos potencial (moni lygmuo);
3. Tai sudaro galimyb pl toti asmeninius bei profesinius geb jimus variose veiklos sferose: mokslo, darbo nam aplinkos (visuomeninis lygmuo).

Kaip teigia Straka (2005) neformaliam mokymuisi, kurio pagrindinis š kis – „mokytiis darbo procese“, devintojo dešimtme io pabaigoje išgyvenant renesans , tebuvo laiko klausimas,

kada bus prad ta diskutuoti apie tai, kaip sertifikuoti tokiu b du gytas kompetencijas. Ši diskusij paspartino 2000 met kovo m nes Lisabonoje Europos Tarybos priimti nutarimai, kurie Europos švietimo politik nukreip t stinio mokymosi linkme.

2004 m. Švietimo taryba pri m bendruosius neformalaus ir savaiminio mokymosi nustatymo ir teisinimo Europos principus, (Common European Principles for validation of non – formal and informal learning, 2004), kurie tur t skatinti formalaus ir neformalaus mokymo teisinim nacionaliniu mastu bei palaikyti savavališk proces , siekiant sustiprinti nuoseklum bei palyginamum teisinimo praktikoje visoje Europoje. Šiame dokumente akcentuojama, kad neformalusis ir savaiminis mokymasis, jo vertinimas ir pripažinimas yra sudedamoji formaliojo mokymosi sistemos, darbo rinkos ir visuomeninio gyvenimo dalis. Europos S jungos formalaus ir savaiminio mokymo teisinimo principai yra šie:

- oficialus (formalus) mokymo teisinimas mokslo visuomen s kontekste;
- oficialus mokymo teisinimas darbo rinkoje;
- oficialus mokymo teisinimas staig veikloje, susijusi su pilietine visuomene bei bendruomeniniu (organizacijos ir draugijos, si lan ios jaunimui vairias švietimo programas) mokymu apskritai.

2006 m. Europos bendrij komisijos komunikate „Suaugusi j mokymasis: mokytis niekada nev lu“ numatoma, kad per ateinan ius penkerius metus valstyb s nar s tur t diegti neformalaus ir savaiminio mokymosi teisinimo ir pripažinimo sistemas, paremtas bendraisiais Europos neformalaus ir savaiminio mokymosi teisinimo ir pripažinimo principais, visiškai atsižvelgiant sukaupt patirt . teisinimo ir pripažinimo sistem pl tra gali b ti susieta su nacionalini kvalifikacij sistem pl tra pagal bendr Europos kvalifikacij (Neformalaus pedagog mokymosi patirties pripažinimo metodika, 2007). Tai iš esm s pagerint sidarbinimo galimybes, socialin integracij ir mobilum šiuolaikin je darbo rinkoje.

Profesijos mokytoj neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekim pripažinimas yra prioritetin , ta iau dar mažai taikoma veikla profesijos mokytoj rengimo sistemoje Lietuvoje. Šalyje jau prad ti gyvendinti projektai, kuriais siekiama sukurti neformaliojo mokymosi ir savišvietos b du gyt kompetencij pripažinimo ir vertinimo sistem (Neformalaus pedagog mokymosi patirties pripažinimo metodika, 2007). Lietuvos darbo mokymo tarnyba prie Socialin s apsaugos ir darbo ministerijos kartu su partneriais gyvendina valstybin s svarbos projekt „Nacionalin s kvalifikacij sistemos suk rimas“. Projektu siekiama sukurti nuosekli ir skaidri kvalifikacij sistem , apiman i visus kvalifikacij lygmenis, laiduojan i pereinamum tarp lygmen , užtikrinan i kvalifikacijos gijimo b d vairov , sudaran i galimyb lanks iai reaguoti besikei ian ios aplinkos reikalavimus (Valstybin s švietimo strategijos gyvendinimas 2003-2007, 2007). Pripaž stant neformal j mokym si labai

svarbus prieinamumo principas. Galimyb gauti neformaliai ir savaime gyt mokymosi rezultat pripažinim turi b ti pla iai ir lengvai prieinama visiems dirbantiems ir nedirbantiems žmon ms. Neformaliai ir savaime gyto mokymosi vertinimas ir pripažinimas privalo b ti prieinamas visiems, nepriklausomai nuo j gyvenamos vietos, socialin s pad ties, lyties ar etniškumo. Visos kompetencijos potencialiai gali b ti vertintos ir pripažintos, nepriklausomai nuo to, kaip ir kur buvo gytos. Suaugusi j savišvietos sistema pasižymi sud tingumu bei strukt r vairove - tai ugdymo institucijos (mokyklos, kolegijos, universitetai), savarankiškos organizacijos (bažny ios jud jimai, partijos, organizacijos, šeima, laisvalaikio klubai ir kt.), švietimo bei savitarpio pagalbos grup s. Šioje sistemoje svarbios ir visuomen s informavimo priemon s (žiniasklaida, televizija, muziejai, parodos, spektakliai bibliotekos ir kt.) bei moderniosios informavimo technologijos(internetas). Kaip procesas suaugusi j savišvieta yra bet kokia veikla, kurioje suaugusieji gyja žini , mok jim bei g dži , kur formuojasi j nuostatos bei elgesys.

Akivaizdu, jog šiuolaikin je visuomen je nauj žini poreikis ir toliau spar iai augs, tod l savišvieta ir ugdymasis taps vis svarbesnis ne tik patiems individams, bet ir valstyb ms, bendruomen ms ir organizacijoms, nes individ žinios bei nuostatos lems ir j tobul jim bei gerov . Asmenyb s tikslas - siekti savireguliacijos, savirealizacijos, nuolatinio augimo, refleksiškai suvokiant savo prigimt ir gyvenimo tiksl . Tai gi, savišvieta - tai asmens ir visuomen s interesus atliepiantis mokymasis, lavinimasis ar studijos. Pagrindin prielaida, kas takoja suaugusi j savišviet – tai poreikis išlaikyti turim darb ar išpl sti galimybes gauti nauj darb . Taigi mokymosi vis gyvenim samprata šiuolaikiniame jos raidos etape numato sistem in derm tarp skirting besimokant individ supan i aplink : visuomen s, rinkos, valstyb s. Siekiant sukurti mokymosi vis gyvenim perspektyv nacionaliniame kontekste, b tina nustatyti nuolatinio švietimo prioritetus (visuomen s, rinkos, valstyb s atžvilgiu) ir strategijoje užtikrinti j sistem in derm . Kaip pastebi Lukšien (2000), siekiant visuotin s dabartin s ir ateinan i kart gerov s, neperžengiant lestin poveikio aplinkai rib , turi keistis ne tik švietimo sistema, visos jos grandys, bet ir poži ris asmenyb s ugdym si. Pasak autor s, nuostata kaitai - atsinaujinimui, tobul jimui susidaro iš esm s paties žmogaus dvasioje - tai sud tinga, lengvai pažeidžiama ir tiksliai neprognozuojama sritis. Atsinaujinimas gali b ti tolimas ir sunkiai nusakomas ateities tikslas, kuriam gyvendinti reikia informuot ir kritiškai m stan i pilie i , skatinan i savo bendruomen r pintis asmenin mis reikm mis. Tod l, anot Jucevi en s ir kt. (1996), švietimo centrai, t stini studij institutai turi b ti paj g s ne tik kurti ir realizuoti vairi profesij žmoni kompetencij pl tot , perkvalifikavim , t stines studijas, bet turi geb ti kurti pavyzdin s mokymosi aplinkos bei besikei ian ios organizacijos kult r . Švietimo centrai, t stini studij institutai mokymosi vis gyvenim bei besimokan ios

visuomenės kontekste gyja ypatingai vaidmenį. Tai yra jos misija – kurti ir gyvendinti mokymosi aplinkas, skirtas švietimo institucijoms ir jos bendruomenės nariams šiuolaikinėms kompetencijoms tobulinimui, efektyviai dalyvaujant švietimo pertvarkoje, kad kuo daugiau visuomenės narių bet kokioje vietoje turėtų galimybę mokytis visą gyvenimą, tobulinti, kelti ar gauti naują profesinę kvalifikaciją.

1.1.2. Motyvai, skatinantys mažesniame žmogui mokytis visą gyvenimą

Mokytis visą gyvenimą skatina tai, kad visuomenė tampa žiniomis visuomene. Žiniomis visuomenė suponuoja ne tik ir netgi ne tiek technologines, kiek, visų pirma, socialines bendravimo sąsklodos pavidalą – visuomenė virsta informacine, jei ir tik jei informacijos technologijos virsta lemtingu kasdienio bendravimo sandu. Arba: žiniomis visuomenė yra tokia bendravimo atmaina, kuri – ir genetiniu, ir morfologiniu, ir funkciniu požiūriu – lemia socialinis skaitmeninis technologijų bėgimo vyksmas, t. y. ne toki technologijų buvimas ir raida, bet jos konstitutyvinė integracija ekonominė, kultūrinė, politinė ir stratifikacinė bendravimo audinė. Kitaip tariant, nūdienės visuomenės vartimasis informacine visuomene lemia fundamentalus socialinius, kultūrinius ir politinius pokyčius, kuriuos – tiek tiesiogiai, tiek ir netiesiogiai – skatina ir sukelia spartėjančios ekonominės – technologinės infrastruktūros, pagrįstos skaitmeninės komunikacijos principu, plėtra (Augustinaitis, 1998). Šis autorius išskiria pagrindinius žiniomis visuomenės bruožus:

- Visuomenės nario noras ir gebėjimas ieškoti tiesos, mokytis.
- Nenuostabi mokymasis, nuolatinis tobulėjimas.
- Informacijos priemonės ir formų įvairovė.
- Nuotolinis darbas.
- Elektroninis verslas bei paslaugos.
- Elektroninis valdymas.

Suaugusiųjų švietimo institucijos, vykdydamos paslaugas, turėtų atsižvelgti į suaugusiųjų žmonių raidą, mokymosi stilius, poreikius, interesus ir kurti mokymosi aplinkas, kuri atitiktų suaugusiųjų mokymosi poreikius ir skatintų juos nuolat mokytis, plėtoti savo turimas kompetencijas ir gauti naują. Todėl Knowles (1980) ir Dalello bei Martinez (1988) skiria tokius suaugusiųjų mokymosi bruožus: 1. Suaugusieji yra savarankiškesni; 2. Jie remiasi savo patirtimi, nuo kurios priklauso pasiryžimas mokytis ir vertinti mokymąsi; 3. Jie pereina įvairias augimo stadijas, kurios veikia požiūrį mokymuisi; 4. Suaugusieji mokosi dėl tam tikro tikslo; 5. Suaugusieji sutelkia dėmesį problemoms ir visai, ko išmoksta, skuba pritaikyti joms spręsti“ (Stoll, Fink, 1998). Taigi, galima išskirti keletą motyvų, skatinančių suaugusiuosius mokytis:

išmokti to, ko jiems reikia kasdien; išmokti to, ko anksčiau negalėjo išmokti; siekimas suvokti, ko mokosi jaunosios kartos; gauti žinių ir gyti galimybes naujam darbui; padaryti savo gyvenimą laimingesnę, džiugesnę; tik dabar atsirado galimybė padaryti tai, apie ką seniai svajojo; pabūti tarp žmonių; gauti daugiau pasitikėjimo savimi. (Raišytis, 2003).

Pagal išvardintus bruožus matyti, jog informacinis visuomenės sąlyga – nuolat besimokantis, nuolat tobulėjantis žmogus. Suaugusiesiems iš esmės yra būdinga siekti tapti geresniais darbuotojais. Pasitenkinimas darbu – tai vidinis motyvacijos rodiklis. Išorinė motyvacija yra susijusi su atlyginimu, karjera, kuri taip pat sudaro reikšmingą suaugusiųjų veiklą skatinančią motyvą. Motyvacija yra visada susijusi su kiekvieno individo troškimais, baimėmis, tikėjimu, viltimis. Ji gali augti darbo vietoje. Motyvacija yra kompleksinis reiškinys: gali būti susijusi su siekiu būti pripažintam, su siekiu gauti didesnę atlyginimą, taip pat su siekiu gyvendinti tai, kuo tikrai tikima, ir dar daugeliu kitų dalykų. Mokymasis yra iš esmės paradoksalus: jis yra ir individuali veikla, ir veikla, vykstanti socialiniame kontekste; tai yra jei individas mokosi, tai neišvengiamai bus susiję su asmeninėmis pastangomis ir patirtimi (jei mokymasis sėkmingas), asmenine patirtimi (jei mokymasis nesėkmingas) ir aplinka. Aplinka, ypač socioekonominė, gali būti ir palanki, ir nepalanki (Teresevičienė, Rutkauskienė, Volungevičienė, Zuzevičiūtė, Rutkienė, Targamadzė, 2008).

Pasak Pundziens ir Dienio (2003), darbo pasaulio ir švietimo sąveikos skatinimas, taigi ir mokymo(si) kultūros plėtros prielaidos yra pragmatinės, diktuojamos socialiniai-ekonominiai pokyčiai ir technologijų plėtros. Pasikliauti ar net reikalauti, kad darbuotojai mokytis nesudarius tam galimybių, yra neetiška. Geriausi rezultatai pasiekiami tose organizacijose, kuriose mokymo(si) poreikis tenkinimas yra bendrosios organizacijos strategijos integrali dalis.

Analizuojant mokymosi organizacijoje ypatumus, tampa akivaizdu, kad socialiniai dalininkų palaikymas yra būtinas nuotolinio mokymosi sistemos plėtros elementas. Organizacinis palaikymas – (darbdavio) dalyvavimas, palaikymas, finansavimo šaltinių institucionalizacija – yra būtinas, norint sukurti gerą, kiekvienam profesionalui (ar besirengiančiam karjerai) reikalingą sąlygą. Negalima tikėti, kad darbuotojai, sužinoję apie nuotolinio mokymosi galimybes, be lygiškai jomis naudosis, jei organizacijoje nebus palaikymo. Darbuotojas, kuris jau žino, kad darbdavys nepalaiko jo studijų, mokymuisi greičiausiai laikys galimybe pakeisti profesijos kryptį ar net sritį ir tikrai – organizacijai, juolab kad studijos reikalauja nemažų investicijų – joms skiriamas laikas, finansiniai ištekliai. Palaikymo stoka organizacijoje skatina ne lojalumą jai, o kaitę. Neabejotina, kad rotacija yra svarbi kompetencijos augimui, mokymuisi vieniems iš kitų, tačiau per dažna kaita, menkas lojalumas mažina organizacijos konkurencingumą ir menkina tos organizacijos galimybes tapti besimokančia. Visokeriopas mokymosi (taip pat ir nuotolinio) palaikymas – finansinis, emocinis, socialinis –

yra organizacijos gyvybingumo pamatas (Teresevičienė, Rutkauskienė, Volungevičienė, Zuzevičiūtė, Rutkienė, Targamadzė, 2008).

Pagrindiniai motyvai, skatinantys suaugusiuosius mokytis yra suvokimas, kad gyvenimo aplinkybės kinta, ir norint sėkmingai gyventi naujomis sąlygomis būtinos naujos kompetencijos. Visuomenėje vis dar išlikusi nuostata vertinti tik tokį švietimą, kuris suteikia formalią kvalifikaciją, tvirtinamą tam tikru dokumentu, o asmeninė iniciatyva besiremianti mokymosi veikla, kuri dažniausiai susijusi su asmenybiu, kultūrinio komponentu yra nevertinama, nes nėra teisinta vairiais statymais, rejestrais ar studijų kokybės dokumentais.

Mokymuisi būdingos kelios savybės (Teresevičienė, Rutkauskienė, Volungevičienė, Zuzevičiūtė, Rutkienė, Targamadzė, 2008) aptaria dvi pagrindines savybes:

1. Mokymasis susijęs su kontekstu: jis vyksta socialinėje materialiojoje aplinkoje, žinios ir kompetencijos dažniausiai yra dalyvavimo vadinamosiose veiklos bendruomenės rezultatas. Mokymasis yra procesas, kurio metu besimokantysis asmenina ar atranda žinias, arba jos yra perduodamos, išgyvenamos veikaujant su kitais. Mokymasis – tai, kas vyksta individo smegenyse, tad reikia analizuoti individą, o mokymasis tikslinga suskaidyti absorbcijos, perdavimo ir priėmimo procesus. Mokymasis nėra reprodukcija, jis yra reformulavimas, žinių atnaujinimas ir kompetencijų gijimas. Naujose situacijose besimokantysis negali vien tik pasikliauti turima kompetencija, dažnai tenka ieškoti naujų sprendimų, veikti kitaip. Sėkmingai besimokantis asmuo geba ne tik vien atgaminti esamas veiklos bendruomenėje kompetencijas, bet ir jas tobulinti.
2. Antra mokymosi savybė yra ta, kad kompetencijos būna tik numanomos, kartais kompetencijų sunku nusakyti žodžiais. Dažnai žmonės net nesuvokia turimą tikrą kompetencijų, geba kažką padaryti.

Todėl labai dažnai mokymasis, susijęs su žmonių tobulėjimu, besiremiantis individualia piliečių iniciatyva, dar nėra pakankamai vertinamas, jokiai švietimo veiklai nepriskiriamas ir statistikoje neatsispindi, nors aiškiai prisideda prie nuolatinio mokymosi apimties plėtros (Teresevičienė, Oldroyd, Gedvilienė, 2004). Palyginus neturtingus Baltijos šalių gamtos išteklius, galima pagrįstai teigti, kad ir Lietuvos ekonomikos plėtros spartą, ir kokybinius parametrus lems tai, kaip greitai ir efektyviai šalies tradicinė ekonomika paversti žinią ekonomika. Garalio (2004) teigimu, nykstant politinėms ir ekonominėms valstybių sienoms, dar sparčiau nyks ir intelekto „rink“ sienos, todėl stiprėjanti konkurencija palies ne tik tradicinę prekių gamybos ir paslaugų sferą, bet ir mokslą. Šios augančios konkurencijos grėsmės akivaizdoje būtina „inventorizuoti“ turimus intelektualius išteklius,

vertinti savo konkurencinį potencialą bei jo kitimo tendencijas ir numatyti jo augimo kryptį ir pašalinimo būdus.

Pasak Sakalo (2003), Garalio (2004, 2003), dėl išvardintų priežasčių ypač padidėjo darbuotojų gebėjimai greitai persikvalifikuoti, dirbti rinkos sąlygomis (tarp jų mokytis užsienio kalbas, dirbti asmeniniais kompiuteriais, efektyviai bendrauti ir bendradarbiauti), asmenybės moraliniai ypatumai, energingumo, iniciatyvumo reikalavimai. Pridėjus reikalavimus, susijusius su integracija Europos Sąjungoje, formuojasi aktualios personalo vadybos ir žmogiškųjų išteklių mokymo(si) problemos. „Be to, stojus Europos Sąjungoje, naujos idėjos, inovacijos ir naujų produktų gamyba bei jų realizavimas tampa vienu gyvybiškai svarbiausiu Lietuvos moki strateginio valdymo aspektu, siekiant sukmingai konkuruoti globalioje pasaulio rinkoje“ (Garalis, 2004).

Pasak Sakalo (2003), vyrauja nuomonė, kad Lietuvoje darbo jėga yra labai kvalifikuota, nors daugeliu atvejų iš tikrųjų tik formaliai atitinka išsivysčiusių šalių lygį. Specialistų pasirengimo lygį mažina sustabarėjusi mokymo(si) struktūra, pedagogų nepakankamas profesinis pasirengimas, mokymo priemonių (vadovėlių ir metodinių medžiagų) trūkumas, nedidelis švietimo staigose pasiliekančio dirbti gabaus jaunimo skaičius. Be to, žmogiškųjų išteklių potencialui visiškai atsiskleisti turi didelė taktinė higieninė ir ergonominė darbo sąlygų. Jeigu šias ergonomines sąlygas nepakankamai atsižvelgiama, kuriant tinkamą darbinę bei mokymosi aplinką, sulaukiama neigiamo poveikio besimokančių asmenų ir dirbančių specialistų organizmui bei sveikatai. Toks sveikatos ir fizinio darbingumo sumažėjimas atitinkamai sumažina besimokančių ir specialistų protinį darbingumą. Todėl galima teigti, kad mokymasis vis gyvenime yra reikalingas beveik kiekvienam žmogui.

Lietuvoje, kaip ir visame pasaulyje, pastebimos technikos bei technologijų tobulėjimo tendencijos, o jų valdymui reikia naujų personalo žinių ir kompetencijų. Todėl reikia manyti, kad labai padidės nuolat besimokančių ir greitai prisitaikančių prie kaitos iššūkių darbuotojų poreikis. Tiksliai tokie specialistai visada sugebės rasti darbą besiplutojančioje technologinėje visuomenėje, padarys Lietuvos organizacijas konkurencingesnes globalioje rinkos sąlygomis. Taigi, kiekviena organizacija turėtų tapti besimokančia organizacija.

„Besimokančių organizacijos kūrimas - ilgalaikis procesas. Ją kurianti laikantis eiliškumo. Pirmiausia reikia suvokti, kad nuolat besimokanti organizacija negali atsirasti staigiai“ (Sakalas, 2000). Vadinasi, reikalinga numatyti to tapsmo planus ir veiksmus. Pat mokymai galimi būt apibrėžti kaip procesas, kuris padeda veikti trūkum tarp esamų ir reikalingų žinių, gūdži, sugebėjimų ar nuostatų. Žinias, gūdžius ir sugebėjimus vienoje ar kitoje moneje vardijame apibūdindami atskiroms darbuotojų kategorijoms reikalingas kompetencijas. Esamos darbuotojo kompetencijos, pasitelkus testus, užduotis, stebėjimus, pokalbius,

nustatomos priimant naują darbuotojų, spręsdami apie paaukštinimą, vertindami darbo atlikimą ir pan. Tai ypač reikalinga spręsti klausimą, kaip išsiaiškinti viso miesto galimybes tapti besimokančia organizacija?.

Atskirai organizacijai aplinka tampa sudėtingesne ir vis dažniau netikėtai kinta. Tai sparčiai plintantis, o ne laikinas reiškinys, todėl sugebėjimas lanksčiai ir greitai reaguoti besikeičiančios aplinkos reikalavimus kiekvienai organizacijai yra gyvybiškai svarbus. Organizacijos – tai sudėtingi tinklai, sumegzti iš žmonių tarpusavio santykių. Jų veiklos galutinį rezultatą visada nulemia žmonės. „Jei jie noriai bendradarbiauja, siekdami bendrą tikslą, sistema visada tobuleja, prisitaikydama prie aplinkos, ir visada bus gyvybinga bei klestinti, jei žmogus to nedaro – sistema nyksta“ (Masiulis, Rudnickas, 2002). Galima teigti, kad mokymas yra pagrindinis vadybos pastangų skėnis. Jis padeda daugeliui organizacijų laimėti konkurenciją ir gauti pelną tose srityse, kur galėtų patirti pralaimėjimą. Tinkamas mokymas organizacijoje labai veikia visos jos kultūrą.

Sakalo (2003) teigimu, keičiasi žmonių reikalavimai žinioms ir įgūdžiams, kvalifikacijos kėlimo sistema dar tik formuojasi, o žmonės ar patys darbuotojai dažniausiai neturi pakankamai lėšų kelti savo kvalifikaciją. Profesinio parengimo sistema turi būti pertvarkoma. Akcentuotina asmenybės keitimo svarba, nes tai turi lemiamątakį ir profesiniam parengimui ir potencialo naudojimui.

Galima sutikti, kad darbuotojus mokyti kiekvienai organizacijai yra naudinga, nes didėja efektyvumas ir našumas, mažėja sąnaudos, mažėja bėtinų darbuotojų prižiūrėti, susidaro mažiau nusiskundimų, mažiau nelaimingų atsitikimų, gerėja kokybė, didėja darbuotojų motyvacija ir kyla moralė, skatinamas lankstumas, tobuleja mokymosi kultūra, mažiau kvalifikacinių trūkumų, galima numatyti pereinamą laiką. Todėl galima sutikti, kad sujungus visų organizacijų pastangas bendrą vieną mokymo sistemą, galima sukurti miesto kaip besimokančios organizacijos modelį.

Šiandieniais švietimo tikslu buvo siekiama „sukurti išsilavinus žmogų“ arba kitaip tariant „žinant žmogų“. Buvo tikima, kad suteikus žmogui žinias, jie taps geresni ir žinos, kaip teisingai jomis naudotis. Tokia švietimo koncepcija pasiteisino slyginai pastoviam pasaulyje, tačiau žinių praturtėjimas, technologinis ir informacinis revoliucijos amžiuje šį švietimo tikslą samprata ir tikėjimą perduodam žinių galia tapo neefektyvi. Paaiškėjo, kad būtina ugdyti kompetentingus žmones – žmones, kurie galėtų pritaikyti savo žinias kintančiose sąlygose. Išryškėjo savarankiško žinių pritaikymo poreikis, švietimo tikslo samprata pasikeitė, atsirado nauja jos forma – kompetencija pagrindinis mokymas(is). Pradėta kurti ne tik kompetencija pagrindinis mokymosi moduliai; turinio perdavimo moduliai buvo grindžiami naujais turinio perteikimo principais, rengiami individualūs mokymosi moduliai (arba mokymosi paketai) ir

mokymo(si) kontraktai, kurie yra pakeitę kurs planus, prilygstančius struktūrizuoto mokymo(si) modeliams.

Garalio (2003) ir Leonienės (2001) teigimu, naujojo besimokančių organizacijos kūrimo procesas yra: aplinkos stebėjimas ir naujovišvarbos suvokimas; naujos užduoties, kaip galimybės mokytis, vertinimas; nuolatinis atsinaujinimas; asmenų, motyvuotų išsivystinti naujus darbo metodus ir gyventi naujus būdus, buvimas; darbinimas; galimybių adaptuotis ir keistis sudarymas; smalsumo ir noro išsivystyti žiniaskatvinimas; mokymosi sistem kūrimas; mokymasis iš sėkmių ir nesėkmių, mokymo klijų iššalinimas; mokymo(si) visose organizacijos grandyse užtikrinimas

Taigi, galima teigti, kad besimokanti organizacija skatina savo darbuotojus nuolat mokytis ir tobulėti, tam tikslui adekvačiai pertvarkydama savo struktūrą ir siekdama aukštesnės visuotinos darbo kokybės. Kad organizacija galėtų sėkmingai funkcionuoti ir konkuruoti, vadovyb turi organizacijoje sukurti efektyvų personalo ugdymo ir mokymo(si) sistem bei racionaliai jį valdyti. Pritaikant išvardintus besimokančių organizacijos bruožus miestui, galima sukurti miesto kaip besimokančių organizacijos modelį.

1.1.3. Maž miesteli gyventoj dalyvavimo mokymosi vis gyvenim programoje trukdžiai

Maž miesteli ir kaimo vietovi išteklių kokybės požiūriu yra probleminiai dėl žemo išsilavinimo lygio. Tik 4,9 proc. darbingo amžiaus kaimo gyventoj turi aukštą išsilavinimą, o vidutiniškai šalyje – per 40. Kaime nedarbas didesnis nei mieste, tačiau kai kurie darbuotojai kaime labai trūksta (pradedant mokytojais ir baigiant kvalifikuotais darbininkais). Kaime daug ja 60-mečių ir vyresni gyventoj dalis. Tiesa, daug ja modernaus ir pelningo kininkavimo pavyzdži, tačiau jaunimo požiūris kininkavim yra skeptiškas, nes yra daug kit patraukli, savirealizacijai tinkam ne kaimo aplinkoje galimybi. Tai ne tik Lietuvos, bet ir kit Europos valstybi problema (Kaimo žmogiškųjų išteklių plėtra: problemos ir perspektyvos, 2009).

Nors daugel dešimtmečių kaimo gyventojai migravo miest, nemaža dalis žmonių vis dar gyvena mažuose miesteliuose bei kaimuose. Mažam miesteliui būdingas nedidelis gyventoj skaičius, ribotos darbo rėšios pasirinkimo galimybės, nepakankamai išvystytas visuomeninis aptarnavimas, egzistuoja laisvo laiko praleidimo problema: nepakanka kultūrinis staig, kuri pastaruoju metu smarkiai sumažėjo (Leliūgienė, 1997). Taip pat maž miesteli gyventojai turi mažesnes galimybes dalyvauti mokymosi vis gyvenim programoje. Pagrindinius išsivystymo skirtumus tarp Lietuvos didžiųjų miest ir maž miesteli lemia veiksniai. Išskiriamos tokios pagrindinės priežastys, lemianios Lietuvos region išsivystymo skirtumus

(Bagdzeviien, Dokurnevi, 2002); Bagdzeviien, 2001); Damašien, 2004); Damašien, Rimkeviien, 2002):

- Labiau išvystyta urbanizuot Lietuvos miest infrastruktūra, vis pirma, transporto sistema.
- Didžiausi šalies miestai pritraukia daugiau investicijų nei lik Lietuvos regionai.
- Didžiausiuose Lietuvos miestuose išvystytas stipresnis paslaug sektorius.
- Didžiausiuose šalies miestuose didesnė dalis (pagal produkciją, darbo jėgos skaičių ir kt.) sudaro naujesnės bei modernesnės pramonės šakos. Mažesniuose miestuose ir kaimuose gamybiniai pajūgai dažniausiai yra mažesni. Be to, mažesniuose miestuose ir kaimuose silpniau išvystytas privatus verslas.
- Darbo jėgos kvalifikacijos skirtumai atskiruose Lietuvos regionuose: didžiausiuose miestuose pastebima didesnė kvalifikuotos darbo jėgos koncentracija.
- Didžieji miest gyventojai žymiai daugiau naudojami įvairiomis informacinėmis technologijomis nei kiti Lietuvos gyventojai.

Didelė ekonominių ir socialinių skirtumų maž Lietuvos miestelių bendruomeninės organizacijos regionai turi nevienodas galimybes mokytis vis gyvenime. Tam tikri regionai yra atsilikę dėl įvairių priežasčių: istoriniai aplinkybės, nepalankios geografinės padėties, pramonės nuosmukio, rinkos konjunktūros pokyčių ir panašiai. Tačiau jie visi susiduria su panašiomis (nors iš skirtingo masto) problemomis (Bagdzeviien, 2001): nepakankamai išvystyta fizinė (bazinė) infrastruktūra (transportas, telekomunikacijos); menkas mokslinis tyrimų ir naujų technologijų plėtojimas; finansiniai štrichai; aukštos kvalifikacijos darbo jėgos trūkumas; didelė gyventojų pajamų diferenciacija ir kt.

Kitiems ugdytis labai neigiamai tak daro užimtumas. Užimtumas šiuo atveju reikėtų suprasti plačiau prasme. Tai ne tik darbas ar verslas, bet ir žmogaus užimtumas šeimoje, bendruomenėje. Konkrečiu jaunimo klausimu Užimtumo gairėse pabrėžiama, jog ilgalaikio nedarbo prevencijos politika turi būti kuriama remiantis individualiu orientavimu; geresnėmis švietimo ir mokymo sistemomis; mažinant jaunuolių skaičių, kurie palieka švietimo ir mokymo sistemų per anksti; siekiant, kad mokymas naujų technologijų srityje būtų prieinamas visiems (European Commission, 2006).

Pastebimos ir priešingos tendencijos, kuomet mokymasis mažina užimtumą. Tai ypač liečia suaugusius jaunos žmones. Plataus masto konsultacijų, atliktų prieš paskelbiant šį „Baltą knygą“, rezultatai aiškūs: nepaisant labai skirtingos padėties, jaunimas vertina iš esmės tas pačias vertybes ir turi tuos pačius siekius, tačiau susiduria ir su tais pačiais sunkumais. Jaunimas sudaro grupę, kurioje pastebimi tam tikri pokyčiai: jauni žmonės vėliau pradeda dalyvauti darbo rinkoje ir vėliau kuria šeimas; jie kaitalioja savo veiklą nuo darbo prie

mokymosi ir v l atgal; bet svarbiausia – j individual s gyvenimo keliai yra daug vairesni nei praeityje. Mokykla ir universitetas, darbas ir socialin aplinka nebevaidina tokio integruojan io vaidmens kaip anks iau. Savarankišk pad t jaunimas pasiekia b damas vis vyresnio amžiaus (European Commission, 2006).

D l viso to kyla trapumo jausmas, prarandamas pasitik jimas esamomis sprendim pri mimo sistemomis ir atsiranda tam tikras nepasitenkinimas tradicin mis dalyvavimo viešajame gyvenime ir jaunimo organizacijose formomis. Kai kurie jauni žmon s jau ia, kad j r pes iai ne visuomet atsispindi viešojoje politikoje, kuri kuria ir sau prisitaiko vyresni amžiumi žmon s. Kai kurie jauni žmon s užsisklendžia abuojuo ir individualizmo kiaute, kiti išbando išraiškos formas, kurios yra perd tos ar netgi nelaikytinos demokratin mis priemon mis. Tia u dauguma jaun žmoni nori daryti tak politikai, bet neranda tinkamo b do (European Commission, 2006).

Per 2004 metus, skai iuojant nuo apklausos dienos (2004 m. rugs jo 16-19d.) mok si 16,8 proc. vyresni nei 18 m. Lietuvos gyventoj . Daug dažniau mok si jaunesni (18-34 m.) asmenys, taip pat asmenys, turintys aukštesn išsilavinim ir gyvenantys didžiuosiuose miestuose, taip pat dažniau dirbantys lyginant su bedarbiais. Mokytis pageidavo tre dalis, o nuo t , kurie nesimok (toki dauguma) – tik ketvirtadalis. Žem pastar j motyvacijos lyg takojo pirmiausia ne gyta pozityvi mokymosi patirtis, amžius (absoliuti dauguma nemotyvuot mokytis asmen vyresni nei 45 m. amžiaus), išsilavinimas (labiausiai nemotyvuoti tik pradin ir pagrindin išsilavinim turintys žmon s), gyvenamoji vieta - daugiau norin i mokytis didesniuose miestuose. Pagrindiniai interesai mokytis sietini su darbo rinka: augan iais reikalavimais joje, siekiu susirasti geresn arba papildom darb . Suaugusi j mokymosi poreiki strukt r : dažniausiai nor mokytis kompiuterinio raštingumo, užsienio kalb , verslo organizavimo, teis s pagrind taikymo kasdieniame gyvenime, kit dalyk re iau. Surinkti duomenys parod ir žem šalies gyventoj pilietiškumo lyg (Neformaliojo suaugusi j švietimo b kl ir gyventoj bei darbdavi poži ris neformal j suaugusi j švietim , 2005).

Aukš iau pamin t tyrim metu išryšk jo keletas kontraversiški fakt . Pirmasis tyrimas (2004) fiksavo daug didesn dal suaugusi j gyventoj , nenorin i mokytis joki dalyk - arti dviej tre dali . Antrojo tyrimo duomenimis toki atsirado apie tre dal . Šis skirtumas aiškintinas keliomis aplinkyb mis. Pirma, ankstesniame tyrime respondent tiesiog klausta, ar jie nor t ko nors pasimokyti, o v liau sekusio tyrimo metu jiems jau buvo pateikta eil galim mokymosi pozicij . Manytina, kad dalis gyventoj tiesiog apskritai n ra galvoj apie mokymosi galimybes ir pamat realias j formas, teig jau esantys nieko prieš ko nors pasimokyti. Be to, pirmajame tyrime buvo eliminuoti nuosekliosiose studijose (profesin s, aukštesniosios, aukštosios) dalyvaujantys respondantai, kurie aktyvesni mokymosi atžvilgiu, taip

pat ir jaunesni asmenys, o tai vienas pagrindini aktyvumo mokymosi atžvilgiu faktori, užfiksuot abiejuose tyrimuose. Abiej tyrim metu išryšk jo pasyvaus darbdavi vaidmens neformalaus suaugusi j švietimo organizavime problema, taip pat kilo b tinyb aiškiau aptarti neformal suaugusi j mokym si profesin s kvalifikacijos tobulinimo ir savišvietos srityse, užfiksuoti pagrindines suaugusi j neformalaus mokymosi s lygas: finansines, laiko, informacines ir kt. ši bei kit klausim sprendim orientuotas v liausias tyrimas, kurio rezultatai pristatomi šioje ataskaitoje (Neformaliojo suaugusi j švietimo b kl ir gyventoj bei darbdavi požiris neformal j suaugusi j švietim, 2005).

16,8 proc. suaugusi j šalies gyventoj teig, kad jie kur nors mok si neformaliai per paskutinius metus, skai uvojant nuo apklausos dienos. Nors klausimai nebuvo savo formuluote identiški (pastarajame tyrime neakcentuotas 1 met laikotarpis) duomenys panaš s: po met besimokan i j yra tik truput daugiau (Neformaliojo suaugusi j švietimo b kl ir gyventoj bei darbdavi požiris neformal j suaugusi j švietim, 2005).

Motyvacijos (tiksliau motyvacijos stokos) strukt roje v l dažnai kartojosi stereotipinis mokymosi susiejimas su jaunu amžiumi, nors pastar j variant kaip ir 2004 m. pažym jo vairiausio amžiaus žmon s, tarp kuri yra ir trisdešimtme i ir keturiasdešimtme i, kuriems, atrodo, tikrai neder t šitaip manyti. Stereotipinio vaizdinio pasikartojimas leidžia teigti jo tak nuostatai nesimokyti. Kaip ir buvo galima tik tis atsakymo variant „nematau prasm s mokytis“ dažniau rinkosi vyresnio amžiaus žmon s, taip pat žemesnio išsimokslinimo, bedarbiai. Atsakym „sunku pasakyti“ remiantis kito ankstesnio tyrimo „Kaimuose ir miesteliuose (gyventoj skai ius iki 30 000) gyvenan i suaugusi j mokymosi poreikiai“ duomenimis galima interpretuoti ne tik kaip indiferentišk nuostat, bet ir kaip refleksijos tr kumo mokymosi atžvilgiu išraišk. Min tame tyrime išryšk jo, kad yra nemaža dalis suaugusi j, kuriems pasi lius realias mokymosi alternatyvas, teigiama nuostata mokymosi atžvilgiu sustipr jo. Tai kartu rodo ir informacijos apie mokymosi s lygas, alternatyvas, rezultatyvum ir kt. aspektus pl tros b tinyb (Neformaliojo suaugusi j švietimo b kl ir gyventoj bei darbdavi požiris neformal j suaugusi j švietim, 2005).

Iš 2005 atlikto tyrimo matome, kad vis moni darbdaviai labiausiai ir beveik vienodu laipsniu link skatinti mokytis administracijos darbuotojus. Mažiausias darbinink mokymosi poreikis, darbdavi nuomone, yra mažose ir vidutin se mon se; bet reikal mokyti naujai priimtus darbininkus labiau link pripažinti ir smulki bei vidutini moni darbdaviai, tik mažesniu laipsniu, negu stambi j. Taip pat mano, kad reikia mokytis naujai priimtiems specialistams 40- 60 proc. vis darbdavi, bet seniau dirbantiems specialistams tok poreik smulki ir mikro moni darbdaviai pripaž sta dvigubai re iau, negu stambi ir vidutini. Kad reikia mokytis vadovaujantiems darbuotojams, smulki ir mikro moni darbdaviai sutinka taip

pat rečiau, negu stambi ir vidutini (Neformaliojo suaugusiųjų švietimo bkl ir gyventoj bei darbdavi požirįs neformal j suaugusiųjų švietim , 2005).

Smulkesnius klientus riboja iš dalies materialin baz , iš dalies – m stymas: jis toks – geriau darbuotojui skirti 200 lit didesn alg , negu j mokyti (Neformaliojo suaugusiųjų švietimo bkl ir gyventoj bei darbdavi požirįs neformal j suaugusiųjų švietim , 2005). Tai iau nesipriešinti kaitai skatina žmoni noras gauti daugiau informacijos konkre ioje veiklos srityje, pasikeisti praktine informacija su analogiška darb dirbaniais kit moni specialistais. Noras geriau atlikti savo pareigas, galimyb kilti karjeros laiptais, pilna savirealizacija. Noras tobul ti ir žinoti daugiau (Neformaliojo suaugusiųjų švietimo bkl ir gyventoj bei darbdavi požirįs neformal j suaugusiųjų švietim , 2005).

Iš 2005 atlikto tyrimo matome, kad problemiškesniausi yra darbinink poreikiai mokytis neformaliojo darbuotojų švietimo sistemoje: b tent šioji grup apib dinamą kaip turinti žemiausi poreiki mokytis lygmen – apie penktadal darbdavi nurodo, kad darbininkai neturi tokio poreikio, tuo tarpu kitose darbuotojų grup se – tik po kelis proc. Taip pat ir esami darbinink poreikiai mokytis, lyginant su kitais darbuotojais, tenkinami mažiausiai – beveik tre dalis nurodo, kad darbinink poreikiai netenkinami. Atsižvelgiant ši situacij - žem darbinink poreiki ir j tenkinimo lygmen , neatitinkant darbdavi reikalavim j parengimo profesin se mokyklose lygmen ir min t darbdavi nuostat , kad darbininkams ir reikia mokytis mažiausiai iš vis grupi , galima manyti, kad daugiausia problem yra darbinink rengimo ir neformaliojo švietimo organizavimo srityje (Neformaliojo suaugusiųjų švietimo bkl ir gyventoj bei darbdavi požirįs neformal j suaugusiųjų švietim , 2005).

Kita vertus, darbuotoj mokymas padeda daliai darbuotojų sukurti profesin s karjeros galimybes ir taip dalinai mažina kait – šis l keitis nepasiteisino tarp mažesn s dalies - tik 15 proc. darbdavi . Tai rodo neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir ypa t stinio mokymosi santykio su darbuotoj kaita ambivalentiškum – viena vertus, karjeros mon je/ staigoje galimyb s mažina darbuotoj kait , kita vertus, mokymasis didina ir darbuotoj l kes ius bei pasirinkimo galimybes ir taip neišvengiamai didina ir dalies j kait (darbdaviai ši problem nurodo ir šioje apklausoje, žr. skyri apie neformaliojo suaugusiųjų švietimo organizavimo problemas) (Neformaliojo suaugusiųjų švietimo bkl ir gyventoj bei darbdavi požirįs neformal j suaugusiųjų švietim , 2005).

Vienas svarbiausi veiksnį norint mokytis yra l šos. Tyrimas atskleid , kad l š pilnai užtenka profesin kvalifikacij tobulinti ir savišvietos veikloje dalyvauti abiem atvejais truput l daugiau nei penktadaliui suaugusiųjų gyventoj . Kaip ir tik tasi daugiausia tarp j yra toki asmen , kuri pajamos didesn s nei 600 lt. vienam šeimos nariui. Tai iau yra ir kontraversiška fakt . Pavyzdžiui, dažniausiai teig turintys l š jauniausi respondentai (16 – 34 m.), dar

ne sitvirtin darbo rinkoje ir tai rodo ne tik realias finansines galimybes, bet ir daug pozityvesnes nuostatas nuolatinio mokymosi atžvilgiu. Galima tik tisi, kad ateityje jaunesni kart atstovai išlaikys pozityvias nuostatas, o kartu did s lyginamasis dalyvaujan i s voris. Dažniausia l š tr ksta vyresnio amžiaus (nuo 55m. daugiau nei pusei) ir žemesnio išsimokslinimo (iki vidurinio imtinai) respondentams (Neformaliojo suaugusi j švietimo b kl ir gyventoj bei darbdavi požiri s neformal j suaugusi j švietim , 2005). Dautaras ir Rukštelien (2006) nurodo, kad labiausiai mokytis trukdantys veiksniai yra l š ir laiko stoka, šeimos problemos, amžius.

1. 2. Inovatyv s mokymo(si) b dai

1. 2.1. Inovatyvi mokymosi b d samprata

Aktualizuojan io mokymo(si) pagrindiniai požymiai yra pri mimas ir priklausymas (Anužien , Liniauskait , 2003). Pri mimas ir priklausymas tam tikrai grupei jau nuo seno laikomi edukacin s veiklos dalimi. Jie puikiai atskleidžia žmogaus savybes, kurias nagrin ja socialin pedagogika ir psichologija. Pri mimo ir priklausymo pedagogika kuria aplink , kurioje d stytojai, studentai, administratoriai, tarnautojai veikia ir savarankiškai, ir bendrai. Skirting kult rini vienet moderniam pasaulyje pri mimo ir priklausymo aplinka lemia skirtumus. Kaip išmolti pripažinti ir savitum , ir panašum su supan iu pasauliu. Tai neatsiejama nuo bendrosios kult ros. Pri mimo ir priklausymo vaidmuo – ugdyti skirtum supratim ir pagarbos jiems kult r . Asmuo, suvok s savo savitum , gali aktualizuoti vidin potencial per edukacin veikl tik tada, kai jau ia, kad jo savitumas yra gerbiamas. Aktualizuojan io mokymo(si) bruožai – pri mimas ir priklausymas – skatina d stytojus sieti žinias ir besimokan iuosius visum , palaikyti gerus tarpusavio santykius, kurie tur t remtis saugumo reikm s, atsiradusios d l priklausymo skirtingoms socialin ms grup ms, patenkinimu (Michaud, Gauthier, 1996). Taigi besimokan i j grup tampa bendrija, o visa institucija transformuojasi stimuluojan i , skatinan i , vertinan i aplink . Pri mimas ir priklausymas, kaip aktualizuojan io mokymo(si) ypatumai, numato mokymo(si) aplink , kurioje d stytojai, studentai, administratoriai, j pavaldiniai integruojasi kaip asmenyb s ir kaip akademin s bendruomen s nariai. Toks mokymas(is) leidžia visiems kartu kurti gyv , palanki edukacin aplink ir ugdytis priklausomumo poj t (Mineikien , 2005).

Palanki mokymo(si) aplinka yra, viena vertus, vis švietimo ir mokslo institucij darbuotoj bei student interaktyvios veiklos išdava, kita vertus, mokymosi aplinka yra žini gijimo koncepcija. Ugdytojas vairiai priima ugdytinio žinias, j patirt , požiri us, nuomones. Užimama pozicija žini požiri u j skatins ugdytis ypating – priklausymo grupei poj t . Taip

Kompetencijomis pagrįstas mokymasis ir mokymosi pasiekimų vertinimas tampa vis svarbesnis. Kinta ir mokymosi organizavimo pobūdis. Mokymasis vyksta už švietimo institucijų ribų, praktinėse situacijose ir atliekant veiklas, kurios tradiciniame prasmės raiškiniame mokymosi situacijos. Vis labiau akcentuojamas mokymasis, orientuotas į veiklos atlikimą, susijusį su kompetencijų įgijimu.

Smarkiai išaugus personalini kompiuterių pajūgumui, signalus kompiuteriniams tinklams, atsiradus daugialypms aplinkoms, o svarbiausia, labai pagausius vartotojus, jau tiesiog nebe manoma ignoruoti informacinių technologijų (IT) svarbos ir reikšmės mokyme. White (2000) teigia, kad IT naudojimas galima studentus efektyviau naudoti laiką ir todėl geriau studijuoti. IT naudojimas mokymo ir mokymosi procese leidžia reguliuoti mokymosi proceso tempą ir pobūdį, auditorijos aktyvumo lygį (minimalus aktyvumas pasiekiamas IT naudojant savarankišką darbą apiforminimui, paskaitos medžiagos, egzaminų taisyklės, seminarų tvarkaraščių ir t.t. pateikimui; maksimalus aktyvumas pasiekiamas IT pagalba organizuojant diskusijas (su dėstytoju ar kitais besimokančiais). Nagrinėjant, kokią vietą IT užima studijose, galima skirti du atvejus: 1. Kompiuteris ir kompiuterinės technologijos pačios savaime traktuojamos kaip mokymosi objektas. 2. Kai dėstytojas ir studentai, jau pakankamai perpratę IT galimybes, naudoja IT vaivą kaip mokymosi priemonę.

Analizuojant naujausią informacinių priemonių naudojimo galimybes, reikia pabrėžti, kad kompiuteris kiekis nusako aukštosios mokyklos materialines bazes lygį. Tai svarbu, nes pakankamas edukacinių technologijų kiekis leidžia kurti edukacinę aplinką, kuri sudaro galimybes intensyviai ir tikslingai gilintis mokomojo dalyko medžiagą, individualizuoti mokymąsi ir prisitaikyti prie kiekvieno studento mokymosi tempo, suteikti galimybes tiesiogiai prieiti prie gausios duomenų bazės, kelti klausimus, kuriais būtų tikrinamas studentų supratimas ir teikti pagalbą, pasirodžius klaidoms ar atsiradus supratimo spragoms (Urbonaitė, 2000).

Svarbi klausytojo galinimo sąlyga - studijų eigos atitikimas studento poreikiams ir potencines galimybes studijuoti. Ši misija atliepia *mokymo kompiuterinį program* panaudojimas studijų procese. Ją pagalba galima išnaudoti plačias kompiuterio vaizdinis, tekstinis ir garsinis informacijos saugojimo bei pateikimo galimybes, pereiti nuo gana pastovaus prastinio grupinio mokymo aktyvų ir efektyvų individualizuotą mokymą. Pasak Ramsden (1996), svarbiausia, kad tokios kompiuterizuoto mokymo programos ne tik suteikt besimokančiam galios spręsti, kaip išdėstyti medžiagos turinį ir organizuoti mokymosi veiklą, kaip manipuluoti turiniu, bet ir leistų susikurti savo požiūrį studijuojamam dalykui.

Taigi, kompiuteris gali būti naudojamas kaip mokymosi priemonė. Tačiau jis gali būti naudojamas ir kitokio pobūdžio paramai teikti – kompiuteris naudojamas kaip *informacijos šaltinis* arba jos gavimo priemonė. Informacija gali būti pateikiama vairiomis formomis naudojant varias technologijas. Internetas šiandien yra naujasis žiniatinklis, kompensuojantis

vadov li stygi . Tai galimyb dirbti savarankiškai net namuose. Interneto puslapiuose d stytojas gali patalpinti reikaling informacij , medžiag , užduotis, atsiskaitymo terminus, formas, vertinimo rezultatus ir t.t.. Aukštosios mokyklos vietinio tinklo panaudojimas atveria pla ias galimybes galinant studentus studijuoti. Distancinis mokymas dažniausiai reiškia tai, kad studij procesas vyksta d stytojui ir studentui esant skirtingose vietose ir/arba skirtingu laiku bei gali b ti realizuojamas šiomis formomis: *neakivaizdiniu b du*, kai studentai studijuoja daugiau savarankiškai, palaikydami ryš su d stytojais telefonu ar paštu ir tokiu b du su jais konsultuojasi; *akivaizdinis b das*, kai palydovinio ryšio ir naujausi technologij pagalba d stytojas ir studentai mato vieni kitus, nors juos skiria nemažas atstumas (Kundrotas, 1996; Simpson, 2000).

Viena vertus, distancinio mokymosi galimyb svarbi, galinant mokytis tokius klausytojus, kurie d l tam tikr priežas i (gyvenamoji vieta, darbas, liga ir pan.) negali dalyvauti prastame studij procese. Šiuo atveju, klausytojai gauna išsam viso dalyko distancinio mokymo metodin s medžiagos paket ir pasirink s studij viet bei atsiskaitymo grafik , savarankiškai studijuoja. Kita vertus, distancinio mokymo pagalba galima pakelti prasto studij proceso kokyb . Kaip teigia Cibulskis (1998), „distancinis mokymas gali optimizuoti toki prast mokymo form , kaip paskaitos, praturtinti j kokybiška vaizdine medžiaga bei patogioje besimokantiems vietoje sukurti jauki ir laisv mokymosi aplink ”. Šiuo atveju, viena iš distancinio mokymo akivaizdinio b do forma gali b ti *video-konferencijos*, kurios, galinant klausytojus studijuoti, svarbios keliais aspektais: jos suteikia galimyb geriausiems lektoriams skaityti paskaitas keliose vietose vienu metu. Tokiu b du, kiekvienas besimokantysis turi galimyb bendrauti su geriausiais lektorais, nepriklausomai nuo to, kur ir kaip paskaita vyksta - tarp dviej žmoni , kai d stytojas yra universiteto patalpose, o studentas, pavyzdžiui, kaime ar tarp d stytojo ir grup s klausytoj , kurie gali b ti skirtingose patalpose arba net vietov se, pvz., skirtingose šalyse ar net žemynuose.

Taigi, terminas „distancinis” dažnai siejamas su atstumu, nuotoliu ,o distancinis mokymas – su galimybe mokytis esant geografiškai toli nuo mokyklos ar universiteto. Bankauskien ir Simonaitien (2001), tvirtindamos, kad tai pasen s poži ris, išryškina kit „distancijos” supratim : ji nusako besimokan iojo savarankiškum , laisv , galimyb rinktis, ji pareigoja lektori dirbti naujai: kurti toki mokymosi situacij , kurioje besimokantysis mokosi savarankiškai ir kuria vertingas žinias bei dirbti taip, kad besimokantysis nuolat „jaust ” param , pagalb , r pest , gal t klausti ir jam b t atsakyta.

Šis supratimas leidžia teigti, kad tokia „distancija” galima tiek ir tradicin se universitetin se studijose, tiek t stinio mokymosi programose ir yra lengvai veikiamą šiuolaikini informacini ir komunikacini technologij pagalba. ia ryšk ja problema -

organizuojant mokymus distanciniu būdu reikalingas aukštos kokybės techninis aprūpinimas. Žinant šiandieninį Lietuvos švietimo sistemos finansinį būklį, tampa aišku, kad šia prasme distancinio mokymo Lietuvoje diegimas tampa problemišku.

Taigi, galinant klausytojams mokytis, svarbu ne tik sudaryti galimybes naudotis naujausiomis informacinėmis priemonėmis, aprūpinant juos naujausia literatūra, bet ir sudarant galimybes pasirinkti mokymosi vietas ir laiką bei atsiskaitymą grafiką ir teikiant vairiapusį paramą sudarant galimybes besimokančiajam studijuoti savarankiškai.

Distancinio tytojo paruoštą metodinį medžiagą, naujausius paskaitų konspektus, pakeitimus senuose, patalpintus kompiuteriu atmintinai, gali naudoti, analizuoti, reikalui esant spausdinti ar kopijuoti asmeninius diskelius visi tinklo vartotojai.

Elektroninis paštas gali tapti bendravimo su distancinio tytoju priemone, kuri leidžia pakankamai greitai perteikti informaciją, tiek tekstini dokumentu, tiek video-medžiagos ar audio - medžiagos forma. Be to, ši informaciją galima pateikti keliems žmonėms vienu metu. Kompiuterinėse laikmenose talpinama vairi informacija, apimanti didelį dalį žinių, enciklopedijų, vadovėlių ir kitą rašytiną informaciją. Visos IT orientuotos studentus su skirtingais poreikiais bei galimybėmis, todėl galima teigti, kad visapusiškai jas panaudojant, jos turi neabejotinai didelį reikšmę tobulinant studijų procesą, ir, žinoma, galinant kiekvienam klausytojui studijuoti. Tačiau, be minėtų informacinių technologijų, mokymuisi bei informacijos paieškai vis dar didelį reikšmę turi ir biblioteka.

Skaitmeninės technologijos keičia švietimo infrastruktūrą (pvz., besimokančiojo ir ugdytojo vaidmenis) ir patikrina mokymosi pobūdį (e-mokymasis, mišrus (blended) mokymasis, distancinis mokymasis ir t.t.).

Nuotolinio mokymosi būdas puikiai tenkina šiuolaikinio žmogaus poreikį nuolat tobulėti ir mokytis vis gyvenime, šviestis. Nuotolinis mokymasis yra tinkamiausias sprendimas, nes būtent jis suteikia galimybes gyvi aktualią žinią patogioje vietoje ir patogiu laiku.

(Zavadskas, Trinkūnas, 2004), (žr.3 pried). Mokytis galima visur, kur yra galimybes naudotis kompiuteriu ir interneto ryšiu. Taigi nuotolinis mokymosi būdas – puiki galimybė ugdytis mažesniuose miesteliuose gyventojams.

Žodis „nuotolinis“ reiškia, kad tai yra mokymasis per atstumą, panaudojant ir sujungiant vieną visumą telekomunikacijas, kompiuterius ir jų tinklus. Nuotolinio (distancinio) mokymosi sąvoką nra nauja ir jos ištakos siekia 1940 m., kai Londone pradėjo veikti pirmieji kursai susirašinant paštu. Vėliau ši sistema paplito Prancūzijoje, Vokietijoje bei Amerikoje. Pagrindinis skirtumas, lyginant su prastiniais mokymo formomis, yra tai, kad pirmuoju atveju besimokantysis ir ugdytojas bendrauja „akis akis“ lygomis, o nuotoliniame mokyme jie yra geografiškai gerokai nutolę vienas nuo kito (Preidys, 2006).

Nuotolinės studijos – tai studijos, teikiamos studentams, esantiems ne mokymo institucijos buvimo vietoje. Nuotolinės studijos išsiskiria tuo, jog mokymas vyksta už institucijos ribų tiesiogiai nebendraujant su studentu, tačiau gali būti taikomi ir tradiciniai mokymo metodai bei kontaktinis bendravimas. Nuotolinės studijos turi būti derinamos su pažangiomis technologijomis. Žemiausias technologijų naudojimo lygis yra tuomet, kai naudojamas prastas paštas (studentams siunčiamos tradicinės knygos, spausdinta medžiaga pratimams, kursiniams ir baigiamiesiems darbams). Esant aukštesniam nuotolinių studijų technologiniam lygiui naudojami garso ir vaizdo rašai, kompiuterinės mokymo sistemos, interaktyvi vaizdo medžiaga, elektroninės studentų žinių patikrinimo sistemos. Aukščiausias mokymosi lygis išsiskiria tuo, kad be minėtų informacijos pateikimo priemonių, naudojamos vaizdo ir garso konferencijos, audiografinis komunikavimas, televizija, radijas ar telekonferencijos. Šiuo metu taikant pažangias technologijas priimtinas vadinamas lankstaus mokymosi modelis, kuomet, be minėtų priemonių, naudojamos interaktyvios daugialypės terpės internete, galimas internetinis priėjimas prie resursų, komunikacija vykdoma kompiuteriu. Siekiant maksimaliai išnaudoti technologines galimybes nuotolinėse studijose turi būti kuo plačiau gyvendinamas intelektualus nuotolinių studijų teikimo modelis, kuomet be visų minėtų priemonių naudojamos various intelektualios sistemos: elektroninės, individualiems studentų poreikiams pritaikytos, pasirenkamajam dalykų sudarymo, intelektualios mokymo, elektroninio pašto valdymo, elektroninės studentų žinių patikrinimo ir kitos sistemos. Nuotolinių studijų programose auditorinis darbas sudaro ne daugiau kaip 50% studijoms numatyto laiko (Nuotolinių studijų kokybės vertinimo metodikos ir jos taikymo tvarkos sukūrimas, 2007).

Kuriant ir gyvendinant nuotolinių studijų programas ypač svarbu žinoti ir atsižvelgti pačius bendriausius – tipinius ir individualius studijuojančiųjų poreikius, kurie siejami su studentu kaip suaugusiuoju statusu. Edukacine prasme šis statusas apibūdina mažiausiai penkias idėjas: savarankiškumas, asmeninė patirtis, sugebėjimų ekspansija, mokymosi racionalumas ir susiformavęs mokymosi gėdžiai Suderinus kiekvieną idėją su pedagoginės veiklos uždaviniais, nesunkiai galima suprasti būtus studentų poreikius grindžiamus akademiniais principais, kurie studijų procese aukštojoje mokykloje turėtų remti penkeriopai:

1. Suaugusieji savo mąstymu ir veiksmais yra gana savarankiški studentai, turintys poreikį, kad kiti gerbtų jų autonomišką statusą – asmenines pasirinkimo teises, patirtį, atsakomybę bei jų pareigas šeimoje, darbe ir bendruomenėje. Iš esmės jie mokosi todėl, kad stokoja savo gyvenimo sėkmei būtinomis kompetencijomis bei pasitikėjimu savimi sutvirtinančiomis ir saviraiškos galimybėmis išplečiančiomis priemonėmis. Tad akivaizdu, kad mokymasis gali būti kur kas veiksmingesnis, jei aukštojoje mokykloje bus gerbiami, puoselėjami ir stiprinami studentų autonomiško apsisprendimo, pasitikėjimo savimi, laisvės rinktis ir asmeninės

- atsakomybės poreikiai. Todėl svarbiausia, kad nuotolini studijų organizatoriai būtų geranoriški, pasitikintys savo ir studentų gerą valią, pasirengę kartu su studentais planuoti, gyvendinti bei tobulinti tiek studijuojamų kursų programas, tiek edukacinę aplinką.
2. Suaugusieji studentai disponuoja unikalia gyvenimiška bei mokymosi patirtimi, tačiau jiems neretai gali būti sunku pripažinti, kad jų asmeninė patirtis yra ir turi būti teisinga bei pripažinta. Kita vertus, suaugusiojo studento pasaulžiūra bei savižina gali būti grindžiama patikimais, bet vis dėlto neretai eklektiškais, t. y. prieštarais, interesais, pažinimo, mastymo, vertinimo, bendravimo ir apskritai gero mokymo bei mokymosi sampratos pagrindais. Dėl to studentai gali gana skausmingai išgyventi pedagogų nuostatų nepaisytą pasaulžiūrą ar net priešiška reaguoti pedagogų bandymus lažyti bei griauti jų asmenines patirties pagrindus. Šiuose mąstymuose studentai dažniausiai supranta kaip asmenines patirties nuvertinimą. Jis neišvengiamai susijęs su neigiamais ar net stresiniais išgyvenimais sukeltą nuasmeninimo bėseną. Ji gali būti lemiamas veiksnys, kad studentų nuostatos ir veiksmai visiškai neatitiktų jų mokymosi siekių, vadinasi, ir jų asmenybės tobulėjimo skatimo. Bandant to išvengti, reikia gerbti studentų sitikimus, pripažinti jų asmeninę patirtį, padėti jiems studentams sėkmingai pažinti bei racionaliai formuoti.
  3. Suaugusiųjų studentų mokymasis yra tikslingas ir motyvuotas. Kiek teikiamo kurso programa atitiks studentų mokymosi motyvus, tiek jų mokymasis ir galės būti jiems asmeniškai reikšmingas. Tai svarūs trečiojo pedagoginio principo pagrindai: reikia stengtis išsiaiškinti studentų mokymosi motyvus, juos gerbti ir bandyti dirbtinai nesukelti edukacinių kliūčių, kurios paverstų niekais studentų aktyvų mokymosi skatinančius siekius. Šie motyvaciniai siekiai gali būti vidiniai arba išoriniai: orientuoti asmenybės tobulėjimą, žinias, aukštą akademinį vertinimą, diplomo gijimą, tolesnes universitetines studijas, bendravimą su kolegomis, sėkmingas karjeros galimybes ar kitas perspektyvas. Tačiau jie visi yra asmeniškai studento studijų skatimo garantai ir nė vienas neturi būti menkinamas ar ignoruojamas.
  4. Suaugusieji studentai turi daug žinių, jų sugebėjimai ir mokėjimai yra pasiekę aukštą išsivystymo lygį, nepaisant to, kad jis nuolat keičiasi. Tai reiškia, kad nemažai mokymosi tikslų, užduočių ar temų, kurios išplaukia iš dabartinio kurso programos, studentams gali būti ne tik neaktualu, kad tai jiems nėra aktualu, kad tai jie jau žino ar moka atlikti. Mokymosi užduotis, kurios atrodo jiems kaip tušias laiko švaistymas, suaugusieji studentai žvelgia abejingai. Tokiomis užduotimis jie dažniausiai taiko diskusijas, knygų skaitymą ar pratimus, kurie, jų manymu, nieko bendro neturi su jų

asmeniniais poreikiais ir manomais išmatuoti išmokymo rezultatais. Dėl to reikia pažinti student turim žinių lygį bei valdytus gebėjimus, neišnaudotas mokymosi galimybes, leidžiančias studentams siekti jų profesijai bei gyvenimui reikšmingas mokymosi tikslas. Tik tuomet, kai šie naujieji ir studentams aiškiai suprantami mokymosi tikslai bus žinomi, juos bus galima racionaliai suderinti su tikslais pasiekti būtinomis studijų temomis ir užduotimis. Tai leis atskleisti student poreikiais pagrįstus jiems rekomenduojamo mokymosi turinio bei užduočių aktualumą.

5. Suaugusieji studentai pasižymi individualiais mokymosi ypatumais, jie studijų procese taiko vairius mokymosi stilius. Student mokymosi ypatumai bei stiliai patiems studentams gali palengvinti jų savarankiškas studijas, tačiau gali jas ir apsunkinti. Tas pats pasakytina ir apie mokymo strategijas: mokymo principas, taikytinas vieniems studentams, gali būti mokymosi kliūtis kitiems. Jei, pavyzdžiui, bus sudarytos plačios pasirinkimo galimybės studentams, kurie to visiškai nepageidauja, rizikuojama, kad pedagogai liks nesuprasti. Ir atvirkščiai, jei ypač savarankiškiems studentams bus rekomenduojama dirbti pagal griežtas pedagogines taisykles, vargu ar jie bus patenkinti tokiu mokymu. Geriausia išeitis siekiant padėti studentams aktyviai studijuoti - mums pastangos remtis jau išlavintais student mokymosi ypatumais, tačiau nepamiršti ir tų mokymosi pusių, kurie sukelia studentams daugiausia rūpesių. Ne mažiau svarbu studentams laiku suteikti gerą informaciją bei pozityvius paskatinimus, leidžiančius jiems bendromis pastangomis su dėstytoju ieškoti derinamumo tarp programos reikalavimų, abipusio supareigojimo, nugalėti sunkumų, realiu laimėjimu bei naujų mokymosi iššūkių (Kraujutaitytė, Pečiūtis, 2003).

Suaugusiųjų student bendrosios charakteristikos yra jų ilgalaikis psichologinis būsenos. Dėl to joms galima remtis kaip patikimais akademiniais principais, pareigojančiais dirbti taip, kad būtų stiprinama student autonomija ir pasitikėjimas savimi, padedama studentams pažinti savo mokymosi motyvus, tikslus bei gyvenimišką ir edukacinę patirtį, sudaromos sąlygos šiai patirtimi tirti kryptingai, laiku sulaukiant individualius poreikius atitinkančios ne tik formalios, bet ir neformalios akademinės paramos. Vadovautis šiais principais tikslinga ne tik rengiant programas bei organizuojant studijas, bet ir savikritiškai vertinant, kiek kurso modulis ir pedagoginis darbas derinasi su pačiais bendriausiais suaugusiųjų student edukaciniais poreikiais.

2. MAŽ MIESTELI GYVENTOJ DALYVAVIMO MOKYMOSI VIS GYVENIM PROGRAMOJE ORGANIZAVIMO IR TURINIO ASPEKT TYRIMO REZULTAT ANALIZ

2.1 Tyrimo metodologija

Socialiniuose moksluose apklausa yra plačiai paplitęs tyrimo metodas. Apklausa – tai tokia duomenų rinkimo technika, kai respondentai iš esmės tuo pačiu (arba artimu jam) metu atsakinėja pateiktus klausimus. Anketinis apklausos metodas numato duomenų rinkimą naudojant anketos blankus (apklausos lapus, klausimynus), kuriame suformuluoti ir tam tikra tvarka išdėstyti klausimai, skirti respondentui. Apklauskos dalykui būna subjektyvi vertinanti apklausiamojo nuomonę apie elgesio motyvus, vertybines orientacijas, kasdieninės veiklos veiksnius ar požįrą aplink. Rašydamas apie apklausos metodą Kardelis (2002) atkreipia dėmesį, kad šio metodo negalima supriešinti su stebėjimo metodu. Kiekvienas metodas atlieka savo vaidmenį ir vienas kitą papildo, bet negali vienas kito pakeisti.

Anketa yra vienas populiariausių sociologiniame tyrimo metode. Manoma, kad anketai būdingos tokios patys savybės, kaip ir geram statymui. Ji turi būti aiški, nedviprasmiška, patikima ir skatinti respondentą norėti bendradarbiauti ir kuo teisingiau atsakinėti (Kardelis, 2002.). Pateikus keletą klausimų, galima gauti labai daug ir patikimos informacijos, tačiau anketinis apklausa reikalauja kruopštaus ir nuoseklaus darbo bei ne mažiau laiko, negu kiti metodai.

Anketos gali būti įvairios. Oficiali anketa – atsakius klausimus asmuo pasirašo savo vardą ir pavardę ir pateikia kitus duomenis. Anoniminė (bevardė) anketa – atsakius asmuo lieka nežinomas. Pagal atsakymų formą anketos gali būti uždaros, atviros, pusiau atviros. Uždaroje yra parašyti klausimai ir atsakymai. Atsakančiajam reikia tik pasirinkti vieną iš jų. Atviroje anketoje atsakymų nėra arba jie tik orientaciniai, atsakantysis paprastai rašo savo atsakymą (Tidikis, 2003).

Skirtingai nei anksčiau minėtas autorius, K. Kardelis (2002) mano, kad uždari klausimai yra pranašesni nei atviri, nes lengviau pasirinkti iš kelių atsakymų variantų, lengviau kokybiškai apdoroti duomenis, lengviau lyginti ir didesnis indikatorius patikimumas. Jis pasisako už tai, kad per apklauskas būtų užduodami ir uždaros, ir atviros formos klausimai, nes atsakius uždaros formos klausimų, paliekama vietos tiriamajam išsakyti savo nuomonę, kurios dėl uždaro klausimo ribotumo jis negalėtų padaryti (Kardelis, 2002).

Anketinis metodas leidžia gauti konkretesnius duomenis. Vienu metu galima apklausti didelį kiekį žmonių. Tačiau anketinis metodas turi ir savo trūkumus, ne visada galima pasitikėti gauta informacija.

2.2. Tyrimo organizavimas ir metodika

Probleminiai klausimai.

1. Ar mokymosi vis gyvenim procesas maž miesteli gyventojams yra tik laisvalaikio forma, ar tai susij su j profesinio tobul jimo poreikiu.

2. Ar maž miesteli socioeducacin aplinka skatina žmones mokytis

Tyrimo objektas. Maž miesteli gyventoj dalyvavimas mokymosi vis gyvenim programoje organizavimo ir turinio aspektai.

Tyrimo tikslas - atskleisti maž miesteli gyventoj dalyvavimo mokymosi vis gyvenim programoje organizavimo ir turinio aspektus.

2.3. Tyrimo organizavimo etapai

I etapas. Siekiant išsiaiškinti su suaugusi j dalyvavimo mokymosi vis gyvenim programoje samprata susijusias s vokus, buvo išstudijuota literat ra, analizuoti švietimo sistem reglamentuojantys aktai bei dokumentai. Teoriškai atskleista maž miesteli mokymosi vis gyvenim samprata, motyvai, poreikiai bei kompetencij pl tot s svarba mokymosi vis gyvenim kontekste. Remiantis suformuluota problema buvo iškeltas tyrimo tikslas, numatyti uždaviniai, sukurta tyrimo metodika, sudaryta anketa. Ruošiant anket buvo siekiama atskleisti maž miesteli gyventoj požir dalyvavimo mokymosi vis gyvenim programoje organizavimo ir turinio aspektus.

*Atliekant kiekybin tyrim , buvo parengtos anketos maž miesteli gyventojams (žr. pried Nr.1). Anketa buvo sudaryta remiantis **4 kriterijais:***

1. Respondent socialin - demografin charakteristika;
2. Socioeducacin aplinka;
3. Profesinio tobul jimo poreikis;
4. Perspektyvos organizuojant mokymosi proces mažame miestelyje.

II etapas. Atlikta maž miesteli gyventoj anketin apklausa.

Prieš vykdant tyrim respondentai buvo supažindinti su tyrimo tikslais bei informuoti, jog anketa yra anonimin , o jos duomenys bus panaudoti rašant baigiam j darb apie maž miesteli gyventoj dalyvavim mokymosi vis gyvenim programoje. Respondent anketavimas vyko 2010 m. kovo – balandžio m n.

III etapas. Remiantis moksliniais literatūros ir konstatuojamojo tyrimo duomenimis, rašomas darbas, atlikta statistinis duomenų analizė, formuluojamos išvados ir teikiamos rekomendacijos.

Anketinis apklausos duomenų šaltinis ir statistiniams vertinimams atlikti buvo naudotas statistinis programų paketas SPSS (*Statistical Package of Social Sciences*) ir MS Office paketo programa MS Excel.

2.4. Tiriamųjų charakteristika

Kiekybinio tyrimo daliai pasirinktas atsitiktinis imties tipas. Tyrimo populiacija (**Populiacija** (*angl. population*)) - tiriamųjų objektų generalinis aibis, iš kurios sudaroma imtis) yra Šilalės rajono Kaltinėnų ir Laukuvos miestelių gyventojai. Tyrimo imtis (**Imtis** (*angl. Sample*)) – tai iš generalinio aibis (pvz. populiacijos) tyrimui atrinkti asmenys, mini grupės) - Kaltinėnų ir Laukuvos miestelių gyventojai. Iš viso išdalinta 300 anketų. Užpildyta 262 (atsakymo lygis 87,33 proc.), neužpildyta 38 (12,67 proc.) anketų (žr. 1 lent.). Tyrimo rezultatai gauti apdorojus 262 respondentų anketų atsakymus.

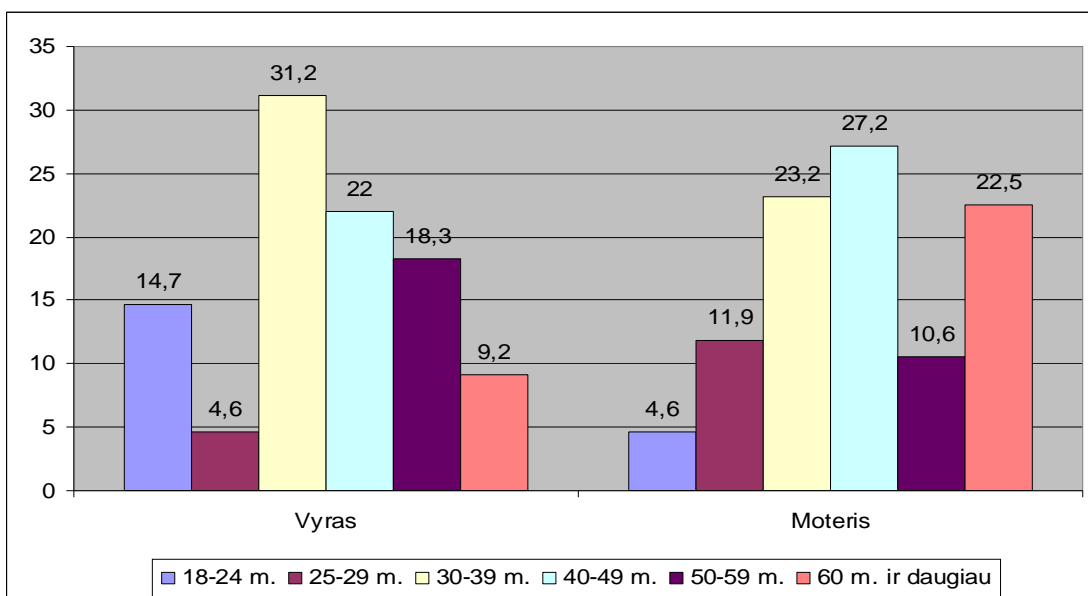
1 lentelė

Anketų grąžinamumas, %

Eil. Nr.		Skaičius	Dalis
1.	Išdalinta anketų	300	100,00 %
2.	Atsakyta anketų	262	87,33 %
3.	Neatsakyta anketas	38	12,67 %

Siekiant atskleisti mažesniųjų miestelių gyventojų dalyvavimo mokymosi vis gyvenimo programoje organizavimo ir turinio aspektus, tyrime dalyvavo mažesniųjų miestelių gyventojai. Norint geriau pažinti tiriamuosius, tyrimo pradžioje domėjosi respondentų amžiumi, lytimi, išsilavinimu. Anketinėje apklausoje dalyvavo 262 respondentai: iš jų 42 proc. vyrų ir 58 proc. moterų.

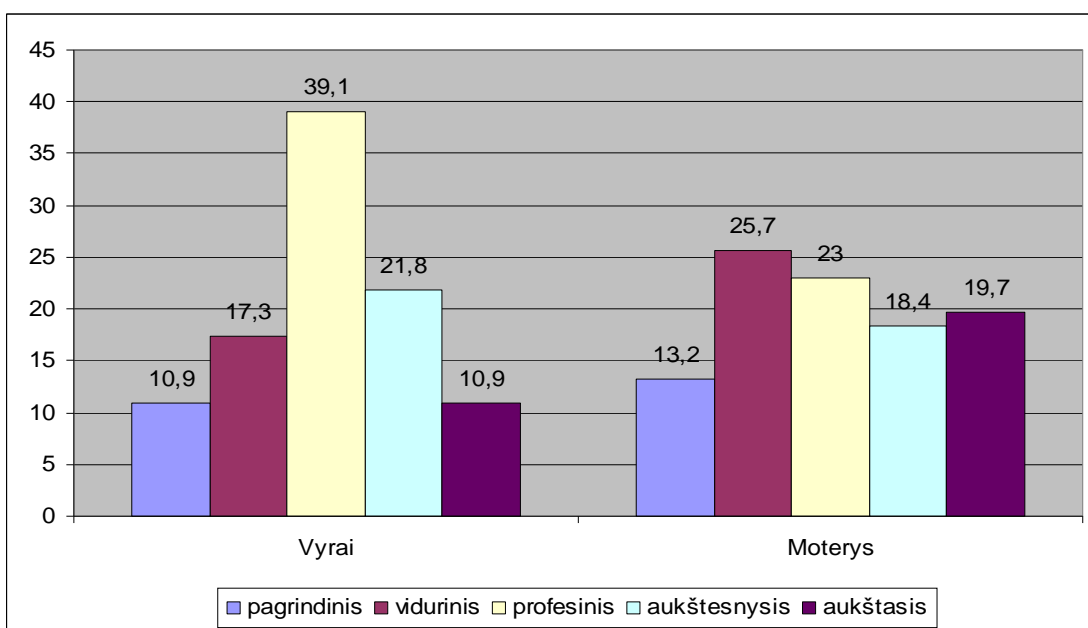
Duomenys rodo, kad tyrime dalyvavo 42 proc. vyrų ir 58 proc. moterų. Išanalizavus respondentų pasiskirstymą pagal amžius matyti, kad tyrime dalyvavo visų amžiaus respondentai: jauniausiam respondentui -18 metų, o vyriausiam -72 metai. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį ir amžių pateiktas 1 pav.

Pastaba: požymio statistinio reikšmingumo lygmuo $p < 0,05$.

1 pav. Respondent pasiskirstymas pagal lyt ir amžį, %

Dauguma vyr ir moter priskiriami 30-39 met (31,2 proc. vyr ir 23,2 proc. moter) ir 40-49 met (22 proc. vyr ir 27,2 proc. moter) amžiaus grupei. Išanalizavus amžiaus ir lyties santyk matyti skirtumai: 14,7 proc. vyr buvo 18-24 met amžiaus, tuo tarpu moter, priklausan i šiai grupei, yra beveik tris kartus mažiau - 4,6 proc. Tačiau vyresni nei 60 met tyrime dalyvavusi moter dalis yra daugiau nei du kartus didesn nei vyr (9,2 proc. vyr ir 22,5 proc. moter). Respondent pasiskirstymas pagal išsilavinim pateiktas 2 pav.

Pastaba: Požymio statistinio reikšmingumo lygmuo $p = 0,023$.

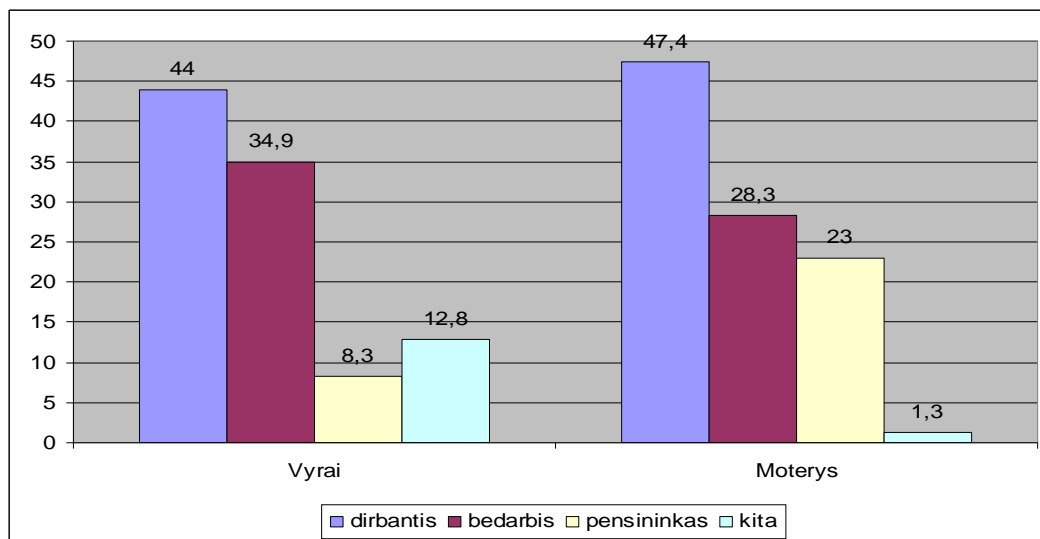
2 pav. Respondent pasiskirstymas pagal lyt ir išsilavinim, %

Kaip matyti iš 2 pav., vyraujantis vyr išsilavinimas yra profesinis (39,1 proc.) ir aukštesnysis (21,8 proc.). Moter vyraujantis išsilavinimas yra vidurinis (25,7 proc.) ir profesinis (23 proc.). Aukšt j išsilavinim turin i moter yra beveik du kartus daugiau nei vyr (moter - 19,7 proc. ir atitinkamai vyr -10,9 proc.).

Tyrimo dalyvavo 46 proc. dirbant i respondent . 31 proc. buvo bedarbiai, 16,9 proc. sudar pensininkai ir 6,1 proc. nurod atsakym „kita“, tai daugiausia moksleiviai arba studentai.

Išanalizavus respondent pasiskirstym pagal lyties ir užimtumo santyk , esminio skirtumo nepasteb ta. (žr. 3 pav.).

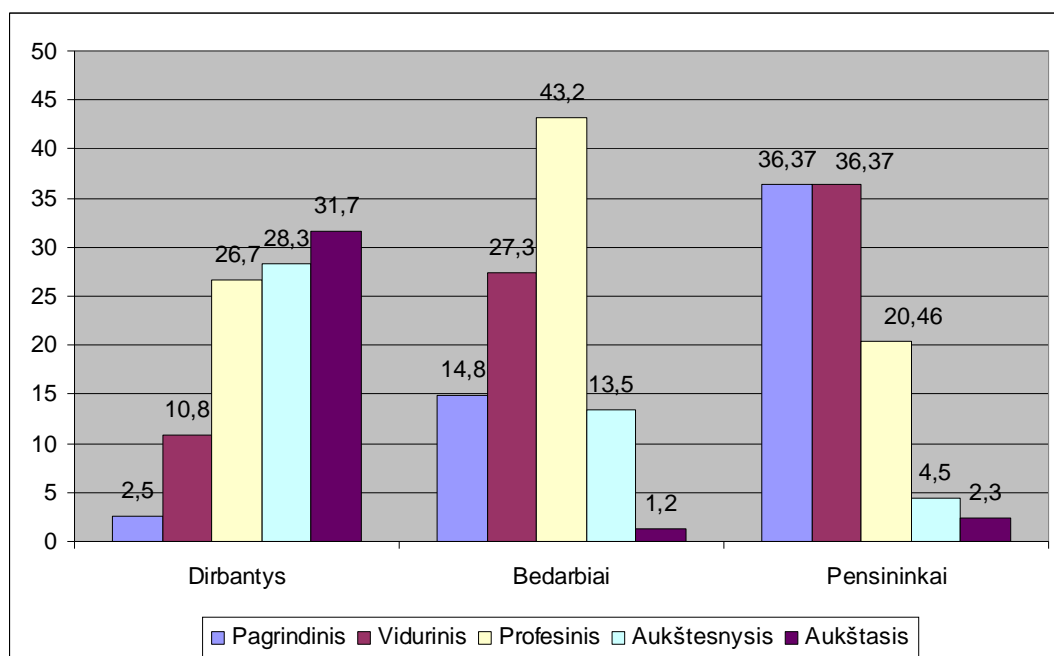
Pastaba: Požymio statistinio reikšmingumo lygmuo $p=0,000$.

3 pav. Respondent pasiskirstymas pagal lyt ir užimtumo santyk , %

Kaip matyti iš 3 pav., panaši dalis tiek vyr (44 proc.), tiek moter (47,4 proc.) yra dirbantys asmenys ar bedarbiai (34,9 proc. vyr ir 28,3 proc. moter). Tai jau pensijinio amžiaus moter tyrimo dalyvavo tris kartus daugiau nei vyr (8,3 proc. vyr ir 23 proc. moter).

Mažame miestelyje sidarbinimo galimybs yra menkos, darbo rinkoje pastaraisiais metais paklausa viršija pasi l , todėl išsilavinimas yra svarbus veiksnys, norint s kmingai integruotis darbo rink .

Išsilavinimo tr kumas apsunkina darbo susiradim , tai patvirtino tyrimo rezultatai.(žr. 4 pav.)

Pastaba: Požymio statistinio reikšmingumo lygmuo $p=0,000$.

4 pav. Respondent pasiskirstymas pagal išsilavinimą ir socialinį statusą, %

Dirbantys respondentai vyraujantis išsilavinimas yra aukštasis (31,7 proc.), aukštesnysis (28,3 proc.) ir profesinis (26,7 proc.). Tyrimo dalyvavusių bedarbių išsilavinimas yra žemesnis: 43,2 proc. – pagrindinis, 27,3 proc. – vidurinis ir 14,8 proc. – aukštesnysis išsilavinimas. Bedarbiai, turintys aukštą išsilavinimą sudaro tik 1,2 proc.

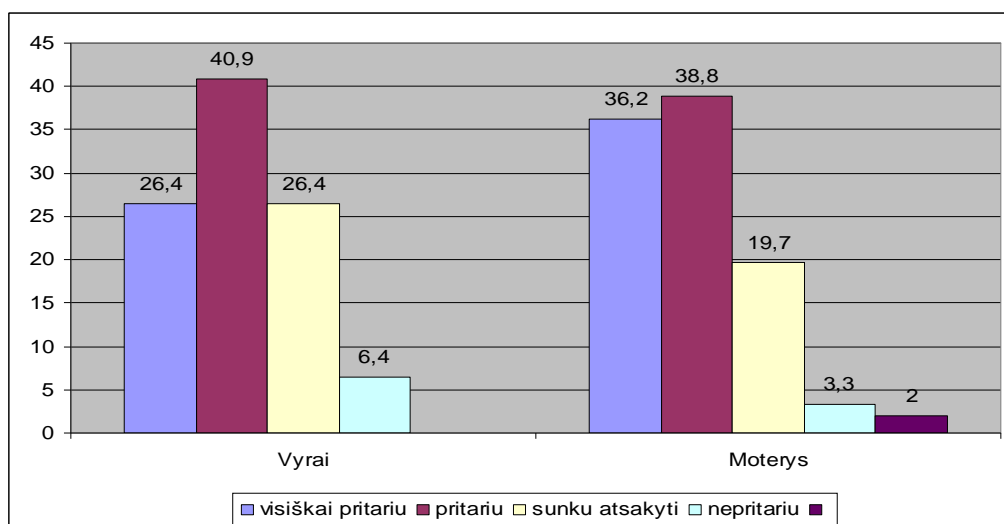
Pensininkai turi daugiausia pagrindinį ar vidurinį išsilavinimą (36,37 proc.).

Demografiniai duomenys rodo, kad tyrime dalyvavo nevienodo amžiaus ir išsilavinimo, turintys vairius socialinius statusus (dirbantys, bedarbiai, pensininkai, moksleiviai) respondentai. Todėl respondentų nuomonės ir požiūrių apibendrinimas gali padėti atsakyti daugelį šiandieninio mažo miestelio bendruomenės dalyvavimo mokymosi vis gyvenimo programoje klausimų. Asmenys, turintys aukštesnį ar aukštą išsilavinimą, žymiai geriau supranta, kad norint prisitaikyti prie darbo rinkos pokyčių reikia tobulėti, nes turimos profesinės žinios greitai sensta ir jas būtina atnaujinti. Didinant konkurencijai darbo rinkoje, norint gauti darbą kitose ekonominėse veiklose reikia turėti reikiamą išsilavinimą arba paklausti profesijų ir atitinkamų asmenybės savybes.

2.5. Anketin s apklausos duomen analiz ir rezultatai

2000 metais Europos Komisijos paskelbtas „Mokymosi vis gyvenim memorandumas“ apibendrina ir tvirtina besimokanios visuomenės savybes ir paskelbia, kad mokymosi vis gyvenim samprata glaudžiai siejasi su naujomis šiuolaikinėmis visuomenės kokybėmis. (Mokymosi vis gyvenim memorandumas, 2001). Iškeliamos trys tarpusavyje susijusios esminės visuomenės kokybės: nuolat didžiuoliais tempais didėjantis informacijos srautas (informacinės visuomenės bruožas) verčia žmones gyti vis naujus žini ir kompetencijų (žini visuomenė). Žmonės yra pagrindiniai veikėjai žini visuomenėje, o vertingiausia yra žmogaus gebėjimas nuolat besikeičiančioje aplinkoje žinias naudoti veiksmingai ir protingai; besikeičianti aplinka ir dinamiški reikalavimai darbo vietai verčia nuolat mokytis. Tyrime buvo svarbu išsiaiškinti, kaip respondentai supranta mokymosi vis gyvenim savybę. Respondentų atsakymai parodė, kad daugeliui tyrimo dalyvių yra žinoma, suprantama ir priimtina mokymosi vis gyvenim savybė: net 66,6 proc. tiriamųjų tai reiškia dideles perspektyvas, o kaip bendradarbiavimo sampratą suvokia 11,6 proc. tyrimo dalyvių. Mažiausias pozicijas užėmė atsakymų variantai „pelnas“ (5 proc.), „paklausa“ (8,3 proc.), „nieko nereiškia“ (5 proc.) bei „dirbsime taip, kaip dirbome“ – 3,3 proc. visų dalyvių.

Tyrime teiravomės, ar respondentai pritaria teiginiui, kad „šiuolaikinėje visuomenėje reikia mokytis vis gyvenim?“. 71,8 proc. (32,1 visiškai pritaria ir 39,7 proc. pritaria) respondentų sutinka, 22,5 proc. respondentų sutinka su teiginiu, jog mokytis reikia vis gyvenim. 22,5 proc. respondentų neturi nuomonės šiuo klausimu ir tik maža dalis respondentų – 5,7 proc. nesutinka, kad šiandieninė visuomenė reikia mokytis vis gyvenim. Pagal lytį vertinant, atsakymai tendencingi (žr. 5 pav.).

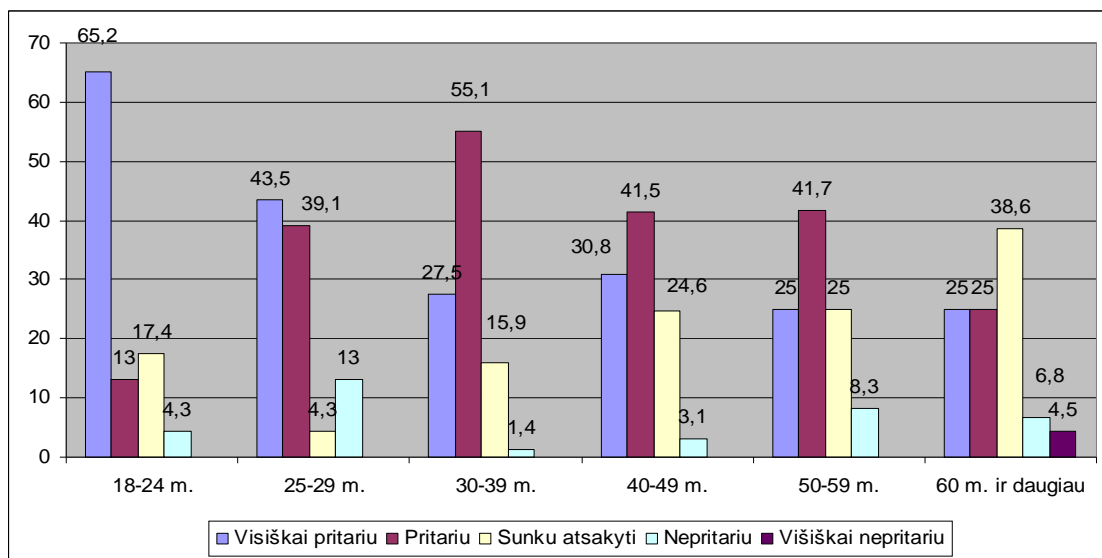

Pastaba: Požymio statistinio reikšmingumo lygmuo $p=0,151$.

5 pav. Respondentų nuomonės pasiskirstymas „Ar šiuolaikinėje visuomenėje reikia mokytis vis gyvenim?“ pagal lytį, %

Moterys kur kas labiau supranta mokymosi vis gyvenim reikšm : 75 proc. teigia, kad šiuolaikin je visuomen je mokytis reikia vis gyvenim , tuo tarpu vyr pritarian i šiai nuomonei yra mažiau - 67,3 proc.

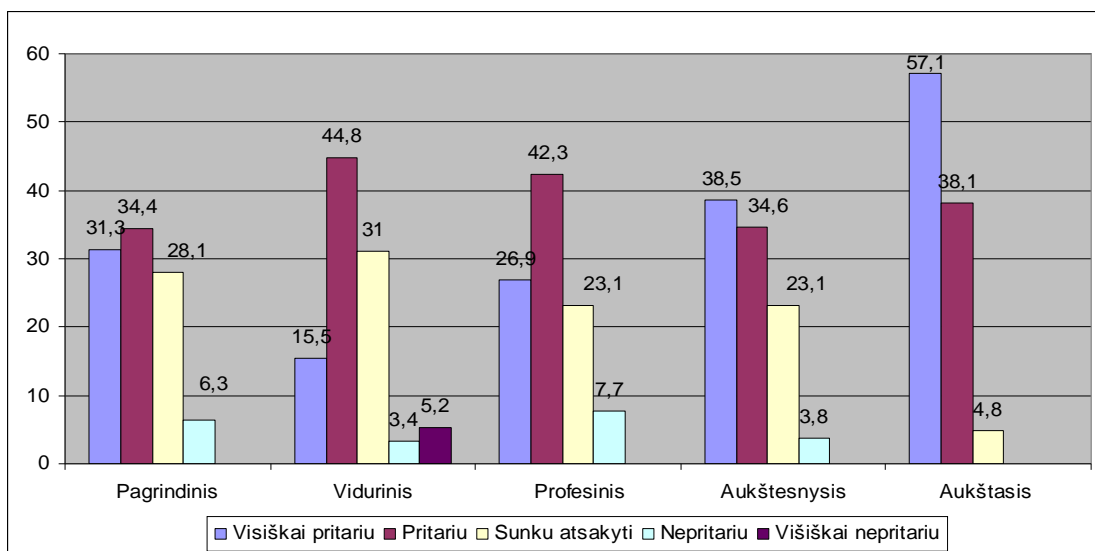
Išanalizavus anketin s apklausos duomenis nustatyti atsakym skirtumui tarp respondent amžiaus ir išsilavinimo (žr. 6 ir 7 pav.).

Pastaba: Požymio statistinio reikšmingumo lygmuo $p=0,000$.

6 pav. Respondent nuomon s pasiskirstymas „Ar šiuolaikin je visuomen je reikia mokytis vis gyvenim ?“ pagal amži , %

Kaip matyti iš 6 pav., iki 30 met respondent visiškai pritarian i teiginiui, kad šiuolaikin je visuomen je reikia mokytis vis gyvenim , yra daugiausia: 18-24 m. amžiaus grup je - 65,2 proc., o 25-29 m. - 43,5 proc. Mažiausiai pritaria šiam teiginiui vyresni nei 50 met amžiaus respondentai -25 proc.

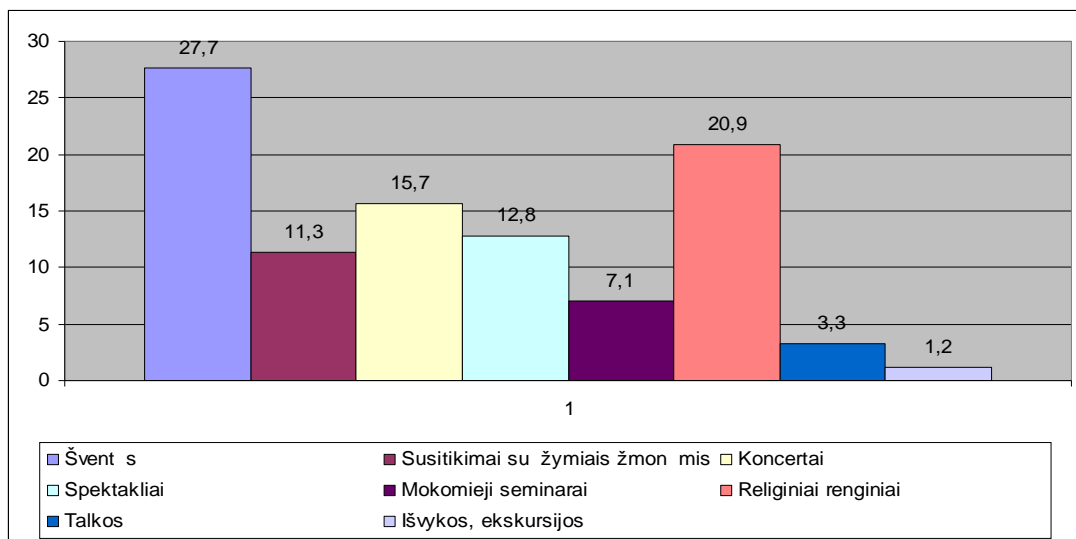
Pastaba: Požymio statistinio reikšmingumo lygmuo $p=0,001$.

7 pav. Respondent nuomon s pasiskirstymas „Ar šiuolaikin je visuomen je reikia mokytis vis gyvenim ?“ pagal išsilavinim , %

Aukštesn išsilavinim turintys respondentai labiau link suprasti mokymosi vis gyvenim svarb , 57,1 proc. respondent turin i aukšt j ir 38,5 – aukštesn išsilavinim visiškai pritaria teiginiui, kad šiuolaikin je visuomen je reikia mokytis vis gyvenim .

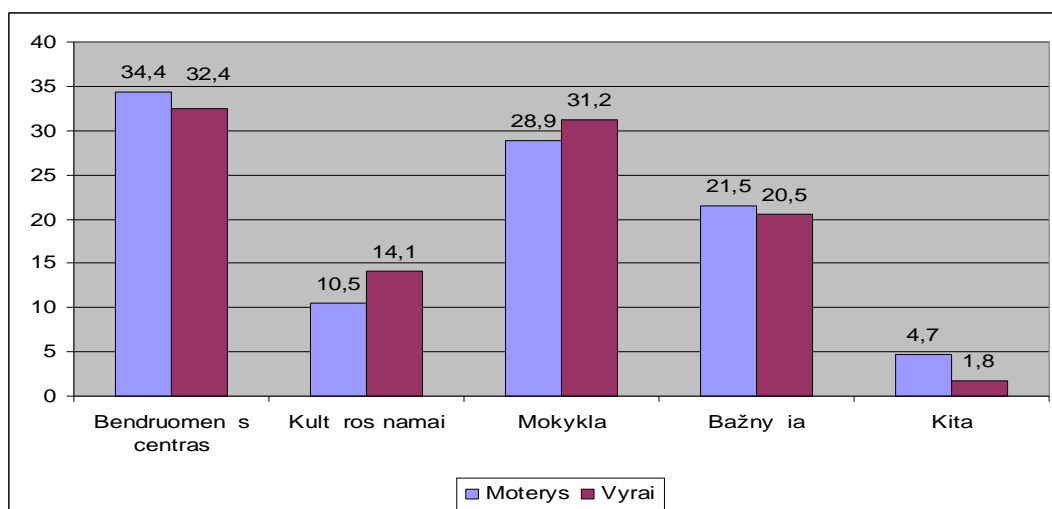
Apibendrinant galima teigti, kad dauguma (71,8 proc.) maž miesteli gyventoj supranta mokymosi vis gyvenim svarb . Šiai nuostatai labiau link pritarti jaunesnio amžiaus ir aukštesn išsilavinim turintys respondentai.

Tyrimė siek me išsiaiškinti, kokie renginiai dažniausiai vyksta mažame miestelyje.

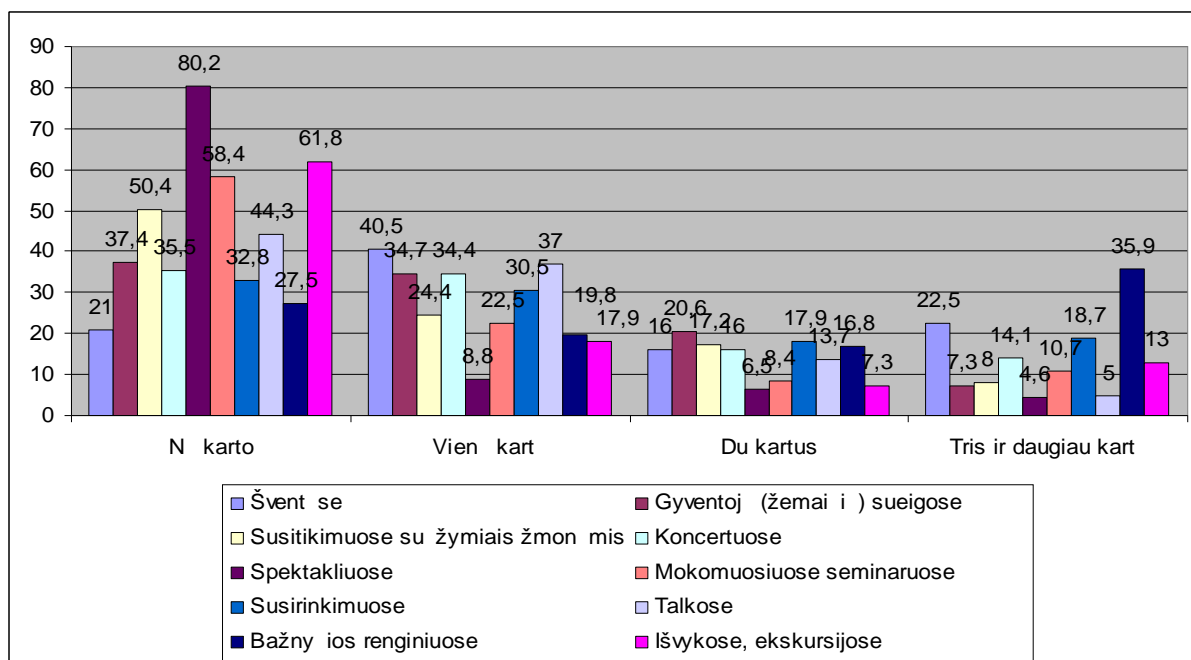
8 pav. Respondent nuomon apie renginius, dažniausiai organizuojamus miestelyje, %

Apibendrinus tyrimo duomenis galima teigti, kad miestelyje dažniausiai rengiamos šventės (27,7 proc.), vyksta religiniai renginiai (20,9 proc.), rengiami koncertai (15,7 proc.), spektakliai (12,8 proc.), susitikimai su žymiais žmonėmis (11,3 proc.). Ši duomen pagrindu galima teigti, kad mažame miestelyje daugiausia vyksta kultūrinio ir religinio pobūdžio renginiai. Tyrimo metu respondent teiravom s, kas dažniausiai organizuoja renginius.

9 pav. Respondent nuomon , kas dažniausiai organizuoja renginius miestelyje, %

Kaip matyti iš 9 pav., dažniausiai renginius miestelio gyventojams organizuoja bendruomenės centras, mokykla ir bažnyčia. Bendruomenės centrui rimosi etapas prasidėjo prieš du dešimtmečius, tačiau per palyginti neilgą laikotarpį bendruomenės centrai tapo vieni iš pagrindinių kultūros židinių kaimuose bei miesteliuose. Tyrimo duomenys rodo, kad mažame miestelyje mokyklos vaidmuo yra pakitęs. Mokykla patiria virsmą iš grynai mokymo institucijos į edukacinį, kultūros socialinį bendruomenės centrą. Tyrime siekime sužinoti, kokio pobūdžio renginiuose mažo miestelio gyventojai dalyvavo praėjusiais metais.

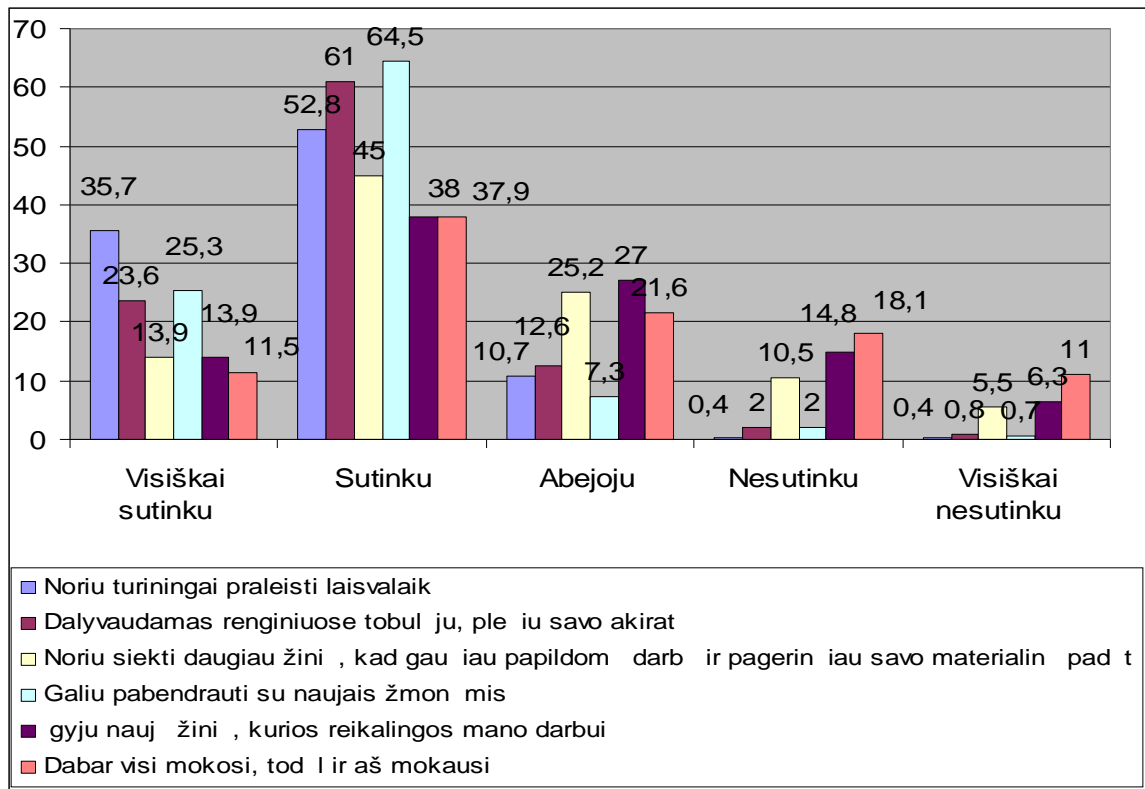

10 pav. Respondentų dalyvavimas renginiuose, %

Kaip matyti iš 10 pav., dauguma respondentų n kartą nelankė spektaklių (80,2 proc.), nevyko išvykas (61,8 proc.), nekil kvalifikacijos mokomuosiuose seminaruose (58,4 proc.) bei nedalyvavo susitikimuose su žymiais žmonėmis (50,4 proc.). Vien kartą per praėjusius metus respondentai dažniausiai dalyvavo šventėse (40,5 proc.), talkose (37 proc.), gyventojų sueigose (34,7 proc.), koncertuose (34,4 proc.). Du kartus per metus respondentai dažniausiai dalyvavo gyventojų sueigose (20,6 proc.), susitikimuose su žymiais žmonėmis (17,2 proc.) bei susirinkimuose (16 proc.). 35,9 proc. respondentų tris ir daugiau kartų dalyvavo bažnyčinyse renginiuose, 22,5 proc. – šventėse ir 18,7 proc. – susirinkimuose.

Tyrimo duomenys rodo, kad mažo miestelio gyventojai nepasižymi aktyvumu, dalyvaudami renginiuose. Jaunesnio amžiaus respondentai dažniausiai renkasi kultūrinio pobūdžio renginius (18-24 m. amžiaus grupėje 47,8 proc. respondentų dalyvavo šventėse tris ir daugiau kartų), o vyresnio amžiaus respondentai daugiausiai linkę dalyvauti religinio pobūdžio renginiuose (54 proc. 60 m. ir vyresni respondentai dalyvavo bažnyčinyse renginiuose tris ir daugiau kartų per metus).

Tyrimo metu siekime atskleisti ir gyventojų dalyvavimo renginiuose motyvus (11 pav.).

11 pav. Motyvai, skatinantys dalyvauti renginiuose, %

Išanalizav surinktus faktus apie motyvus, skatinančius suaugusius dalyvauti renginiuose, teigiame, kad pagrindiniai motyvai dalyvauti renginiuose šie: galimyb pabendrauti su naujais žmonėmis (89,8 proc.), noras turiningai praleisti laisvalaik (88 proc.), tobulinti jį, aktyviai praplėsti (75,9 proc.).

Tarp lyčių skirtumai nepastebimi, vyrauja panašūs motyvai, skatinantys dalyvauti renginiuose. Vyresnio amžiaus respondentams pagrindinis motyvas skatinantis dalyvauti renginiuose yra noras pabendrauti su kitais žmonėmis, taip nurodė 81,8 proc. 60m. ir vyresnio amžiaus respondentai. 30-39 metų amžiaus grupėje svarbiausias motyvas yra siekimas daugiau žinių, gaunant papildomą darbą bei pagerinant materialinį padėtį (67,1 proc.) 25-29 m. amžiaus grupėje respondentai pabrėžia augančius reikalavimus darbo rinkoje, 65 proc. šio amžiaus respondentų pagrindinis motyvų nurodė, kad gyvena žinioms reikalingam darbui.

Kaip jau konstatuota tyrime (žr. 15 pav.), mažo miestelio gyventojai nepasižymi aktyvumu dalyvaudami renginiuose, todėl buvo labai svarbu sužinoti, kokie veiksniai labiausiai trukdo dalyvauti renginiuose.

Priežastys, trukdančios dalyvauti renginiuose, %

Eil. Nr.	Veiksniai	Visiškai sutinku %	Sutinku %	Abejoju %	Nesutinku %	Visiškai nesutinku %
1.	Amžius	17,1	17,9	11,7	37,5	15,8
2.	Lėšų stoka	9	43,4	21,7	20,9	4,9
3.	Laiko stoka	15,1	41,8	19,5	18,3	5,2
4.	Šeimos problemos	8,2	18,5	25,5	35,00	12,8
5.	Sveikatos problemos	16,3	19,7	19,2	36,4	8,4
6.	Nėra materialinio suinteresuotumo	6,4	30,00	33,5	24,5	5,6
7.	Nėra man patinkančių renginių	8,6	24,3	26,3	35,00	5,8
8.	Turim žinių ir gėdži man pilnai pakanka	4,7	18,6	23,7	41,1	11,9
9.	Nėra man reikalingų mokymo programų	8,2	27,7	24,7	33,3	6,1

Susumavus tyrimo duomenis, kai dauguma respondentų visiškai sutinka arba sutinka, galima išskirti pagrindines priežastis, trukdančias dalyvauti renginiuose. Tyrimo rezultatai parodė, kad labiausiai (beveik vienodai) trukdantys veiksniai yra šie: laiko stoka ir lėšų trūkumas. Kad dalyvauti renginiuose trukdo lėšų stoka, nurodė 56,9 proc. respondentų, o kad trukdo laiko stoka – 52,4 proc. 36,4 proc. respondentų nurodė, kad dalyvauti renginiuose nedalyvauja, nes nėra materialinio suinteresuotumo. Neatitinkančias respondentų poreikius mokymo programas, kaip priežastį, trukdančią mokytis, pažymėjo 35,9 proc. tiriamieji. 32,9 proc. respondentų nurodė, reikalingi renginiai trūkumui. Apibendrinant galima teigti, kad dauguma (71,8 proc.) mažesniame miestelyje gyvenantys supranta mokymosi visų gyvenimo sferų svarbą, tačiau realiai mokytis trukdo objektyvios ir subjektyvios priežastys.

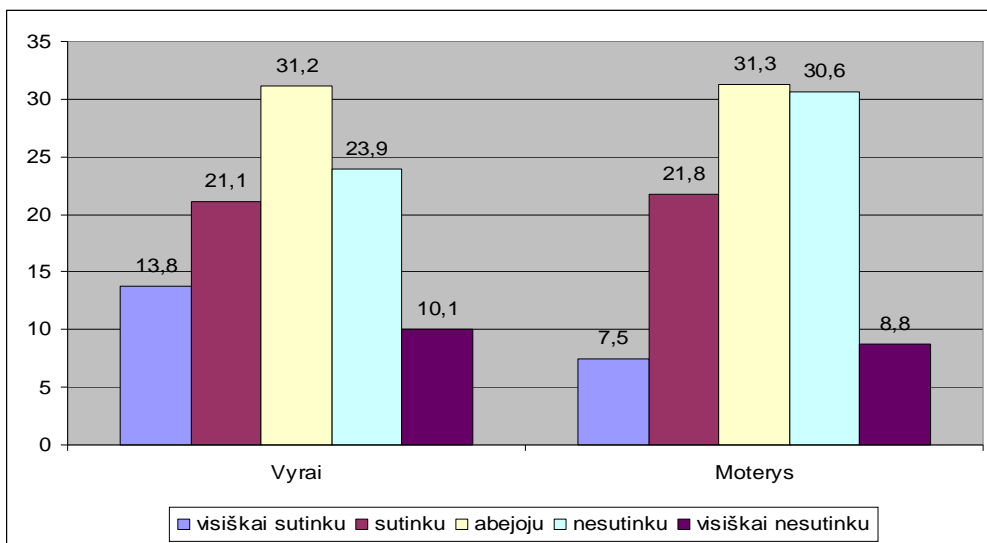
Mažame miestelyje vyksta socioedukaciniai renginiai gyventojams, dažniausiai vyksta kultūrinio ir religinio pobūdžio renginiai: šventės, religiniai renginiai, koncertai, spektakliai, susitikimai su žymiais žmonėmis. Dažniausiai renginius miestelio gyventojams organizuoja bendruomenės centras, mokykla ir bažnyčia.

Mažo miestelio gyventojai nepasižymi aktyvumu dalyvaujant renginiuose: daugiausia dalyvauja šventėse, bažnytiniuose renginiuose, susirinkimuose. Jaunesnio amžiaus respondentai dažniausiai renkasi kultūrinio pobūdžio renginius, o vyresnio amžiaus respondentai daugiausiai linkę dalyvauti religinio pobūdžio renginiuose. Pagrindiniai dalyvavimo renginiuose motyvai yra galimybė pabendrauti su naujais žmonėmis, noras turiningai praleisti laisvalaikį tobulinti jį, aktyviai praleisti laiką. Pagrindinės priežastys, trukdančios dalyvauti renginiuose, yra laiko stoka ir lėšų trūkumas.

Tyrimo metu siekėme atskleisti ar mažame miestelyje yra sudarytos sąlygos mokytis, tobulinti. Tyrimo duomenys atskleidė, kad tik trečdalis respondentų – 31,7 proc. (10,2 proc.

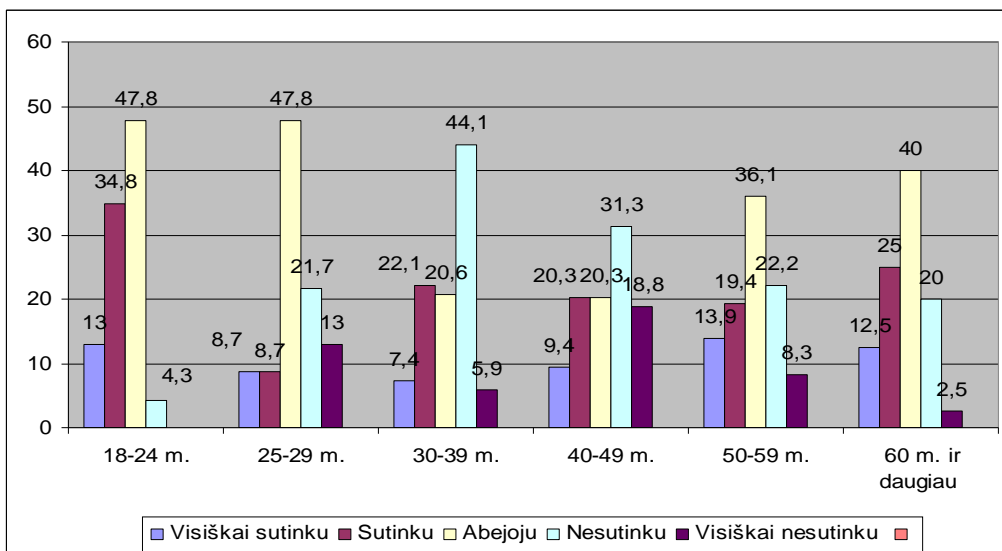
visiškai sutinka ir 21,5 proc. sutinka), kad mažame miestelyje yra sudarytos s lygos mokyti, tobul ti. 31,3 proc. respondent abejoja ir 37, 1 proc. nesutinka, t.y. mano, kad miestelyje n ra pakankam s lyg mokyti, tobul ti. Išanalizavus tyrimo duomenis pagal lyt esmini skirtum nepasteb ta.

Pastaba: požymio statistinio reikšmingumo lygmuo $p=0,466$.

12 pav. Respondent nuomon s apie tai, ar miestelyje yra sudarytos s lygos mokyti, tobul ti pasiskirstymas pagal lyt, %

Kaip matyti iš 12 pav., 34,9 proc. vyr ir 29,3 proc. moter teigia, kad miestelyje yra sudarytos s lygos mokyti. Išanalizavus anketin s apklausos duomenis nustatyti atsakym skirtumui tarp respondent amžiaus ir išsilavinimo (žr. 13 ir 14 pav.).

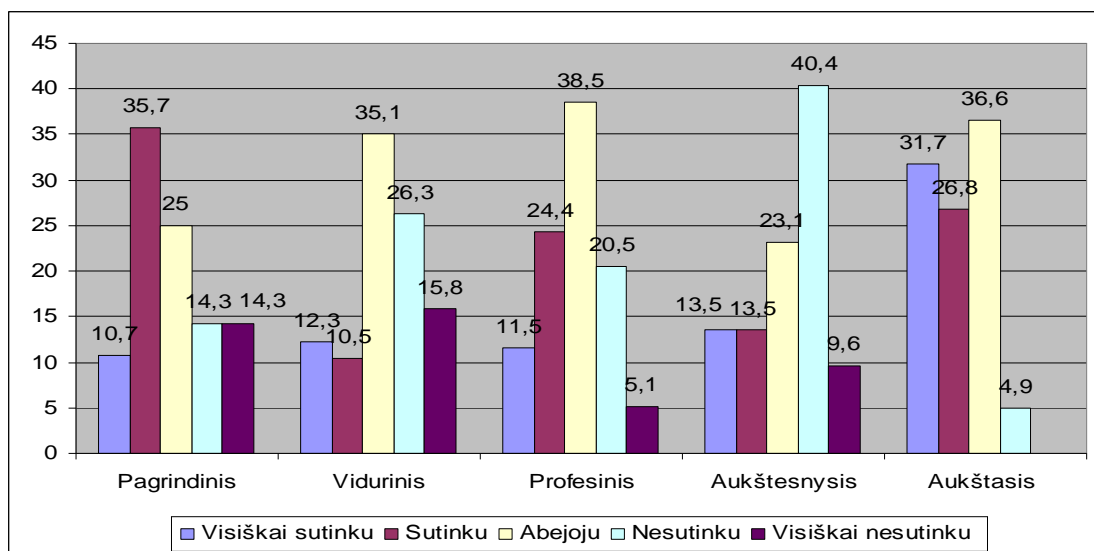

Pastaba: Požymio statistinio reikšmingumo lygmuo $p=0,005$.

13 pav. Respondent nuomon s apie tai ar miestelyje yra sudarytos s lygos mokyti, tobul ti pasiskirstymas pagal amži, %

Kaip matyti iš 13 pav., daugiausiai pritarian i , kad miestelyje yra sudarytos s lygos mokyti yra 18-24 m. amžiaus grup je - 47,8 proc., ir vyresni nei 60 m. amžiaus grup je -37,5

m. Kad miestelyje yra sudarytos s lygos mokyti labiausiai nesutinka su šiuo teiginiu, 30-39 met (50 proc.) ir 40-49 met (50,1 proc.) amžiaus respondentai.

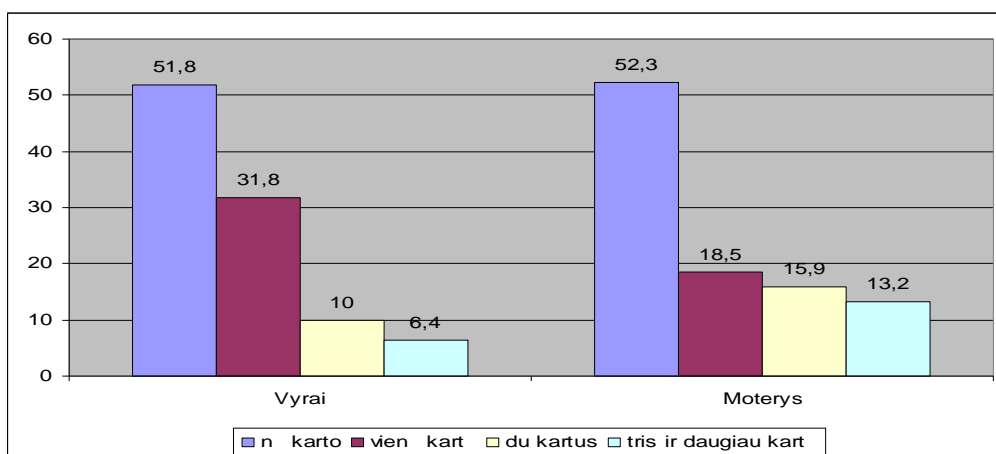

Pastaba: Požymio statistinio reikšmingumo lygmuo $p=0,013$.

14 pav. Respondent nuomon s apie tai ar miestelyje yra sudarytos s lygos mokyti, tobul ti pasiskirstymas pagal išsilavinim , %

Išanalizavus respondent pasiskirstym pagal išsilavinim , matyti, kad daugiausiai yra respondent , teigian i , kad miestelyje yra pakankamos s lygos mokyti, turi gij aukšt j (58,5 proc.) ir pagrindin (46,4 proc.) išsilavinim .

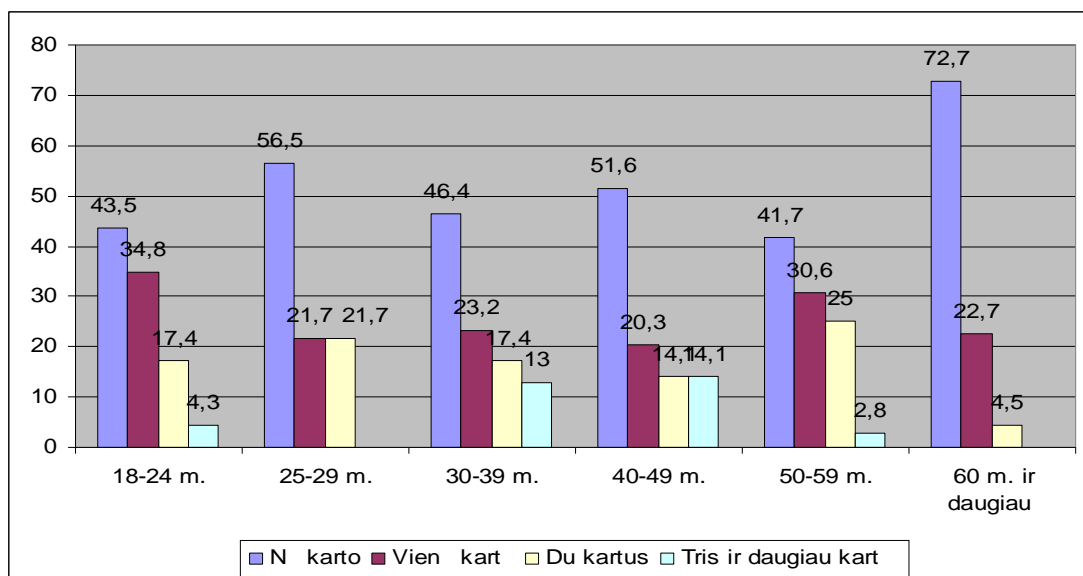
Tyrimo metu klaus me respondent , kiek kart per pra jusius metus jiems teko dalyvauti mokymuose? Daugiau nei pus -52,1 proc. tyrime dalyvav respondentai teigia, kad jie n karto per pra jusius metus nedalyvavo mokymuose. 24,1 proc. respondent dalyvavo vien kart , 13,4 proc. – du kartus ir 10,3 proc. – tris ir daugiau kart dalyvavo mokymuose. Išanalizavus atsakym pasiskirstym pagal lyt , matyti, kad moterys daugiau nei vyrai dalyvauja mokymuose.

Pastaba: Požymio statistinio reikšmingumo lygmuo $p=0,027$.

15 pav. Respondent nuomon s, kiek kart per pra jusius metus teko dalyvauti mokymuose, pasiskirstymas pagal lyt , %

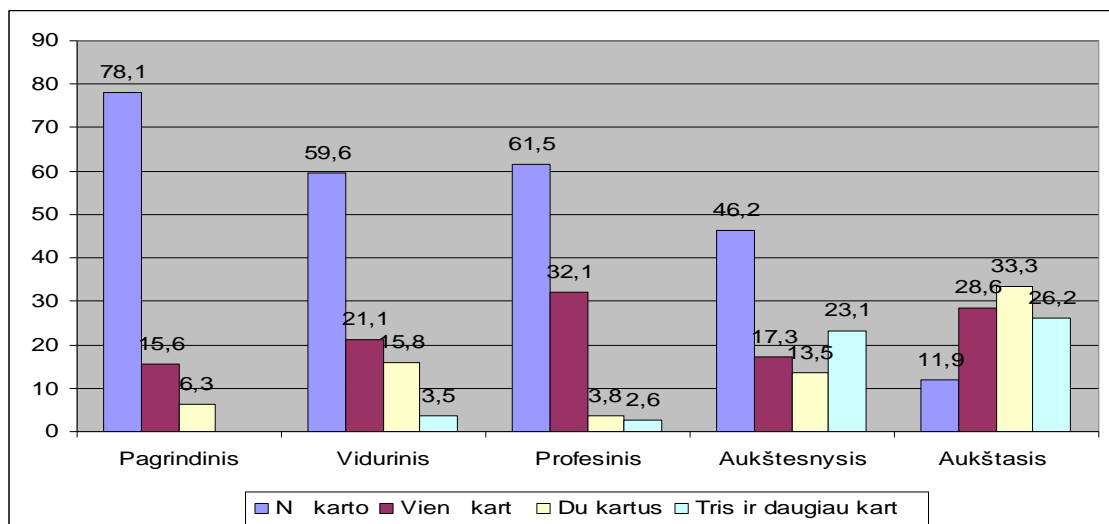
Beveik vienoda dalis vyrų (51,8 proc.) ir moterų (52,3 proc.) nurodė, kad jiems neteko dalyvauti mokymuose. Trečdaliui (31,8 proc.) vyrų ir beveik per pus mažiau moterų (18,5 proc.) teko dalyvauti mokymuose vien kartą per metus. Tačiau moterims teko dalyvauti dažniau mokymuose nei vyrams: 15,9 proc. moterų dalyvavo du kartus ir 13,2 proc. (du kartus daugiau nei vyrai - 6,4 proc.) dalyvavo mokymuose tris ir daugiau kartų.

Pastaba: Požymio statistinio reikšmingumo lygmuo $p=0,013$.

16 pav. Respondentų nuomonės, kiek kartų per praėjusius metus teko dalyvauti mokymuose, pasiskirstymas pagal amžių, %

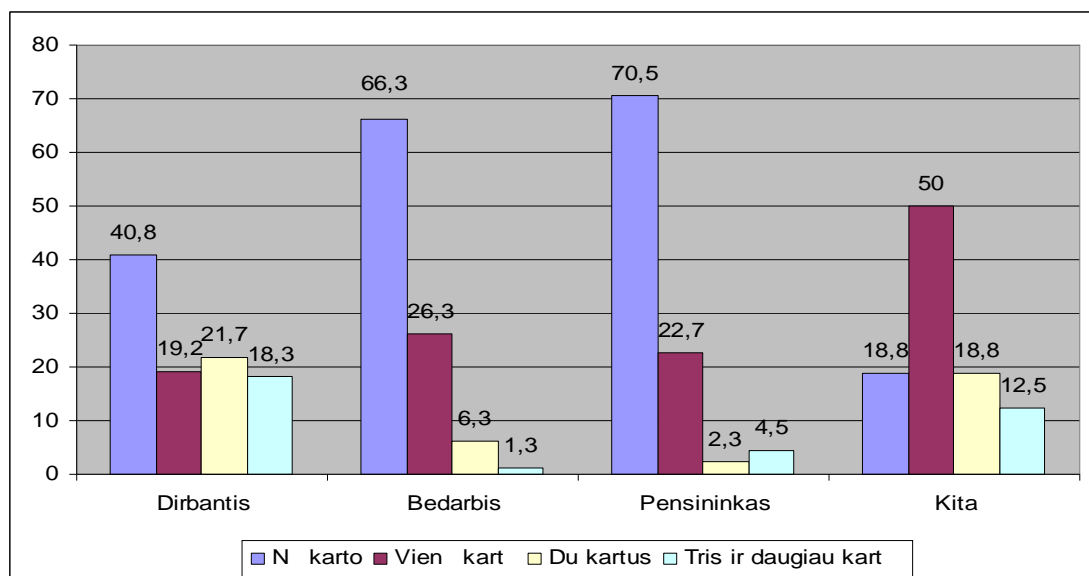
Apibendrinus tyrimo duomenis, matyti, kad daugiausiai mokymuose nedalyvauja vyresni nei 60 metų amžiaus žmonės - 72,7 proc. Lietuvos visuomenėje prasta, kad vyresnio amžiaus asmenys, o ypač pensininkai nebenori mokytis ir jiems niekas nedomu. Jie nesidomi mokymosi staigomis ir įsivertinimo programomis. Gyvenimo pavyzdžiai tikina, kad per daug ankstyvas pasitraukimas iš aktyvios veiklos ir lavinimosi proceso yra nenaudingas. Šie žmonės dar galėtų susidomėti kokia nors veikla, tradiciniais ar netradiciniais amatais, kaip antai vytelių pynimu, sukurti savo smulkų verslį ir taip padidinti savo pajamas, imtis domi užsiimimų. Daugiau nei pusė tiriamųjų, priklausanti 25-29 metų amžiaus grupei (56,5 proc.) ir 40-49 metų amžiaus grupei (51,6 proc.) teigia, kad jiems nė karto neteko dalyvauti mokymuose. Tyrimo duomenys parodė, kad žemesnės išsilavinimo turintys asmenys nėra linkę mokytis ar siekti gytis naujų žinių.

Pastaba: Požymio statistinio reikšmingumo lygmuo $p=0,000$.

17 pav. Respondent nuomon s, kiek kart per pra jusius metus teko dalyvauti mokymuose, pasiskirstymas pagal išsilavinim , %

Kaip matyti iš 17 pav., tiriamieji, turintys pagrindin (78,1 proc.), vidurin (59,6 proc.) ir profesin (61,5 proc.) išsilavinim n karto nedalyvavo mokymuose. Daugiausia mokymuose dalyvavo aukšt j išsilavinim 88,1 proc. respondent : 33,3 proc.- du kartus, 26,2 proc. tris ir daugiau, 28,6 proc.-vien kart per metus dalyvavo kvalifikacijos tobulinimo renginiuose. 53,8 proc. aukštesn j išsilavinim , turintys tiriamieji dalyvavo mokymuose. Vienas iš pagrindini „Mokymosi vis gyvenim “ memorandumo tiksl teigia, kad b tina „skatinti aktyv pilietiškum ir didinti galimyb sidarbinti“. Kaip jau konstatuota tyrimo eigoje (žr. 6 pav.), tyrime dalyvavo 31 proc. bedarbi , tod l šios grup s respondentams yra aktualu mokytis, siekiant gyti specialyb ar persikvalifikuoti, gauti darb . Ta iau tyrimo duomenys atskleid , kad bedarbiam s išoriniai motyvai - noras persikvalifikuoti, viltis gauti darb , noras sigyti specialyb n ra svarb s.

Pastaba: Požymio statistinio reikšmingumo lygmuo $p=0,000$.

18 pav. Respondentų nuomonės, kiek kartų per praėjusius metus teko dalyvauti mokymuose, pasiskirstymas pagal socialinį statusą, %

Kaip matyti iš 18 pav., tik daugiau nei trečdalis bedarbių – 33,7 proc. dalyvavo mokymuose. Daugiausia mokymuose tenka dalyvauti dirbantiems asmenims – 59,2 proc. Taip pat tyrimo duomenys rodo, kad pensininkai mažiausiai dalyvauja mokymuose, tik 29,5 proc.

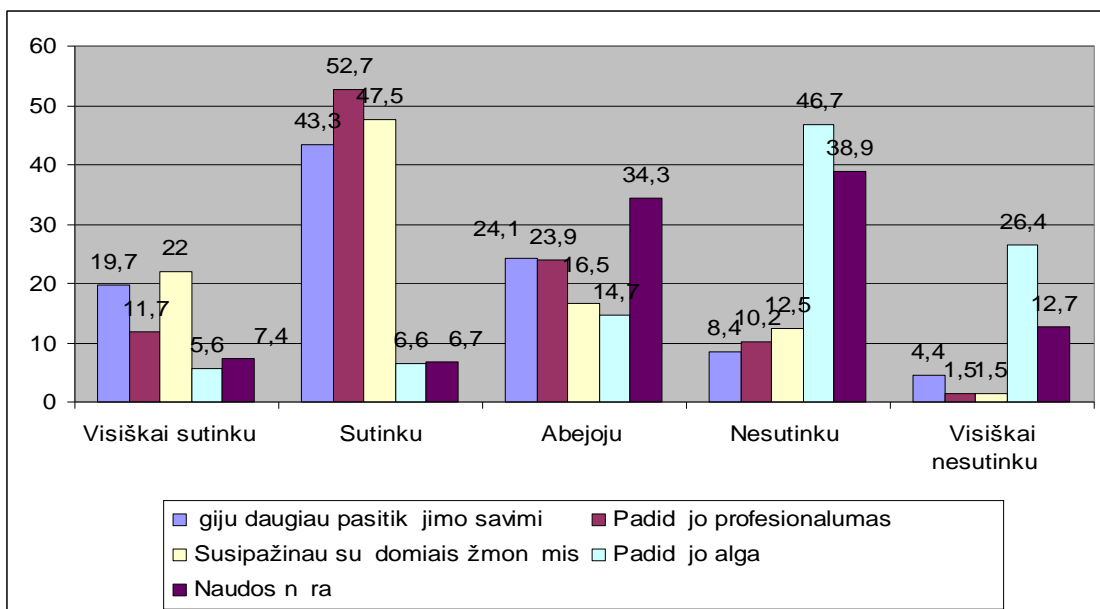
Apibendrinant tyrimo duomenis galima teigti, kad mažame miestelyje nėra sudarytos pakankamos sąlygos suaugusiems mokytis, todėl, nes tik trečdalis respondentų – 31,7 proc. teigia, kad mažame miestelyje yra sudarytos sąlygos mokytis, todėl. Daugiau nei pusei – 52,1 proc. tyrime dalyvavusių respondentų neteko dalyvauti mokymuose per praėjusius metus. Moterys daugiau nei vyrai dalyvauja mokymuose.

Daugiausiai mokymuose nedalyvauja vyresni nei 60 metų amžiaus žmonės – 72,7 proc. bei žemesnį išsilavinimą turintys asmenys nėra linkę mokytis ar siekti gauti naujų žinių. Daugiausia mokymuose dalyvauja aukštesnį išsilavinimą turintys asmenys (88,1 proc.). Bedarbiams išoriniai motyvai – noras persikvalifikuoti, viltis gauti darbą, noras sigyti specialybą nėra svarbūs, nes tik 33,7 proc. dalyvavo mokymuose. Mokymuose mažiausiai dalyvauja pensininkai (29,5 proc.), o daugiausia mokymuose tenka dalyvauti dirbantiems asmenims – 59,2 proc.

Kvalifikacijos tobulinimas besimokančiajam tampa reikšmingas tada, kai jis pats ar darbdavys pastebi realius rezultatus, vertina ir susieja su darbo kokybe šer jimu. Todėl tyrimo eigoje siekime sužinoti kokias respondentai žinias, gūdžius gytus kvalifikacijos tobulinimo renginiuose panaudoja praktikoje, savo darbe. Duomenys rodo, kad 38,4 proc. respondentų gyt žinių, gūdži, id j nepritaiko ir nepanaudoja praktikoje.

Tik nedidel dalis -19 proc. respondent s kmingai pritaiko gytas žinias veiklos tobulinimui. Beveik tre dalis respondent (29,8 proc.) iš dalies panaudoja ir 12 proc.- tik nedidel dal gyt žini ir g dži pritaiko praktiškai.

Kaip pasiteisina besimokan i j mažo miestelio gyventoj l kes iai, kuriuos jie puosel ja besimokydami, matome 19 pav.

19 pav. Respondent nuomon , k jiems duoda dalyvavimas mokymuose, %

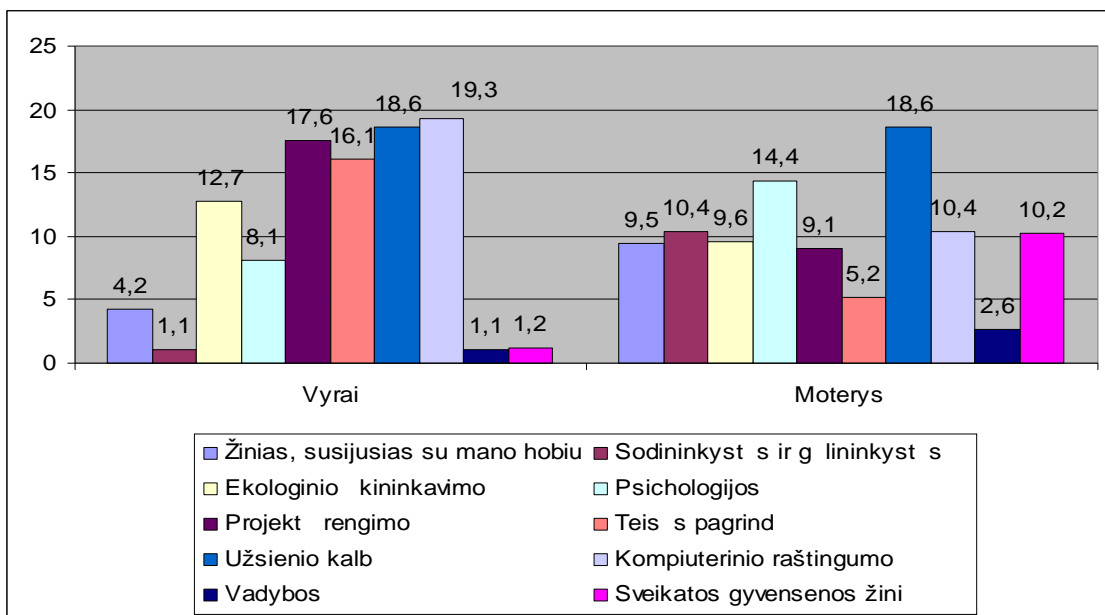
Besimokantieji labiausiai vertina pažintis su domiais žmon mis (69,5 proc.), pastebi išaugus profesin lyg (64,4 proc.) bei gyt pasitik jim (63 proc.). besimokan i j patirtis rodo, kad mokymosi nauda daugiau susijusi su bendražmogiškomis vertyb mis, negu su praktin mis, nes atlyginimas padid jo tik 12,2 proc., o naudos nemato 14,1 proc.

Vienas iš pagrindini , staig , kurios organizuoja suaugusi j neformal švietim , uždaviniai yra tirti ir prognozuoti besimokan i j kvalifikacijos tobulinimo ir saviugdosi poreikius. Kaip parod tyrimo rezultatai (žr. 6 lentel) viena iš priežas i d l kurios suaugusieji nedalyvauja mokymuose yra atitinkan i besimokan i j poreikius program stoka. Taip nurod -35,9 proc. respondent .

Organizacijos vadovo (dirban iajam asmeniui) strategin s nuostatos, subjektyv s ir formal s motyvacijos mechanizmai tobulinti ugdymo kokyb , kvalifikacijos k limo kurs organizavimo laikas ir vieta, geografin konkre ios institucijos pad tis yra tik keli iš daugelio faktori , kuri visuma padaro vien ar kit teisin mechanizm veiksming ir prisideda prie asmens mokymosi motyvacijos stiprinimo.

Atsižvelgiant nuolat kintan ius reikalavimus profesinei kvalifikacijai, ypa aktualu ne tik atnaujinti turim informacij , primirštas žinias, bet ir gyti visiškai nauj kompetencij arba

bent pasirengti veikti mažai pažįstamos veiklos srityse. Tyrimo metu siekime iširti mažo miestelio gyventojų profesinio tobulėjimo poreikį. Respondentai turėjo galimybę nurodyti, kuri dalyk nori mokytis bei gilinti žinias. Atsakymai rodo, kad respondentams reikalingos žinios, kuri prireikia šiuolaikinėje visuomenėje (žr. 20 pav.)

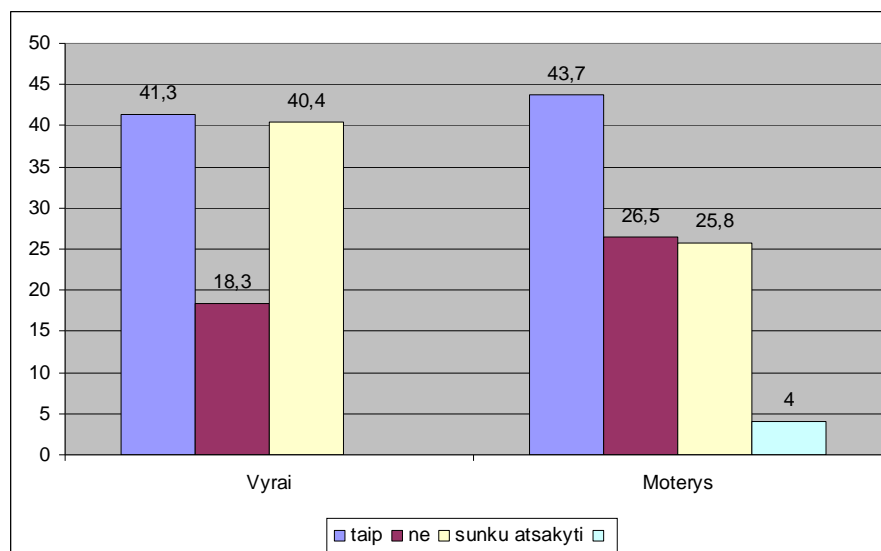
Pastaba: Požymio statistinio reikšmingumo lygmuo $p=0,000$.
20 pav. Profesinio tobulėjimo poreikis, %

Išanalizavus tyrimo duomenis pastebima, jog vyrai daugiausia nurodo kompiuterinio raštingumo (19,3 proc.), užsienio kalbą (18,6 proc.), projektų rengimo (17,6 proc.), teisės pagrindus (16,1 proc.) ir ekologinio kininkavimo mokymosi poreikį.

18,6 proc. moterų nurodė užsienio kalbą žinių tobulinimui bei gijimui žinioms, 14,4 proc. norėtų gilinti psichologijos žinias, 10,4 proc. moterų norėtų tobulinti projektų rengimo ir kompiuterinio raštingumo žinias, 10,2 proc. - žinias apie sveikatą. Todėl kvalifikacijos tobulinimo institucijos, siekdamos tenkinti regiono besimokančiosios bendruomenės profesinio tobulinimo poreikius, nuolat turi tirti mokymosi poreikius.

Apžvelgiant respondentų demografinę charakteristiką buvo konstatuota, kad tyrime dalyvavo vairaus išsilavinimo tiriamieji. Todėl tyrimo eigoje teiravomės respondentų, ar jie norėtų gyti aukštesnį išsilavinimą, negu turi dabar.

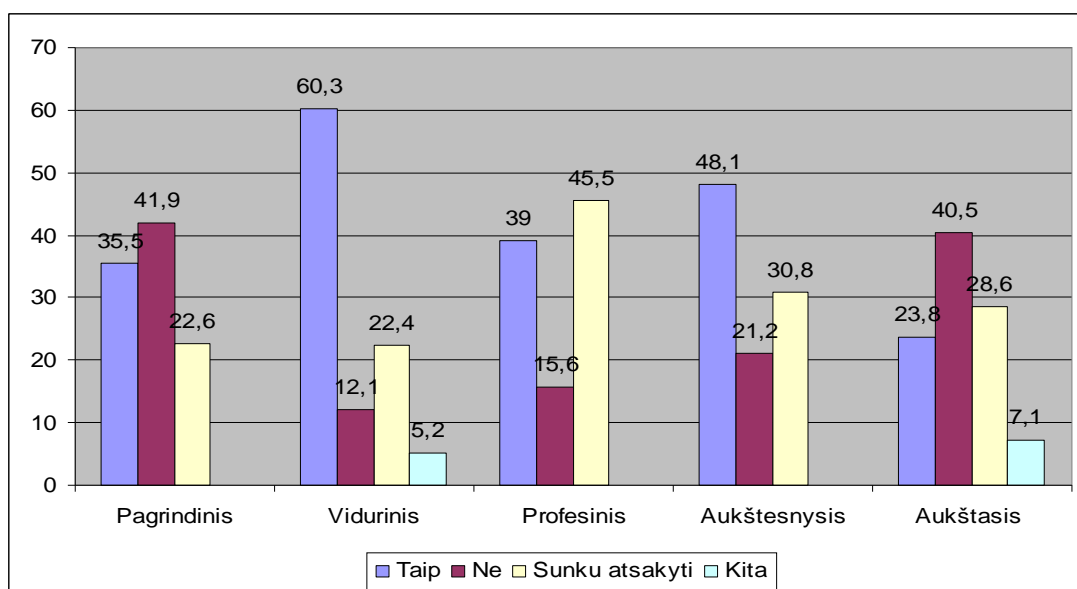
Paaiškėjo, kad dauguma (42,7 proc.) tiriamųjų norėtų gyti aukštesnį išsilavinimą. Išanalizavus tyrimo duomenis paaiškėjo, kad tiek moterys, tiek vyrai norėtų gyti aukštesnį išsilavinimą, negu dabartinis. 41,3 proc. vyrų ir 43,7 proc. moterų norėtų gyti aukštesnį išsilavinimą. Ši duomenų pagrindu galima teigti, kad mažo miestelio gyventojams yra aktualus persikvalifikavimo studijų rengimas. Respondentų atsakymai, ar norėtų gyti aukštesnį išsilavinimą, pasiskirstymas pagal išsilavinimą pavaizduotas 21 pav.

Pastaba: Požymio statistinio reikšmingumo lygmuo $p=0,015$.

21 pav. Respondentų nuomonės ar noro tirti aukštesnį išsilavinimą, negu turi dabar, pasiskirstymas pagal lytį, %

Kaip matyti iš 22 pav., aukštesnį išsilavinimą daugiausia nori tirti tiriamieji turintys vidurinį (60,3 proc.) ir aukštesnįjį (48,1 proc.).

Pastaba: Požymio statistinio reikšmingumo lygmuo $p=0,000$.

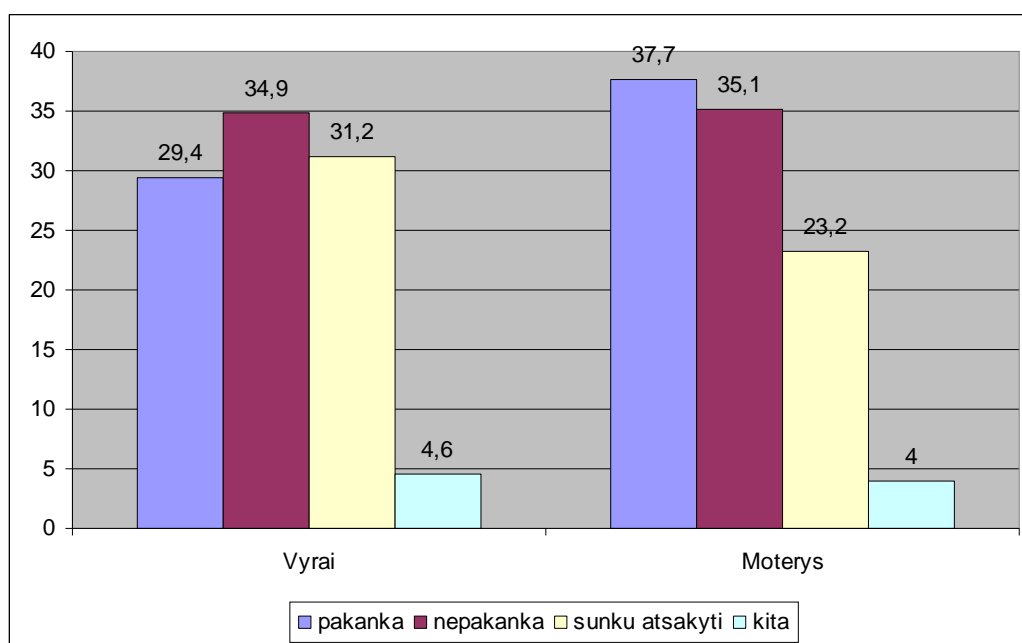
22 pav. Respondentų nuomonės ar noro tirti aukštesnį išsilavinimą, negu turi dabar, pasiskirstymas pagal išsilavinimą, %

Skatinant visuomenės narių tobulinimosi sistemos decentralizavimą, galima pasakyti, kad padidėjo kvalifikacijos tobulinimo renginių prieinamumas, tačiau dažnai vistiek nepasiekiamas norimo rezultato. Fullan (1998), apžvelgęs ir išanalizavęs tyrimo duomenis, apibendrinęs kmingo kvalifikacijos tobulinimo priežastis ir nurodęs tokias: vienkartiniai seminarai yra paplitę, tačiau nėra veiksmingi; seminarų temas dažniausiai parenka ne tie žmonės,

kuriems skirtas kvalifikacijos tobulinimas, todėl kvalifikacijos tobulinimo programos retai bus susijusios su jų dalyvi individualiais poreikiais ir problemomis; tik labai retais atvejais kvalifikacijos tobulinimo programose iškeltos idėjos ir pasiūlyti veiklos būdai viliu sulaukia paramos, nedažnas tolesnis vertinimas. Aktualu ir tai, ar pakankamai visuomenės nariai informuojami apie galimybes mokytis artimiausioje vietoje, tad tenkinant suaugusiųjų profesinio tobulėjimo poreikius svarbi informacijos apie galimybes dalyvauti mokymosi programose sklaida. Todėl tyrimo eigoje respondent teiravomės, ar pakanka informacijos apie mokymosi programas.

Išanalizavus tyrimo duomenis, paaiškėjo, kad trūksta informacijos apie mokymosi programas.

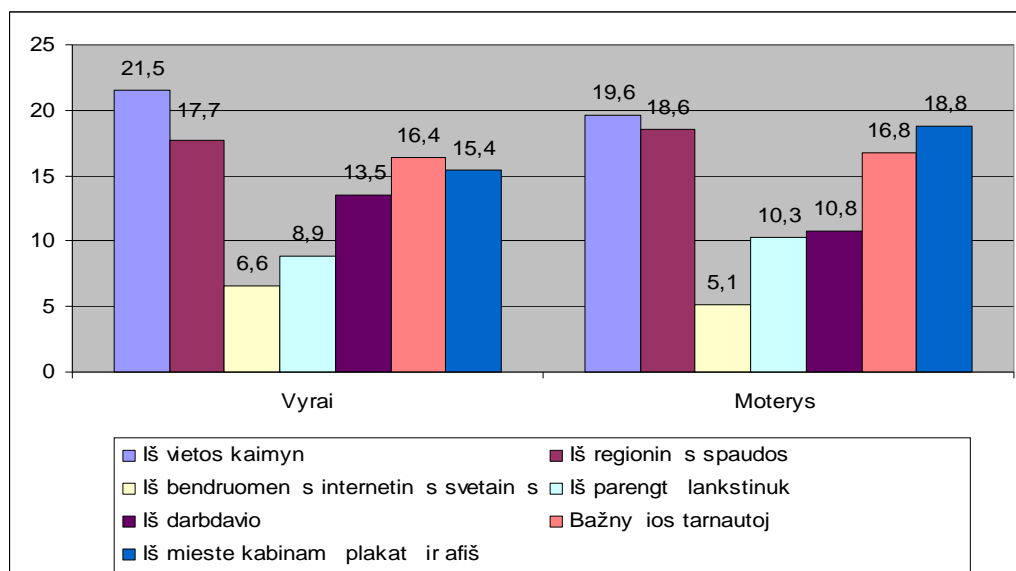
Pastaba: Požymio statistinio reikšmingumo lygmuo $p=0,409$.

23 pav. Respondentų nuomonės ar pakanka informacijos apie galimybes dalyvauti mokymosi programose, pasiskirstymas pagal lytį, %

34,9 proc. vyrų ir 35,1 proc. moterų teigia, kad nepakanka informacijos apie mokymosi programas.

Didesnė informacijos sklaida – lankstinukai, atmintiniai leidiniai, apie suaugusiųjų mokymosi galimybes, informuoti mažo miestelio gyventojus bei pasiekti tuos adresatus, kurie nori mokytis ir tobulėti.

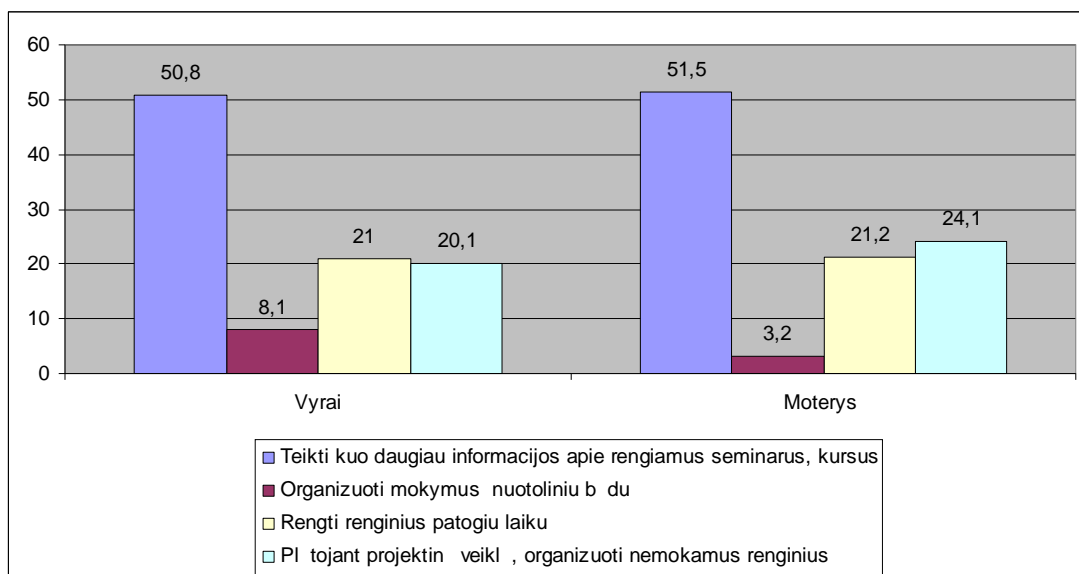
Respondentų teiravomės, iš kur gauna informaciją apie miestelyje rengiamus seminarus, kursus, mokymus, susitikimus, šventes. (žr. 24 pav.)

24 pav. Respondent nuomon s, iš kur gauna informacija apie rengiamus renginius miestelyje, pasiskirstymas, %

Išanalizavus tyrimo duomenis esminio skirtumo tarp ly i nepasteb ta. Tiek vyrai, tiek moterys teig , kad daugiausiai informacijos apie renginius gauna iš kaimyn (21,5 proc. vyr ir 19,6 proc. moter), regionin s spaudos (17,7 vyr ir 18,6 moter), bažny ios tarnautoj (16,4 vyr ir 16,8 proc. moter) bei iš mieste kabinam plakat ir afiš (15,4 proc. vyr ir 18,8 proc. moter).

Tyrimo eigoje siek me atskleisti respondent nuomon apie perspektyvas organizuojant mokymosi proces mažame miestelyje.

25 pav. Respondent nuomon s apie perspektyvas, organizuojant švie iam j veikl miestelyje, pasiskirstymas pagal lyt , %

Kaip matyti iš 25 pav., 50,8 proc. tyrime dalyvavusi vyr ir 51,5 proc. moter išsak pageidavim teikti kuo daugiau informacijos apie rengiamus seminarus, kursus. Tyrimo eigoje

buvo nustatyta, kad pagrindinis priežastys, trukdantis dalyvauti renginiuose yra laiko ir lėšų stoka. Dirbantys asmenys, mano, kad nėra jokių kliūčių, trukdančių mokytis ir dirbti. Tikrovje taip nėra, nes kai kurie darbdaviai ne tik neskatina darbuotojo mokytis, bet kartais sudaro tokias sąlygas, kad besimokantis asmuo turi rinktis vieną iš dviejų alternatyvų: arba mokslas, arba darbas. Žinoma, žmogus pasirenka darbą, nes tik dirbdamas jis gali užsitikrinti pastovias pajamas pragyvenimui. Neturėdamas pastovaus pajamų šaltinio jis negali leisti sau tobulintis. Šeimyninės aplinkybės kartais taip pat būna viena iš priežasčių, dėl kurių nesimoko kaimo gyventojai. Materialinė padėtis lygoja ne tik gaunamą pajamų dydį, bet ir šeimos narių skaičių: jei šeimoje yra daugiau išlaikytinų (vaikai, ligoniai, ne galieji), tai ir pajamų dalis tenkanti vienam asmeniui bus mažesnė.

Todėl respondentai siūlo planuojant projektinę veiklą organizuoti nemokamus renginius bei rengti renginius patogiu laiku. Tik nedidelė dalis respondentų (8,1 proc. vyrų ir 3,2 proc. moterų) norėtų dalyvauti kvalifikacijos tobulinimo renginiuose, kurie būtų organizuojami nuotoliniu būdu.

IŠVADOS

1. Suaugusiųjų švietimas – viariaplanis reiškinys, tačiau visas suaugusiųjų mokymosi teorijas vienija keli pagrindiniai dalykai: visi besimokantieji aktyviai bendradarbiauja tarpusavyje praktinės veiklos metu; mokymasis grindžiamas realiomis veiklos situacijomis, reali problem analize ir sprendimu; patirtimi gytos besimokantieji kompetencijos yra labai svarbios visam mokymosi procesui. Pagrindiniams mokymosi modeliams priskiriami mokomieji renginiai, stebėjimas/vertinimas, dalyvavimas raidos/tobulinimosi procesuose, dalyvavimas studijų grupėse, problem formulavimas/veiklos tyrimas; individualiai planuojama veikla ar veikla, vadovaujama patarėjo. Egzistuoja ir kitos, dažniausiai savaiminio mokymosi formos, kurias sudėtingiau charakterizuoti (darbo ir gyvenimiška patirtis, savarankiškas domėjimasis ir apsiskaitymas, savanoriškas darbas, stažuotės, kelionės, hobi, ar net patirtis, gyta šeimoje). Švietimo centrai, tstiniai studijų institutai turėtų būti pajėgūs ne tik kurti ir realizuoti vairi profesijų žmonių kompetencijų plėtotę, perkvalifikavimą, tstinines studijas, bet turėtų gebėti kurti pavyzdinius mokymosi aplinkos bei besikeičiančios organizacijos kultūrą.
2. Atlikus mažesniųjų miestelių gyventojų dalyvavimo mokymosi vis gyvenimo programoje organizavimo ir turinio aspektų tyrimo rezultatų analizę, nustatyta, kad:
  - Dažniausiai vairaus pobūdžio renginius miestelio gyventojams organizuoja bendruomenės centras, mokykla ir bažnyčia, tačiau dalyvaudami juose aktyvumu nepasižymi: jaunesnio amžiaus respondentai dažniausiai renkasi kultūrinio pobūdžio renginius, o vyresnio amžiaus respondentai daugiausiai linkę dalyvauti religinio pobūdžio renginiuose. Pagrindinis priežastys, trukdantis dalyvauti renginiuose, laiko stoka ir lėšų trūkumas.
  - Pagrindiniai motyvai, skatinantys dalyvauti renginiuose, noras bendrauti su kitais, turiningai praleisti laisvalaikį, praplėsti akiratį, tačiau mažame miestelyje suaugusiems nėra sudaryta tinkama sąlyga mokytis, tobulinti pasirenkant programas, atitinkančias jų poreikius ir lėšas.. Moterys daugiau nei vyrai dalyvauja mokymuose, tačiau juose nedalyvauja vyresni nei 60 metų amžiaus žmonės bei žemesnės išsilavinimo turintys asmenys. Bedarbiams tokie motyvai, kaip noras persikvalifikuoti, viltis gauti darbą, sigyti specialybą nėra svarbūs, nes tik 33,7 proc. respondentų dalyvavo mokymuose. Mažiausiai juose dalyvauja pensininkai (29,5 proc.), o daugiausia - dirbantys asmenys -59,2 proc.

- Suaugusieji nor t mokytis bei tobulinti užsienio kalbas, kompiuterinio raštingumo g džius, projekt rengimo, teis s pagrind , ekologinio kininkavimo žinias, ta iau suaugusieji nepakankamai turi informacijos apie miestelyje rengiamas mokymo programas ir organizuojamus mokomuosius renginius, tr ksta mokym artimiausioje vietov je.

Atliktas tyrimas pagrind pirm j darbo hipotez , kad mokymosi vis gyvenim procesas maž miesteli gyventojams yra susij su j profesinio tobul jimo poreikiu, ta iau paneig antr j hipotez ir galima teigti, kad maž miesteli socioeducacin aplinka neskatina žmones mokytis.

REKOMENDACIJOS

Savivaldybės Administracijos ir seniūnijų vadovams:

Siekiant didesnio visuomenės narių aktyvumo mokymosi vis gyvenimo procese ir sitraukimo mokymosi giluminiu požiūriu, rekomenduojama inicijuoti tokias veiklas:

- suaugusiuosius daugiau traukti dalyvavimui projektuose, plėsti bibliotekose naudojamą šaltinių fondus ir sudaryti palankesnes sąlygas naudotis informacine – interakcine aplinka. Tikimama, kad tai ne tik keltų suaugusiųjų motyvaciją mokytis, bet ir skatintų giluminį požiūrį mokymosi;
- Skatinti savivaldybės ir darbdavių dialogą apie suaugusiųjų mokymosi prieinamumą bitybėse mažuose miesteliuose, besimokančių organizacijų kūrimą, suaugusiųjų sąlygą mokytis už organizacijos ribų sudarymą.
- Aktyvinti bibliotekas, mokyklą, kaimo bendruomenės veiklą diegiant inovatyvius mokymosi būdus.

Švietimo centrams:

- Stiprinti suaugusiųjų mokymosi motyvaciją, teikiant vairesnes mokymo, tobulinimosi, kvalifikacijos kėlimo programas, atitinkančias augančios darbo rinkos reikalavimus;
- Didinti mokymo programų sąlytį su praktine veikla;
- Didinti konsultacijų aktualumą suaugusiojo mokymosi procese.

LITERAT RA

1. Adaškevi en V., iužas R. (2005). *Mokytoj kvalifikacijos tobulinimas mokymosi vis gyvenim kontekste*. KU. Tiltai.
2. Andriekien , R. M., Anužien , B., Pašilyt , I., Šmitien , G. (2008). *Kvalifikacijos suteikimo patirtis Klaip dos universiteto T stini studij institute*. [ži r ta 2010-03-15]. Prieiga per internet : <http://www.mkc.lt/dokuments/2.4.2/konferencija/R.M.Andriekiene.ppt>
3. Anužien B., Liniauskait A.(2003). *Aktualizuojantis mokymas(is) ir žmogaus sav s realizavimas*. KU. Tiltai.
4. Anužien B. (2003). *Šiuolaikin autodidaktika ir jos koncepcijos nuolatinio mokymosi kontekste*. Tiltai. Priedas: Šiuolaikin edukologija: teorija ir praktika.
5. Augustinaitis A.(1998). *Informacin s visuomen s mokslo bruožai*. Sociologija: mintis ir veiksmai. T.2.
6. Bagdzevi en R., Dokurnevi E. (2002). *Mokslini poži ri s veika regiono pl tros modelyje. Region pl tra 2002: tarptautin mokslin konferencijos medžiaga*. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
7. Bagdzevi en R. (2001). *Regionin s politikos vykdymo prielaidos*. Region pl tra 2001: tarptautin mokslin konferencijos medžiaga. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.
8. Beresnevi en , D. (2000). *Suaugusi j švietimo psichologiniai aspektai. Suaugusi j švietimas atei iai ir dabar iai*. Straipsni rinkinys. Kaunas.
9. Beresnevi en , D. (1995). *Nuolatinis mokymasis Lietuvoje*. Vilnius.
10. Biggs J. (1999). *Teaching for quality learning at university*. England: Society for Research into Higher Education and Open University Press.
11. Bitinas B. (2000). *Ugdymo filosofija*. Vilnius: Enciklopedija.
12. Bitinas B. (1996). *Ugdymo filosofijos pagrindai*. Vilnius.
13. Bjornavold J. (2000). *Making learning visible. Identification, assessment and recognition of non-formal learning in Europe*. Thessaloniki: CEDEFOP.
14. Bowden, J., Marton, F. (1998). *The University of Learning: beyond quality and competence*. London: Kogan Page.
15. Colley H., Hodkinson P., Malcolm J. (2003). *Informality and Formality in Learning: A Report for the Learning and Skills Research Centre, London, Learning and Skills Research Centre*.
16. Dautaras J., Rukštelien N.(2006). *Mokymosi vis gyvenim motyvacija: pedagog poži ris*. Pedagogika, 83.

17. European Commission.
http://europa.eu.int/comm/education/youth/ywp/eurobarometer_youth.html (ži r ta 2010-02-20).
18. Garalis A. (2004). *Besimokanti organizacija: mokymo metodai ir j taikymo galimyb s.* Pedagogika, 69. Vilnius: VPU.
19. Garalis A. (2003). *Nauja organizacin kult ra: nuolat besimokanti organizacija.* Mokslo darbai: Pedagogika, 69, p. 65-79. Vilnius: VPU.
20. Guskie T. R. (2004). *Profesinio tobulinimosi vertinimas.* Vilnius : Garnelis.
21. Hammond, M., Collins, R. (1991). *Self – dirrected Learning: Critical Practice.* London: Kogan Page.
22. Jovaiša L. (2007). *Enciklopedinis edukologijos žodynas.* Vilnius, Gimtasis žodis.
23. Kaffemanien I. (2006). *Negal s ir socialin s gerov s tyrim metodologiniai aspektai.* Vš . Šiauli universiteto leidykla.
24. Kardelis, K. (2002). *Mokslini tyrim metodologija ir metodai (edukologija ir kiti socialiniai mokslai).* Kaunas: Judex
25. *Kaimo žmogišk j ištekli pl tra: problemos ir perspektyvos* // http://www.smm.lt/naujienos/docs/kalbos/Kaimo%20istekliu%20pletra_LMA%20pranesima_s.doc (ži r ta 2010-02-20).
26. Kavoli nien D. (2009). *Mokymosi vis gyvenim programa. Partnerys i projektai.* Švietimo main paramos fondas.
27. Knowles M.S. (1980). *Modern Practice of Adult Education. From Pedagogy to Andragogy..* Cambrige Adult Education.
28. Kraujutaityt L. Pe kaitis J. (2003). *Nuotolini studij organizavimas: strategijos ir technologijos.* Vilnius: Lietuvos teis s universiteto Leidybos centras.
29. Leli gien I. (1997). *Žmogus ir socialin aplinka.* Kaunas: Technologija.
30. Leonien B. (2001). *Darbuotoj vadyba.* Kaunas: Šviesa.
31. *Lietuvos pedagog rengimo koncepcija, 2004*
32. *Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusi j švietimo statymas.* Valstyb s žinios, 1998, Nr. 66-1909.
33. *Lietuvos Respublikos švietimo statymas.* Valstyb s žinios, 2003 Nr. 63-2853.
34. Linkaityt G. M. *Inovacij diegimo patirtis pl tojant suaugusi j švietim regionuose* // <http://www.vdu.lt/ssc/download/pranesimas.pdf> (ži r ta 2010-03-20).
35. Linkaityt , G.M.(2003). *Lietuvos suaugusi j švietimo naujov s: kontekstas ir patirtis.* Kaunas.

36. Linkaityt G. M. Žilinskait L.(2008). *Mokymosi vis gyvenim id jos gyvendinimo perspektyva Lietuvoje*. Pedagogika, 89.
37. Lukšien , M. (2000). *Jungtys*. Vilnius
38. Masiulis K. Rudnickas T. (2002). *Elitas ir lyderyst* . Kaunas: Technika.
39. Mentorius rengimo vadov lis. *D stytojo knyga*. (2008). Kaunas: Technologija.
40. Michaud C., Gauthier C.(1996). *Etude de l'integration des savoirs et des pouvoirs en formation des maitres. Une analyse des discours (1969–1993)*. *Revue des sciences de l'education*, 22 (1).
41. Mineikien R. (2005). *Hermaneutikos raiška ir aktualizuojantis mokymas*. Klaip da: KU.
42. *Mokymosi vis gyvenim memorandumas*.
http://www.lssa.smm.lt/docs/Memorandumas_2001.doc (ži r ta 2010-01-09)
43. *Mokymosi vis gyvenim užtikrinimo strategija*. Patvirtinta švietimo ir mokslo ministro ir socialin s apsaugos ir darbo ministro 2004 m. kovo 26 d. sakymu Nr. ISAK - 433/A1-83.
44. Montrimait L. (2006). *Andragogikos pagrindai. Mokomoji medžiaga švietimo centr darbuotoj kvalifikacijos tobulinimo programoms*. Kaunas: VDU leidykla.
45. *Neformalaus pedagog mokymosi patirties pripažinimo metodika*, (2007). MKC.
46. *Neformaliojo suaugusi j švietimo b kl ir gyventoj bei darbdavi poži ris neformal j suaugusi j švietim* . (2005). Vilnius.
47. *Nuotolini studij kokyb s vertinimo metodikos ir jos taikymo tvarkos suk rimas*. (2007). Projektas.
48. Preidys S.(2006). *Nuotolinis mokymasis – prielaida mokymosi vis gyvenim koncepcijos gyvendinimui//Rinkos išš kiai studijoms: Mokslin -praktin konferencijos pranešim medžiaga*. Vilnius.
49. Pukelis K. (1998). *Mokytoj rengimas ir filosofin s studijos*. Kaunas: Versm .
50. Pundzien A. Dienys V. (2003). *Darbas ir mokymasis; darbo pasaulio ir švietimo s veikos pob džio kaita*. Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos, 6.
51. Ra iulyt R. (2003). *Kod l suaugusieji nori mokytis?* Salonas, 1(13).
52. Ramsden, P. (1999). *Kaip mokyti aukštojoje mokykloje*. Aidai
53. Sabaliauskien R. *Inovatyv s ugdymo metodai Lietuvoje ir užsienyje*.
<http://inovacijos.pedagogika.lt/lt/naujienos/files/Regina%20Sabaliauskiene%20Inovatyvus%20ugdymo%20metodai.pdf> (ži r ta 2010-01-09)
54. Sakalas A. (2003). *Personalo vadyba*. Vilnius: Margi raštai.
55. Simpson, O. (2000). *Supporting Students in Open and Distance Learning*. London: Kogan Page Limited

56. Stasi nait E. Fokien A.(2004). *Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekim vertinimo metodologij probleminiai aspektai*. Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos, 8. Kaunas.
57. Stoll, L., Fink, D. (1998). *Kei iame mokykl* . Vilnius: Margi raštai.
58. Straka G. A. (2005). *Formaliai, neformaliai bei savaimine gyt kompetencij sertifikavimo ritualas*. Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos, 9. Kaunas.
59. Summers ,J.A. (2002). *Memorandum on Lifelong Learning*, „Line”, 2000, Nr.4. Savišvieta.
60. Še kuvien H. (2008). *Pasirengimas mokytoj rengimo pertvarkai: reikalavimai mokytoj stažuotoj glob j -mentori atrankai*. KU. Tiltai. Priedas: Mokslo darbai, 37.
61. Šernas V. (2003). *Tautos elito ugdyimas universitetuose*. Lietuvos mokslas. Akademin edukologija. Vilnius: Mokslo tyros institutas.
62. *Švietimo problemos analiz* (2006). Statistikos departamentas.
63. Teresevi ien M. Rutkauskien D. Volungevi ien A. Zuzevi i t V. Rutkien A. Targamadz A. (2008). *Nuotolinio mokymo (si) taikymo galimyb s t stinio profesinio mokymo pl trai skatinti*. Kaunas: VDU.
64. Teresevi ien M., Gedvilien G., Zuzevi i t V. (2006). *Andragogika*. Kaunas:VDU.
65. Tidikis, R. (2003). *Socialini moksl tyrim metodologija*. Vilnius: Lietuvos teis s universiteto leidybos centras.
66. Trakšelys K. (2008). *Mokini edukacinio skatinimo tr kumas*. KU. Tiltai. Socialiniai mokslai, 2 (43).
67. Urbonait D. (1999). *Informacin s kult ros teorinis pagrindimas*. *Informacijos mokslai*, 10, 38 – 52.
68. Vale kait L. (2008). *T v poži ris vaik išsilavinim , mokym si, mokykl* . Vilnius: VPU.
69. *Valstybin s švietimo strategijos gyvendinimas 2003-2007* (2007). Vilnius: ŠMM.
70. Zavadskas E. Trink nas V. (2004). *Nuotolini studij kokyb s ir efektyvumo didinimas // Nuotolini studij pl tra Europos edukacini dimensij kontekste : mokslin s konferencijos straipsni rinkinys*. Šiauliai : Šiauli universiteto leidykla.
71. Zuzevi i t V. (2006). *Suaugusi j mokymosi poreikiai ir j tyrimai*. Kaunas: VDU.
72. Žemaitaityt , I. (2001). *Neformalusis suaugusi j švietimas kaip besimokan ios visuomen s veiksnys: daktaro disertacija*. Kaunas, VDU.

Summary

The thesis carried out the analysis of scientific literature, which revealed the innovative methods of teaching aspects of lifelong learning in the context of the small towns, the analysis of the research results of public participation in lifelong learning program of the organization and content aspects.

Methods of scientific literature analysis and questionnaire survey, the statistical descriptive analysis of data were used in the thesis. The study included 300 persons living in Kaltinenai and Laukuva towns of Šilalė district. Key findings: 1) The main causes of the respondents to participate in the various activities are lack of time and lack of funds; 2) There are not adequate conditions to learn, improve the choice of programs that meet needs and expectations for adults in a small town. Such reasons like a desire to retrain, hope to work, to attain a specialty for the unemployed are not important; 3) Adults would like to learn and improve foreign languages and computer literacy skills, drafting, elements of law, knowledge of ecological farming, but adults have inadequate information about the training programs performing in the town and organized educational shows, there is lack of training in the near locality.

The research revealed that a lifelong learning process for the people in the small towns is concerned with their professional development needs, but the socioeducational environment of small towns does not encourage people to learn.

Key words: lifelong learning, socioeducational environment, innovative learning methods.

PRIEDAI

Anketa

Gerbiamieji, šios anketos tikslas - sužinoti, kuo gyvena maž miesteli gyventojai, ar juos domina nauja informacija, galimyb gyti nauj žini , bendrauti tarpusavyje. J s nuomon pad t geriau organizuoti šviet jišk veickl mažuose Lietuvos miesteliuose, neatitrkti nuo nauj žini ir informacijos srauto, kuris žmon ms, gyvenantiems didžiuosiuose miestuose yra pasiekiamas lengviau. Prašome atsakyti visus anketos klausimus, nes J s suteikta informacija yra labai vertinga.

Anketoje pavard s ir vardo nurodyti nereikia - anketa anonimin , atsakymus pažym kite .

1. **J s lytis** (*Pažym kite tinkam atsakym*):

vyras
moteris

2. **Amžius:**

18 – 24 m.
25 – 29 m.
30 – 39 m.
40 – 49 m.
50 – 59 m.
60 m. ir daugiau

3. **J s išsilavinimas:**

pagrindinis
vidurinis
profesinis
aukštesnysis
aukštasis

4. **J s esate:**

dirbantis
bedarbis
pensininkas
kita (rašykite).....

Jei dirbate, parašykite savo profesij .....

5. **Mokymasis vis gyvenim “ man reiškia:**

dideles perspektyvas ;
peln ;
bendradarbiavim ;
paklaus ;
manau, jog dirbsime kaip ir dirbome;
nieko nereiškia;
kita (rašykite).....

6. **Ar pritariate teiginiui, kad „šiuolaikin je visuomen je reikia mokytis vis gyvenim “?**

visiškai pritariu

pritariu
 sunku atsakyti
 nepritariu
 visiškai nepritariu

7. Kokie renginiai dažniausiai yra organizuojami Jūsų miestelyje? (Pažymkite 3 dažniausiai organizuojamus renginius Jūsų miestelyje).

šventės
 gyventojų (žemių) sueigos
 susitikimai su žymiais žmonėmis
 koncertai
 spektakliai
 mokomieji seminarai
 religiniai renginiai
 talkos
 išvykos, ekskursijos
 kita (rašykite).....

8. Kas dažniausiai organizuoja renginius Jūsų miestelyje? (Pažymkite 3 tinkančius atsakymus variantus)

bendruomenės centras
 kultūros namai
 mokykla
 bažnyčia
 kita (rašykite).....

9. Kokio pobūdžio renginiuose Jūs dalyvavote per praėjusius metus? (Pažymkite tinkamus atsakymus kiekvienoje eilutėje).

Eil. Nr.	Renginių tipai	N karto	Vien kart	Du kartus	Tris ir daugiau
1.	Šventės				
2.	Gyventojų (žemių) sueigose				
3.	Susitikimuose su domiais žmonėmis				
4.	Koncertuose				
5.	Spektakliuose				
6.	Mokomuosiuose seminaruose				
7.	Susirinkimuose				
8.	Talkose				
9.	Bažnyčios renginiuose				
10.	Išvykose, ekskursijose				
11.	Kita (rašykite).....				

10. Kokie motyvai Jus skatina dalyvauti renginiuose? (pažymkite atsakymus kiekvienoje eilutėje):

Eil. Nr.	Motyvai	Visiškai sutinku	Sutinku	Abejoju	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1.	Noriu turiningai praleisti laisvalaikį					
2.	Dalyvaudamas renginiuose tobulėju, plečiu savo akiratį					

3.	Noriu siekti daugiau žinių, kad galčiau papildomai dirbti ir pagerinti savo materialinį padėtį					
4.	Galiu pabendrauti su naujais žmonėmis					
5.	gyju nauji žiniai, kurios reikalingos mano darbui					
6.	Dabar visi mokosi, todėl ir aš mokausi					
7.	Kita (rašykite).....					

11. Kokios priežastys Jums trukdo dalyvauti renginiuose? (pažymkite atsakymą kiekvienoje eilutėje):

Eil. Nr.	Veiksniai	Visiškai sutinku	Sutinku	Abejoju	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1.	Amžius					
2.	Lėšų stoka					
3.	Laiko stoka					
4.	Šeimos problemos					
5.	Sveikatos problemos					
6.	Nėra materialinio suinteresuotumo					
7.	Nėra man patinkančių renginių					
8.	Turimi žinių ir gėdži man pilnai pakanka					
9.	Nėra man reikalingų mokymo programų					
10.	Kita (rašykite).....					

12. Jūsų nuomone, ar Jūs miestelyje, yra sudarytos sąlygos mokytis, tobulėti?

(Pažymkite tinkamą atsakymą):

- visiškai sutinku
- sutinku
- abejoju
- nesutinku
- visiškai nesutinku

13. Kiek kartų per praėjusius metus Jums teko dalyvauti mokymuose? (Pažymkite tinkamą atsakymą):

- nė kartą
- vieną kartą
- du kartus
- tris ir daugiau kartų

14. Ar gyty patirtis ir žinias Jūs panaudojate praktikoje, savo darbe? (Pažymkite tinkamą atsakymą):

- sąskmingai panaudoju savo veiklos tobulinimui
- iš dalies panaudoju

tik nedidel dalį gyt žinių ir g dži pritaikau praktiškai
 nenaudoju
 kita (rašykite).....

15. K Jums asmeniškai dav dalyvavimas mokymuose? (pažym kite atsakym kiekvienoje eilut je):

Eil. Nr.	Teiginiai	Visiškai sutinku	Sutinku	Abejoju	Nesutinku	Visiškai nesutinku
1.	gijau daugiau pasitik jimo savimi					
2.	Padid jo profesionalumas					
3.	Susipažinau su domiais žmon mis					
4.	Padid jo alga					
5.	Naudos n ra					
6.	Kita (rašykite).....					

16. Kokias žinias nor tum te pagilinti? (Pažym kite 3 labiausiai tinkan ius atsakym variantus):

žinias, susijusias su mano hobiu
 sodininkyst s ir g lininkyst s
 ekologinio kininkavimo
 psichologijos
 projekt rengimo
 teis s pagrind
 užsienio kalb
 kompiuterinio raštingumo
 vadybos
 sveikatos gyvensenos žini
 kita (rašykite).....

17. Ar nor tum te gyti aukštesn išsilavinim , negu turite dabar?

Taip
 Ne
 Sunku pasakyti
 Kita. (rašykite).....

18. Ar Jums pakanka informacijos apie galimybes dalyvauti mokymosi programose?

(Pažym kite tinkam atsakym):

pakanka
 nepakanka
 sunku atsakyti
 kita (rašykite).....

19. Iš kur J s gaunate informacij apie rengiamus seminarus, kursus, mokymus, susitikimus kitus miestelyje organizuojamus renginius? (Pažym kite tinkam atsakym):

iš vietos kaimyn
 iš rajonin s spaudos

iš bendruomenės internetinėse svetainėse
iš parengtų lankstinukų
iš darbdavio
bažnyčios tarnautojų
iš mieste kabinamų plakatų ir afišų
kita (rašykite).....

20. Kokio pobūdžio renginiai Jus pageidautumėte savo miestelyje? (Pažymkite 3 labiausiai Jums tinkamus atsakymų variantus):

paskaitas Jus dominančiomis temomis,
susirinkimus, kuriuose būtų sprendžiami miestelio gyvenimo klausimai,
popiešiai, skirti viso miestelio gyventojams (šventės, festivaliai, konkursai)
susitikimus su politikais,
susitikimus su domiais meno ar mokslo žmonėmis;
sportinių varžybų,
iškylų, išvykų, ekskursijų
talkų;
mokymų, seminarų, suteikiančių profesinius žinias
kita (rašykite).....

21. Kokias perspektyvas matote, organizuojant šviežiam jaunąjį veiklą Jūsų miestelyje? (Pažymkite tinkamus atsakymus):

teikti kuo daugiau informacijos apie rengiamus seminarus, kursus
organizuoti mokymus nuotoliniu būdu
rengti renginius patogiu laiku
platojant projektinį veiklą, organizuoti nemokamus renginius
kita (rašykite).....

Nuoširdžiai dėkoju už atsakymus

Teisinė bazė, reglamentuojanti suaugusiųjų švietimą

Šiuo metu Lietuvoje galioja keletas dokumentų, reglamentuojančių suaugusiųjų švietimą.
Svarbiausieji:

- Lietuvos švietimo koncepcija (1992),
- Lietuvos suaugusiųjų švietimo sistemos koncepcija (1993),
- LR Neformaliojo suaugusiųjų švietimo statymas (1998),
- Švietimo gairės (Lietuvos švietimo plėtros strateginės nuostatos 2003–2012 metai. Projektas) (2002),
- LR švietimo statymo pakeitimo statymas (2003),
- Valstybės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatos (2003),
- Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategija (2004).
- Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų gairės.

Mokymosi modeli palyginimas (Zavadskas, Trink nas, 2004)

Vertinimo aspektai / nuotolinio mokymosi modeliai	Korespondencinis modelis	Multimedijinis modelis	Telemokymosi modelis	Lankstaus mokymosi modelis
Lankstumas laiko atžvilgiu	taip	taip	ne	taip
Lankstumas vietos atžvilgiu	taip	taip	ne	taip
Lankstumas mokymosi tempo požiūriu	taip	taip	ne	taip
Kurso išstobulinimo lygis	taip	taip	ne/taip	taip
Pažangūs pateikimo metodai	ne	ne/taip	taip	taip
Ženklaus išlaidų mažinimas	ne	ne	ne	taip/ne